

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra kriminální policie

**Proces radikalizace a jeho biologické,
psychologické a sociální aspekty**

Diplomová práce

**Radicalization Process and the Biological, Psychological and
Social Aspects
Master Thesis**

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Marian Brzybohatý, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Aneta TULACHOVÁ

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 8. 3. 2023

Aneta TULACHOVÁ

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce, doc. PhDr. Marianovi Brzybohatému, Ph.D, za odborné vedení, cenné rady a připomínky. A také děkuji za podnětné konzultace a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Politická radikalizace a její proces může hrát z hlediska bezpečnostních hrozeb významnou roli, neboť může předcházet hrozbám, zejména extremismu a terorismu, které mají potenciál destabilizovat demokratický systém státu. Předmětem této diplomové práce je radikalizační proces a jeho aspekty. Zabývá se mimo jiné komparací teorií radikalizace, jednotlivými radikalizačními modely a vývojovými fázemi. Pojednává také o příčinách, které lze spatřovat ve společenské nespokojenosti a relativní deprivaci. Výše uvedené je diskutováno v empirické části, která se zabývá popisem a analýzou konkrétních případů radikalizace. Pozornost je věnována zejména zkoumání proměn a projevů chování, které často vyústí v násilné jednání. Důraz je přitom kladen na popis psychologických, sociálních a biologických aspektů procesu radikalizace.

KLÍČOVÁ SLOVA

radikalizace* teorie radikalizace* modely radikalizačního procesu* případové studie* psychologické, sociální a biologické aspekty* potřeby* frustrace* deprivace* politický extremismus

ANNOTATION

Violent radicalization is a phenomenon that may precede threats such as extremism or terrorism. The significance of political radicalization cannot be denied, especially when considering the global threats with the potential to destroy the democratic system mentioned above. The subject of the master thesis is the radicalization process and its social, biological, and psychological aspects. The thesis compares the radicalization theories and models of the process, along with its development phases. The master thesis discusses the causes reflecting social dissatisfaction and relative deprivation. All the above is demonstrated in the empirical part that examines specific cases of radicalization, and their behavioural manifestations resulting in violent behaviour.

KEYWORDS

radicalization* theories of radicalization* radicalization process models* case studies* psychological, biological, and social aspects* needs* frustration* political extremism

Obsah

Úvod.....	7
1. Fenomén radikalizace	9
1.1. Definice pojmu	9
1.1. Konceptualizace a vývojové fáze procesu radikalizace	10
1.1.1. Konkrétní modely procesu radikalizace	10
1.2. Teorie radikalizace.....	15
1.2.1. Biologická teorie:	16
1.2.2. Psychologická teorie:.....	17
1.2.3. Sociologická teorie	18
2. Radikalizace jako důsledek společenské nespokojenosti	21
2.1. Příčinná koncepce tříúrovňového modelu radikalizace.....	22
2.2. Potřeby	24
2.3. Frustrace	27
2.4. Deprivace	29
2.4.1. Skupinová deprivace	30
3. Radikalismus, extremismus, terorismus jako důsledek radikalizace	32
3.1. Historické kořeny pojmů – radikalismus a extremismus	33
3.1.1. Definice „středu“ a rozdíl mezi radikalismem a extremismem.	35
3.2. Definice extremismu a radikalismu.....	36
3.3. Rozdíl mezi radikály a extremisty	42
3.4. Definice terorismu	42
4. Úvod do empirické části	45
5. Případové studie	48
5.1. Případová studie č. 1 – případ Beate Zschäpeové	50
5.2. Případová studie č. 2 – případ Anderse Behringa Breivika.....	56
5.3. Případová studie č. 3 – případ Jaromíra Baldy.....	61
5.4. Případová studie č. 4 – případ Matthewa Collinse	65
5.5. Případová studie č. 5 – případ Theodora Kaczynského	69
6. Vyhodnocení případových studií	75
6.1. Specifika a jedinečnost procesu radikalizace v jednotlivých případech	75
6.2. Komparace procesů radikalizace konkrétních případů:	81
6.3. Vyhodnocení detekčních kritérií:	87
6.4. Vyhodnocení určených indikátorů:	90
6.6. Související problémy a návrh řešení	92

7. Vyhodnocení empirické části	97
Závěr	102
Seznam použité literatury	104
Knižní zdroje.....	104
Časopisecké články:	107
Zákonná úprava:.....	109
Webové portály:.....	109

Úvod

Radikalizace je fenoménem, který představuje významnou bezpečnostní hrozbu takřka všem státům světa. Její kořeny sahají až hluboko do lidské historie, přesto ale stále neexistuje konsensus, jak jí předcházet nebo vůbec definovat. Radikalizaci lze považovat za jakýsi předstupeň extremismu, či dokonce terorismu, a právě proto je třeba jí věnovat zvýšenou pozornost.

Podstatou teoretické části této diplomové práce je vymezit pojem radikalizace, komparovat její teorie za pomoci nejaktuálnějších výzkumů a poznatků české i zahraniční literatury, a především analyzovat důvody vzniku radikalizace. Zkoumat bude práce zejména podstatu radikalizačního procesu a jeho biologické, sociální a psychologické aspekty.

Nejprve se práce bude věnovat problematice radikalizace, jejím teoriím, příčinám i důsledkům. Podrobně budou popsány jednotlivé modely radikalizačního procesu a jeho význam z hlediska bezpečnostních hrozeb. Teoretická část dále vymezí pojmy frustrace, deprivace a potřeba, neboť narůstající radikalizace se **zřejmě odráží v nespokojenosti společnosti** jako takové. Dále budou definovány pojmy radikalismus, extremismus a terorismus a pozornost bude věnována zejména jejich vzájemnému vztahu.

Poznatky z teoretické části se následně promítnou do empirické, ve které budou za pomoci **případových studií** rozebrány konkrétní **případy radikalizace**. V rámci jednotlivých případových studií, budou identifikovány aspekty v rovině sociální, psychologické a biologické. Budou naznačeny **problémy** související s radikalizací a její detekcí a nastíněna budou i možná řešení vytyčených problémů. Budou tak navržena opatření směřující k prevenci a odstraňování následků s cílem identifikovat indikátory, díky kterým by bylo možné včasné a s vyšší pravděpodobností detekovat budoucí případy.

Cílem diplomové práce je **popsat proces radikalizace** v širším kontextu a okolnostech a obecně tomuto **fenoménu lépe porozumět**. Záměrem práce ale není jen generalizace zjištěných skutečností a jejich srovnání s teoretickými podklady, ale zejména i zachycení **jedinečnosti každého případu**.

Teoretická část

1. Fenomén radikalizace

Radikalizace se během posledních dvou desetiletí stala významným bezpečnostním problémem a často diskutovaným tématem. Jedná se o problematiku, která úzce souvisí s radikalismem a extremismem a její násilná forma je propojena zpravidla se všemi formami terorismu. Radikalizace není žádným novým jevem a státy s ní bojují už od nepaměti. Přesto ale řada tragických událostí prvních pěti let 21. století (teroristické útoky v letech 2001 a 2005) vyzvala odborníky k podrobnějšímu studiu této problematiky.¹ Měla by proto být vnímána jako významná bezpečnostní hrozba, jejíž riziko v souvislosti se světovým děním bude mít pravděpodobně stoupající tendenci. Z toho důvodu by jejímu výzkumu a zejména prevenci měla být věnována obzvláště velká pozornost.

1.1. Definice pojmu

„Radikalizace je (...) víceúrovňový dynamický proces, během něž jedinec přijímá vyhraněné názory a postoje směřující k akceptaci, legitimizaci, podpoře a realizaci násilí na základě vyznávané ideologické nebo náboženské doktríny nebo přesvědčení.“²

Jedná se tedy o proces změn názorů, změn v myšlení a pohledu na svět, který může vést k ospravedlnění násilí. Přijetí extremistických postojů může v konečném důsledku přejít i k násilným aktivitám, či činům vedoucím k ohrožení demokratického systému. Z tohoto pohledu můžeme na radikalizaci pohlížet jako na předstupeň extremismu, potažmo terorismu.

V českém prostředí lze za velmi významnou považovat definici užívanou Ministerstvem vnitra České republiky, které ji definuje jako **změnu ideologických postojů člověka k postojům vyhraněným, které vybočují z ústavních norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům.**³ V obdobné definici B. Vegrichtové lze vyčíst i samotný

---

¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 34–38

² VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 35

³ Centrum proti hybridním hrozbám. *Radikalizace [online]*

proces radikalizace od přijímání extremistických postojů přes jejich akceptaci a legitimaci až k podpoře a samotné realizaci násilí.⁴

I u radikalizace můžeme rozeznávat několik od sebe se lišících forem. Po vzoru terorismu a extremismu je možné rozlišovat například tyto typy radikalizace:

- Politickou
- Náboženskou
- Environmentální
- Separastickou
- Nacionalistickou
- Etnickou aj.⁵

1.1. Konceptualizace a vývojové fáze procesu radikalizace

Ze studií, zkoumající tento fenomén, vyplývá, že neexistuje jedna konkrétní příčina či „cesta“ vedoucí k násilnému extremismu.⁶ Konkrétní modely procesu, které jsou níže uvedeny, přesto významně přispívají k lepšímu porozumění samotného procesu radikalizace. Je ale třeba uvést, že ani jeden z modelů se nedá stoprocentně aplikovat na všechny případy radikalizace, neboť, jak bude dále v této práci rozebráno, se jedná o velice individuální proces závisející na mnoha proměnných.

Existuje široká škála modelů radikalizace zobrazených do grafických schémat, které vysvětlují komplexní proces radikalizace. Do různé hloubky vysvětlují, co ji ovlivňuje, jaké jsou její fáze, a dokonce jak samotný proces probíhá. Společným cílem všech modelů je vysvětlit povahu procesu radikalizace.⁷

1.1.1. Konkrétní modely procesu radikalizace

Vývojové fáze a etapy radikalizace výstižně charakterizuje její proces samotný. Ve snaze lépe porozumět tomuto procesu, se řada vědců věnuje

---

⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 35

⁵ Tamtéž str. 8

⁶ SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str. 29

⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 38

sestavení modelu, který by usnadnil pochopení vztahu jednotlivých proměnných, které vedou k tomu, že se jedinec či skupina radikalizuje.⁸

Níže budou uvedeny některé z nejznámějších modelů procesu radikalizace, jejichž nedílnou součástí je **ideologie či náboženství**, nicméně často začíná radikalizace u jedinců, kteří jsou **frustrovaní** či **deprivovaní** svým životem, společností, či politikou, ať už domácí nebo tou zahraniční.⁹

Ačkoli se od sebe níže uvedené modely mohou lišit, lze vysledovat jisté podobnosti mezi jednotlivými modely, například výše uvedené **komponenty, tj. individuální frustrace, sociopolitické kontexty** a v neposlední řadě je spojovacím článkem **také touha** radikalizované osoby **po úspěchu**.¹⁰ Níže uvedené modely zkoumají otázku *jak*. Jak se jedinec může radikalizovat? Otázku *proč* zkoumají teorie radikalizace, kterým se tato práce bude také věnovat.

Jedním z nejznámějších a nejužívanějších modelů je čtyřstupňový **model Rnadyho Boruma**, nebo schéma Quintane Wiktorowicze, jež jsou oba vytvořeny a prezentovány policejními a zpravodajskými službami. Mezi známé modely dále můžeme řadit například takzvané **schodiště k terorismu** vytvořené Fathalim M. Moghaddamem anebo pyramidu Sophie Moskalenkové a Clarka McCauleyho.¹¹

Model Randyho Boruma

Nejlépe uchopitelný se mi jeví **model Randyho Boruma**, zvaný model teroristického myšlení. Tento model byl prvně představen v americkém online časopise FBI Law Enforcement Bulletin a byl původně vytvořen pro potřeby bezpečnostních složek jako tréninkový nástroj.¹²

---

⁸ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str.91

⁹ Zpravodajství. *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?* [online]

¹⁰ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 38

¹¹ Tamtéž

¹² BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security*, str. 38

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 43

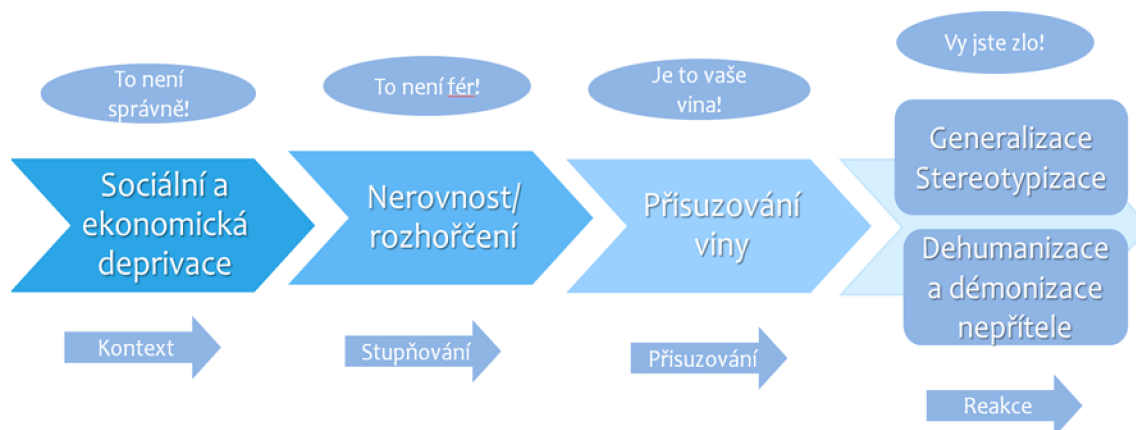

Schéma č. 1, model Randyho Boruma¹³

Tento čtyřstupňový model potvrzuje, že se jedná v podstatě o proměnlivý proces, v jehož rámci jedinec začíná přijímat radikální ideje, přičemž sám sebe staví do role oběti. Klíčovou roli hraje v tomto modelu relativní deprivace a pocity křivdy a nespravedlnosti, které jsou vyvolány nepříznivou sociální či ekonomickou situací (např. nezaměstnanost, vládní nařízení aj.), do které je jedinec postaven. Schéma vyobrazuje přerod relativní deprivace v rozhořčení a křivdu v nenávist proti cílové skupině či jedinci, jehož jedinec viní za zakušené bezpráví.¹⁴

V konečné fázi lze spatřovat tzv. efekt obětního beránka, tedy mechanismus přenesení viny za ty nejběžnější problémy a obtíže na jiné skupiny/ jedince.¹⁵ Takový viník je následně „démonizován“ a radikalizovaná osoba může nejen ospravedlňovat násilné jednání vůči viníkovi (jedinci či skupině), ale dokonce se na násilných aktech i podílet.

Model Schodiště k terorismu

Moghaddamův model procesu radikalizace je jedním nejrozšířenějších a nejpoužívanějších schémat vůbec. K vysvětlení tohoto komplexního procesu využívá šest stádií, přičemž k samotnému vrcholu lze dojít jen postupně, je tedy třeba projít všemi stupni z jednoho do druhého. Proto bychom tento psychologický model mohli považovat za analogii klasických vývojových modelů, příkladem lze

¹³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 44

¹⁴ BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security*, str. 38

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 44

¹⁵ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*, str. 93.

uvést Piagetovu teorii kognitivního vývoje nebo Kohlerovu teorii morálního vývoje.¹⁶ Autor modelu využívá metaforu schodiště, které se skládá ze šesti poschodí, která symbolizují psychologické procesy, kterými jedinec na každé úrovni prochází.¹⁷

Pro tento model je typické, že se jedinec může pohybovat nahoru, nebo dolů. Na základě imaginace se jedinec rozhoduje, zda postoupí na pomyslném zužujícím se schodišti o patro výše. Právě ukončení procesů jednotlivých stádií/schodů je nezbytné k tomu, aby mohl jedinec pokračovat výše. Posledním krokem radikalizace, respektive posledním krokem k terorismu, je dle autora modelu, psychologická příprava radikalizovaného jedince ke spáchání teroristického činu.

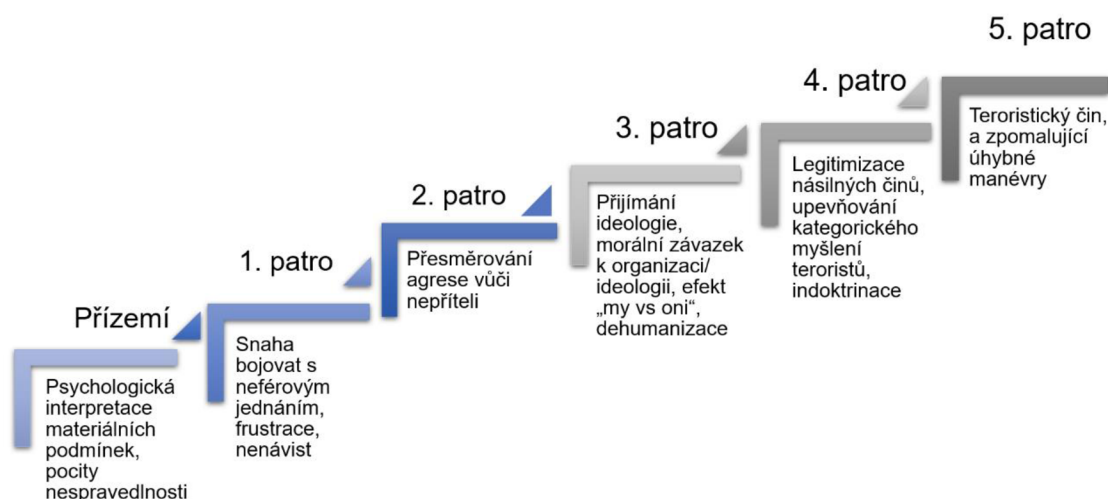

Schéma č. 2, model Schodiště k terorismu¹⁸

1) Pro první krok k cestě k terorismu je typický nedostatek vhodných materiálních podmínek a prožívání pocitu nespravedlnosti. Skupiny materiálně strádajících osob jsou svou životní situací velice silně frustrované a právě relativní deprivace jakožto výsledek nenaplněných očekávání je součástí této úrovně.¹⁹ Jedinec stojící na počátku tohoto procesu je velice

¹⁶ LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism", str. 1

¹⁷ Tamtéž

VEGRICHOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str 38

¹⁸ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str.98

¹⁹ LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism", str. 2

nespokojen se situací, kterou prožívá, je ale velice silně motivován zlepšit svou životní situaci, dosáhnout větší spravedlnosti a uspokojivé identity, což může vést k tomu, že jedinec (skupina) postoupí na další poschodí.²⁰

2) Jedinci a skupiny osob nacházející se na druhém stupni jsou obvykle plni nenávisti a frustrace. Typické je vnímání své úlohy ve společnosti jako bezpředmětné.²¹ Hledají možnosti boje vůči nespravedlivému zacházení. Pokud je snaha o sociální mobilitu jedince neúspěšná, přichází ještě větší frustrace, která může být důvodem přechodu do dalšího patra.

3) Další patro je úzce spojeno s agresí. Agrese je v podstatě výsledkem nakumulovaných negativních pocitů, které jedinec prožíval. Právě přesměrováním vzniklé agrese vůči vnějšímu nepříteli je specifikem tohoto patra²². Nálad jedinců na této úrovni mohou využívat různé extremistické a teroristické organizace a podněcují je, aby svou zlobu směřovali vůči „nepříteli“.²³

4) Jedinci na této úrovni již přijímají radikální ideologii, seznamují se se základními taktikami a s cíli konkrétní extremistické/ teroristické skupiny, jsou přesvědčováni, že terorismus je ospravedlnitelná strategie boje. Prochází psychologickým nátlakem, jenž zahrnuje izolaci i strach a výsledkem tohoto procesu je odklon jedinců od „běžného“ (společensky přijímaného) morální usuzování a přijetí „morálního myšlení“ teroristů. Důvodem vstupu jedinců do takovýchto organizací může být snaha o naplnění potřeby: „někam patřit“, „být něčeho součástí“ prvně se zde také objevuje myšlení „my vs oni“.²⁴ Rekruti, jak po právu můžeme jedince na této úrovni nazývat, žijí vedle svého obvykle ještě další paralelní život, coby členů teroristický skupin.²⁵

---

²⁰ LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism", str. 2

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str. 97

²¹ LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism". str. 2

²² Tamtéž

²³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str. 97

²⁴ LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism", str. 2

²⁵ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str. 97

5) Z tohoto stupně již není cesty zpět. Rekrutovaní jedinci plně legitimují činy teroristické organizace. Jejich kategorické myšlení typické „my vs oni“ smýšlením, je v této fázi typické. Typicky se rekruti na této úrovni dělí na dvě skupiny – na ty, kdo byli vybráni k „boji“ a stanou se mučedníky, a ty, kteří budou postupovat teroristickou organizací k vyšším „pozicím“.²⁶

6) Poslední úroveň, tedy vrcholové patro, v sobě skrývá samotné teroristické činy, ke kterým jsou rekruti vycvičováni. Samotnému teroristickému činu předchází výcvik, jehož součástí je i psychická příprava útočníka.²⁷

1.2. Teorie radikalizace

Tato podkapitola se bude věnovat radikalizaci z pohledu tří různých teorií. Půjde o teorii biologickou, psychologickou a sociální. Každá z teorií nabízí unikátní pohled na tuto problematiku.

Biologická teorie se zabývá zejména otázkou, zda existuje genetická predispozice, která by činila jedince náchylnějšího vůči radikalizaci. Zaobírá se ale i dalšími biologickými znaky, zkoumá například, zda bývají častěji radikalizované ženy či muži a související důvody, obdobně pak zkoumá věk.

Psychologické teorie obecně zkoumají lidské duševní funkce, vnímání, poznávání, pozornost, emoce, motivaci, osobnost, chování i mezilidské vztahy.²⁸ Přeneseme-li výše uvedené na radikalizaci, lze konstatovat, že tyto teorie zkoumají zejména mikroúrovňové faktory (viz kapitola 2.2.), které se zaměřují na duševní aspekty jednotlivce, tedy na vlastnosti, charakteristiku a osobnost jedinců.

Sociologické teorie nabízí pohled očima sociologie, vědy zabývající se studiem sociálních skupin, a jako takové se zajímají o skupinu i jednotlivce v kontextu sociálních struktur a procesů, jako jsou sociální role, rasa, třída, gender, etnicita a seberealizace.

---

²⁶ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*, str. 9

²⁷ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránků stávají vlci*, str. 97-98

²⁸ CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*. str. 21

1.2.1. Biologická teorie:

Doposud nebyl objeven vědecký důkaz, který by naznačoval, že by genetika hrála v radikalizaci roli.²⁹ Nejdůležitějším biologickým znakem související s radikalizací je věk a pohlaví. Přestože příčinná souvislost těchto faktorů a radikalizace není zcela jednoznačná, existuje jistá korelace mezi těmito faktory a rekruty, tedy osobami, které vstoupili či vstupují do extremistické nebo teroristické organizace.³⁰ V obecné rovině lze tvrdit, že drtivá většina radikalizovaných osob bývá mladá – obvykle v období pozdější adolescence do mladší dospělosti.³¹

Zajímavé poznatky přináší výzkum z roku 2006 z platformy Nizozemského ústavu mezinárodních vztahů Clingendael. Výzkum zkoumal průměrný věk džihádistických teroristů v den jejich dopadnutí (zatčení). Z celkového počtu zatčených (242 osob) bylo průměrným věkem 27,3 let. Nejmladšímu bylo 16 let a nejstaršímu 59 let.³² Radikalizace je procesem zcela individuálním, její proces se u každého může mírně lišit ať už svými okolnostmi, faktory, nebo svou délkou. Zpravidla se ale jedná o déletrvajících proces. Je tedy pravděpodobné, že radikalizace výše uvedených teroristů probíhala před zmíněným věkem 27 let, předpokládám tedy, že radikalizace těchto teroristů započala v průměrném slova smyslu právě na zmíněné škála 15-25 let.

Se zjištěním, že radikalizace se obvykle týká mladých mužů, úzce souvisí i mainstreamové kriminologické výzkumy, týkající se trestní činnosti. Kdy právě mladí muži bývají nejčastějšími pachateli trestních činů.³³ Obdobné faktory přitahují mladé muže k deviantnímu chování i k terorismu. Vyšší impulzivnost, vyšší sebevědomí, riskování, potřeba získat uznání/ status může být pro některé přitažlivým. Je to ale i touha po odplatě, která je velmi silným motivem k zapojení se do teroristických organizací, a jsou to zejména někteří mladí muži, kteří třímají

---

²⁹ SILKE, Andrew. *Holy Warriors: Exploring the Psychological Processes of Jihadi Radicalization*, str. 105

³⁰ Tamtéž

³¹ CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism*, str. 23

³² BAKKER, Edwin. *Jihadi Terrorists in Europe, their Characteristics and the Circumstances in which they Joined the Jihad: an Exploratory Study*, str. 41

³³ SILKE, Andrew. *Holy Warriors: Exploring the Psychological Processes of Jihadi Radicalization*, str.105–106

pozitivní postoje vůči pomstě a jsou těmi, kteří s vysokou pravděpodobností schvalují, nebo dokonce projevují takové chování.³⁴

1.2.2. Psychologická teorie:

Z pohledu psychologie je zkoumána zejména osobnost a charakter teroristů. Většina psychologických teorií se zabývá zejména výzkumy související s terorismem, respektive zkoumá osobnost teroristů a snaží se pochopit teroristickou mysl. Naopak v podstatě žádná pozornost není věnována psychologickým příčinám radikalizace nenásilné. Snahou psychologických výzkumů v souvislosti s radikalizací je determinovat charakteristiky, které odlišují teroristy od zbytku populace. Původním snažením bylo vysvětlit teroristickou osobnost psychopatologií, tedy některou z osobnostních poruch, jinými duševními nemocemi, nebo jinou psychodynamickou abnormalitou – nic z toho ale nebylo potvrzeno.³⁵ Mnoho odborníků se naopak potkávají ve shodě, že radikalizace zahrnuje psychicky normální jedince, existuje jistě řada výjimek, ale obvykle se skutečně nejedná o osoby s kognitivními, afektivními či neurologickými deficity. Nelze tedy tyto deficity považovat za spouštěče či urychlující faktory radikalizace.³⁶ „Mnozí věří, že jejich činy, ačkoli jsou násilné, jsou odvozeny od vědomého vypočítavého rozhodnutí přijmout tento konkrétní typ akce jako optimální strategii dosáhnout sociopolitického cíle.“³⁷

Například Ferracuti a Bruno se pokusili stanovit 9 typických znaků charakteru teroristů, po bližším zkoumání ale konstatovali, že je jejich objev aplikovatelný jen na malou část pravicových teroristů. Uvádí, že se jedná o tyto charakteristiky:

- ambivalence vůči autoritám
- lpění na konvencích a na násilných normách určitých subkultur,
- zkreslený náhled, magické myšlení

---

³⁴ Tamtéž, str. 106–107

³⁵ Zpravodajství. *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?* [online]

CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism*, str. 24

³⁶ CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*, str. 22

³⁷ CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*, str. 21, pozn. vlastní překlad

- emocionální odsud od následků svých činů, nejasná sexuální role
- nízké vzdělání, zaujatost zbraněmi³⁸

Psychoanalytická teorie například předpokládá, že lidské chování je silně ovlivněno naším nevědomím a nevyřešenými konflikty z útlého dětství. Je postavena na celé řadě dalších teorií – teorie paranoi, teorie narcisismu, teorie identity aj. Nevyřešené konflikty mohou ústit v krizi identity, ve frustraci, zklamání ze sebe sama.³⁹ Obecně ale panuje spíše shoda na tom, že neexistuje jeden jediný profil osoby, který by byl náchylnější k zapojení se do radikalizačního procesu. Faktem ale zůstává, že lidé z marginalizovaných komunit, co se potýkají s diskriminací, ztrátou identity či frustrací bývají cílovou skupinou pro nábor radikálů.⁴⁰

Zcela vyloučit důležitost individuálních charakteristik by bylo předčasné, zatím ale nebyly stanoveny společné charakteristické či osobnostní rysy, které by předurčovaly možnou radikalizaci.⁴¹ Psychologické teorie je nutné stále zvažovat, neboť jejich lepší pochopení mohou usnadnit odborníkům zaměřující se na radikalizaci tomuto procesu lépe porozumět právě z hlediska kognitivních či afektivních procesů.⁴²

1.2.3. Sociologická teorie

Sociální vysvětlení radikalizace jsou v literatuře asi nejčastější formou jejího vysvětlení. Příčinná souvislost je z hlediska sociologie přisuzována zejména neúspěšné integraci, zkušeností s deprivací, diskriminací, či segregací. Zároveň je ale stále kladena otázka, zda jsou tyto faktory příčinou radikalizace samotné, či jsou spíše příčinou příčin.⁴³ Pochopení základních sociologických

---

³⁸ KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, str. 71

³⁹ KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, sstr. 70

⁴⁰ Zpravodajství. *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?* [online]

⁴¹ CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism*, str. 24

⁴² CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*, str. 21-22

⁴³ CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism*, str. 24

teorií také může významně přispět k pochopení radikalizace. Zejména jde o tyto tři: teorie relativní deprivace, teorie sociálních sítí a teorie sociálního hnutí.

Teorie relativní deprivace se velmi často aplikuje, pokud hledáme vysvětlení násilného jednání. Pocitu nedostatku některých potřeb či svobod v souvislosti s politickým uspořádáním konkrétního území. Pokud není deprivace těchto potřeb možné vyřešit legální cestou, může se projevit násilná cesta řešení vnímaného problému.⁴⁴ Zejména je možné takové chování vysledovat v politických souvislostech, kdy politicky motivovaní jedinci sahají po násilí, když cítí, že jinak změny nedocílí, v takovém případě může dojít k různým násilným demonstracím, revolucím aj. Politické násilí může být chápáno jako forma instrumentální agrese, která vzešla právě z pocitované nespravedlnosti, nicméně ublížení ostatním se dá v této souvislosti vnímat jako sekundární cíl, kdy tím primárním je snaha o změnu (např. politickou).⁴⁵

Politické násilí lze patrně spatřovat tam, kde někteří jedinci jsou vnímáni jako deprivovaní, nicméně miliony lidí žijí ve frustrujících podmínkách dnes a denně, a přesto se nikdy k radikalizace nepřikloní. Nelze tedy deprivaci vnímat jako jediný faktor.⁴⁶

Teorie sociálních sítí nabízí pohled na jedince a skupiny jako na strukturu vzájemně propojených vztahů a vzájemné závislosti takových vztahů. Těmito závislostmi lze usuzovat například přátelství, příbuzenství, ale i jiné vztahy – skupinové příslušenství, postoje, názory, vzdělanost aj. Lidé jsou velmi ovlivňováni svými „sociálními sítěmi“, respektive je ovlivněno jejich chování a vnímání jistých problematik.⁴⁷ Teorie poukazuje na to že, radikalizace a politické akty mohou úzce souviset s mezilidskými vztahy, lze vysledovat jisté vazby mezi těmi, kdo vstupují do procesu a osobami, které jsou již radikalizováni.⁴⁸

---

⁴⁴ CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*, str. 14

⁴⁵ Tamtéž, 155

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž 16

⁴⁸ KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, str. 78

K potvrzení tohoto přístupu se pokusil přispět například Segeman, který tvrdí, že 2/3 příslušníků Al-Káida se k organizaci přidalo na základě sociální spojení s příslušníky, či jinými osobami, co organizaci podporovali. Segamenův závěr potvrzují i jiné studie, například 69 % italských levicových militantů se přidalo k undergroundové skupině na základě přátelských pout k jejím členům. Teoretici vysvětlují, že sociální pouta, která mezi sebou mají přátelé či rodinní příslušníci, podporují důvěru a organizační závazek, což je pro ilegální skupiny zásadní.⁴⁹

Teorie sociálního hnutí je psychologický a sociální proces, prostřednictvím kterého jsou jedinci motivováni zpochybňovat status quo. Jedná se v podstatě o interakce jednotlivců a skupin angažovaných především v politických nebo kulturních konfliktech.⁵⁰ Cílem teorie je vysvětlit důvody protesty občanů vůči stávajícímu systému, tedy konflikt mezi vládoucí elitou a protestním hnutím.⁵¹ Teorie sociálního hnutí nabízí způsob, jak koncipovat radikalizaci s explicitním zaměřením na širší dynamiku a procesy politické mobilizace.⁵²

---

⁴⁹ KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, str. 78

⁵⁰ CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*, str. 18

⁵¹ Sociologická encyklopedie. *Hnutí sociální* [online]

⁵² Tamtéž

2. Radikalizace jako důsledek společenské nespokojenosti

Žijeme v době rychle se proměňující a vyvíjející. V éře, která je poznamenaná velkým technologickým boomem. Více než kdy dřív se také setkáváme s rozmanitou škálou krizí a s různými typy mimořádných událostí. Řešit takové události a krize musí dnešní člověk takřka každý den a mohou mít různé povahy – od těch naturogenních až po ty antropogenní. Naturogenní v sobě skrývají klimatické změny, sucho i povodně, nebo ve světle nedávných událostí nesmím opomenout epidemie. Antropogenní hrozby, kam bychom mohli řadit různé havárie, znečišťování životního prostředí, požáry, ale také **občanské nepokoje, migraci**, či dokonce **terorismus**. A radikalizace je s tímto komplexem problémů neodmyslitelně spjata.

Naše doba je z výše uvedených důvodů některými autory popisována jako doba preapokalyptická. Jednou z predikovaných futurologických společností je i takzvaná společnost krizová, jež je specifická obrovským množstvím hrozeb a rizik, která mohou mít za důsledek strach lidí o svoji bezpečnost, své zdraví, majetek, rodinu a své blízké. Takový člověk je pak definován jako *homo anxius*, tedy člověk úzkostný, jenž je typický snadnou manipulovatelností, která je výsledkem nejistoty, celkové nepohody a nespokojenosti obyvatel. Právě nespokojenost spojená s pocity frustrace může být prvním krokem do procesu radikalizace.⁵³

Níže v této kapitole budou blíže rozebrány pocity **frustrace** a **deprivace**, jež se objevují na všech třech výše zmíněných úrovních. Snahou této části je poukázat na to, proč jsou frustrovaní/ deprivovaní jedinci náchylnější k radikalizaci, důležitou roli může hrát ale i pocit nespravedlnosti a celé řada dalších proměnných.

V neposlední řadě se tato kapitola zaměří na **lidské potřeby**, neboť všechny lidské „cíle“ vedou k těmto potřebám, a jejich nedostatečné uspokojování vede k frustraci a deprivaci.

---

⁵³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str. 14

2.1. Příčinná koncepce tříúrovňového modelu radikalizace

Jeden z konceptů příčin a faktorů individuální radikalizace je postaven na konsensu, že radikalizace je kontextová záležitost, přičemž v dnešní době je kladen stejný důraz na různé stimuly – ať už psychologické, sociologické, tak politické či ideologické. Radikalizaci je možno vnímat jako proces, během kterého se člověk postupně identifikuje s ideologií a hodnotovým systémem, který ospravedlňuje násilí. Celý tento proces může být umocněn pocity ohrožení vlastní identity, frustrací či vazbami na členy extremistických skupin.⁵⁴

Z výše uvedeného pohledu lze **faktory** kategorizovat na tzv. **pull** (kontakt s osobami s vazbami na extremistické skupiny) a **push** (osobní frustrace, radikální ideologie) faktory, důležitou roli mohou sehrát i **situační faktory**, tj. konkrétní události a strukturální podmínky, které slouží jako tzv. spouštěče radikalizace.⁵⁵ Proces radikalizace může probíhat na třech úrovních – makroúrovni, mikroúrovni a mezoúrovni.⁵⁶

Mikroúroveň je směřována na jedincovu osobnost, jeho osobní život, pocity a prožívané emoce, zejména ty s negativní konotací jako pocit odcizení, nebo i neúspěšná integrace aj. I zde může být jedním z faktorů deprivace, která je společná pro všechny úrovně procesu.⁵⁷ **Do mikroúrovně** se řadí problémy s osobní identitou, pocity zesměšnění a pocity sociálního vyloučení či zkušenosti s ním, stigmatizace, ale také zkušenosti s diskriminací a rasismem.⁵⁸ Konkrétněji může jít například o zkušenost s úmrtím, problémy s rodinou, zkušenosti s násilím v dětství, problémové chování ve volném čase a edukační problémy, či dokonce

---

⁵⁴ SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str. 30

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*, str. 567
DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

⁵⁷ SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str.31–34

⁵⁸ VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*, str. 568
DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

vyučování ze škol, problémy s autoritou či nekritický postoj sám k sobě aj.⁵⁹ Ve shrnutí jde tedy o tyto faktory:

- Psychologické charakteristiky jako: deprese, úzkostné stavy, agresivita, frustrace, deprivace;
- Hledání vlastní identity;
- Fascinace duchovnem – snaha nalézt smysl;
- Osobní zkušenosti s výše uvedenými.⁶⁰

Mezouroveň v sobě skrývá ty faktory, které souvisí se sociálními procesy. Zahrnuje tedy širší skupinové prostředí, v rámci kterého může docházet k radikalizaci celých skupin a subkultur, a to na základě pocitu křivdy. Typickými příklady na této úrovni je přerušování vazeb s ostatními lidmi, sňatek s radikalizovanou osobou.⁶¹ Významnou roli zde hrají sociální faktory, kterými jsou:

- Sociální identifikace – krize identity;
- Sociální interakce – sociální vliv, společenské normy, tlak kolektivu aj.;
- Sociální homofilie atd.⁶²

Do příčin na **makroúrovni** patří místo a úloha konkrétní vlády a společenská situace v daném státu, veřejné mínění aj.⁶³

Makroúroveň nese úlohu vlády a společnosti, tedy konkrétní typ vlády a konkrétní společenská situace v daném státu, včetně veřejného mínění aj.⁶⁴

---

⁵⁹ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*, 567-568

⁶⁰ SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str. 31–34

⁶¹ VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*, str. 568

⁶² SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str. 31-33

⁶³ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

⁶⁴ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

Jako spouštěcí faktory zde můžeme uvést politické, ekonomické či kulturní aspekty, konkrétně jde například o:

- Diskriminaci;
- Chudobu;
- Deprivaci;
- Globalizaci či modernizaci;
- Sociální vyloučení/marginalizaci atd. ⁶⁵

2.2. Potřeby

Někteří autoři poukazují na to, že jádrem radikalizace je individuální rozhodování a následně až chování. Tvrdí, že mechanismy, které vedou k radikalizaci, musí být ryze psychologické. Přičemž faktory jako chudoba/nezaměstnanost, nebo třeba útlak, hrají roli, pokud byly zmíněné psychologické procesy v jedinci zahájeny, nikoli naopak.⁶⁶ Hlavním stavebním kamenem lidské motivace jsou potřeby, které se během života snažíme uspokojovat. A tak se dostáváme k předmětu této podkapitoly, tedy **potřebám**.

Potřebu můžeme definovat jako: „(...) *nutnost organismu něco získat nebo něčeho se zbavit; též stav organismu člověka, která znamená porušení vnitřní rovnováhy nebo nedostatek ve vnějších vztazích osobnosti; opakem je stav rovnováhy, nepřítomnosti aktuální potřeby (...), komplementárním pojmem k potřebám jsou hodnoty, jejichž výběrem mohou být potřeby uspokojovány, zatímco systém potřeb ve vývoji lidstva se podstatně nemění, hodnoty jsou proměnlivé.*“ ⁶⁷

---

⁶⁵ SLEPECKÝ, Jaroslav et al. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*, str. 31–34

KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, str. 36

⁶⁷ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*, str. 15–152

Jednou z neznámějších teorií motivace, je teorie A. H. Maslowa, které se dá graficky ztvárnit do schématu ve tvaru pyramidy, jež představuje hierarchii potřeb. A. Maslow věřil, že uspokojení potřeb nižších je fundamentální, aby bylo možno uspokojovat další potřeby a dojít tak postupně až k seberealizaci – pomyslnému vrcholu pyramidy. Tedy, že „(...) uspokojování níže postavené potřeby, mají větší prioritu než vyšší potřeby: „Osoba, které chybí jídlo, bezpečí, či láska, s největší pravděpodobností bude pociťovat hlad než cokoli jiného.“⁶⁸

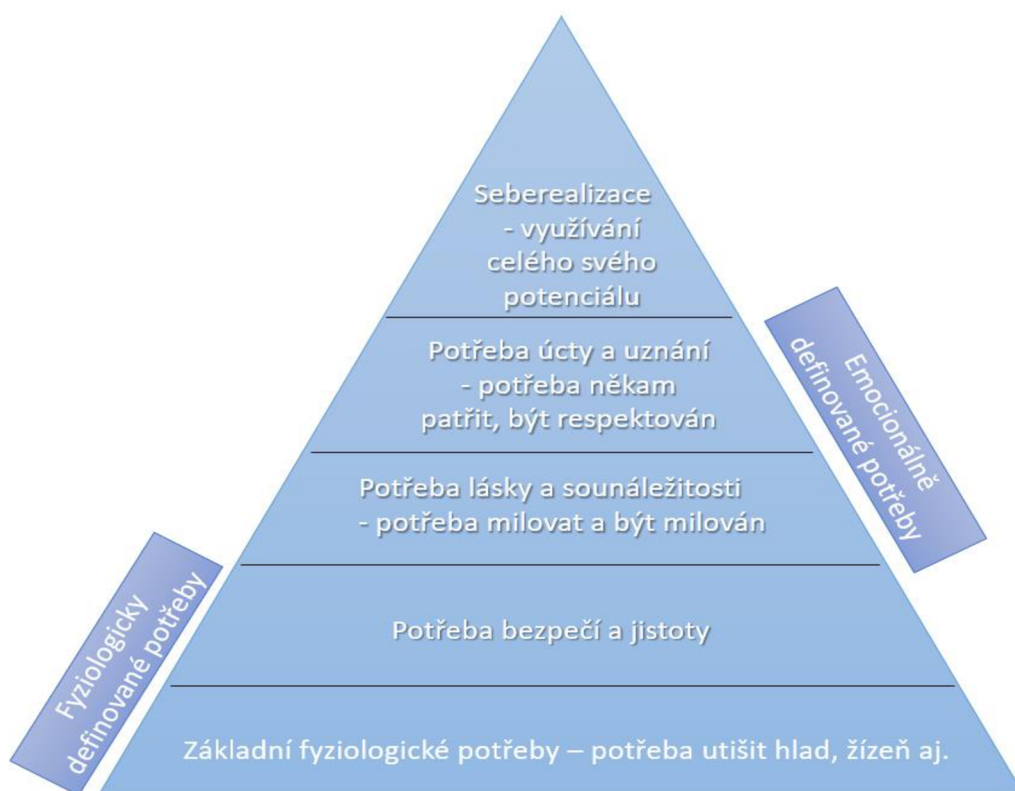

Schéma č. 3, Maslowova pyramida potřeb⁶⁹

Výše uvedená hierarchie zaznamenává mnoho výjimek a možná i proto je Maslowova teorie vystavovaná časté kritice. Pro mnohé jedince je potřeba společenského uznání důležitější než potřeby lásky a sounáležitosti. Hierarchie potřeb může být tedy do jisté míry individuální, a právě dominantní potřeby mohou

⁶⁸ ÇAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*, str. str. 185

⁶⁹ KING, Paul W. *Climbing Maslow's Pyramid*, str. 5

rozhodovat o životní orientaci či životní filozofii jednice.⁷⁰ Přestože se teorie může pyšnit širokým ohlasem, je ji často vytýkáno, že neplatí všeobecně.

Kritici poukazují na to, že člověk není a vlastně ani nemůže být řízen jen biologickými požadavky, a proto neuspokojení nižších potřeb nemůže mít za následek „zablokování“ těch vyšších.⁷¹ Nejspornější je právě ono dosažení seberealizace, kdy samotný pojem seberealizace je spíše deskriptivní a jen málo vysvětlující.⁷²

Dle Maslowovy teorie může seberealizace vzniknout teprve tehdy, když jsou uspokojeny všechny nedostatkové potřeby, to ale odporuje realitě mnoha předních umělců i vědců, kteří se věnovali tvůrčí práci i přes to, že neměli zajištěné základní existenční podmínky, natož pak uspokojování potřeb lásky či uznání aj. Rakouský neurolog a psychiatr, zakladatel existenciální analýzy a logopedie, V. Frankl, v tomto ohledu například poukazuje na život v koncentračních táborech, jež sám okusil. V těchto táborech šlo jen stěží uspokojovat výše uvedené potřeby, a přesto, jak Frankl vysvětlil, nepřišel o vyšší ideály a realizaci životního smyslu. Obdobným příkladem mohou být i bojovníci za politická práva, kteří vybrali formu protestu hladovkou (konkrétním příkladem lze uvést Mahátma Ghándího), kteří tak potvrdili, že jejich morální cíle nadřadili těm existenciálním.⁷³

Existence potřeb, jakožto motiv chování, je obecně uznávaná. Přirozeně také panuje shoda na tom, že uspokojování **fyzilogických potřeb** – uspokojování hladu, žízně, ale i potřeba dýchat aj., je nutné pro přežití a jejich zanedbávání může vést k různým zdravotním a psychickým problémům. U **psychogenních/ psychických potřeb**, tedy u těch emocionálně definovaných, již dochází mezi odborníky k různým neshodám, a to zejména pokud jde o kategorizaci či hierarchické pořadí potřeb. Opět se ale shodují na tom, ať jsou ta základní a důležitější jakékoli z nich, že jejich deprivace způsobuje distres

---

⁷⁰ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*, str. 186

⁷¹ Tamtéž

⁷² PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*, str 368–371

⁷³ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*, str. 186

a utrpení. Ať už se v našem životě snažíme dosáhnout jakéhokoli cíle, naši motivací bude právě ono uspokojení potřeb.⁷⁴

Není pochyb o tom, že potřeby a tužby mají výrazný vliv na vnímání. Předpokládá se, že jedinci, kterým něco schází, budou přednostně vnímat objekty, které by mohly jejich potřeby uspokojit.⁷⁵ Závěrem této kapitoly bych poznamenala, že nedostatečné uspokojování potřeb může vést a často vede k **frustraci**, či dokonce k **deprivaci**.

2.3. Frustrace

Radikalizace často začíná u osob, které jsou frustrované svým životem, společnostmi, nebo dokonce i politikou svých vlád.⁷⁶ Jedná se o nepříjemnou emoci, se kterou se jistě setkala valná většina lidí. Jde o emoci, kterou prožíváme, nedařilo se nám uspokojit nějakou naši tužbu, přání, potřebu. Dle psychologického slovníku Pavla Hartla ji lze definovat jako psychický stav, který je vyvolán překážkou na cestě k cíli, jde tedy o ohrožení uspokojení konkrétní potřeby, případně o oddálení se od možnosti uspokojit danou potřebu, nebo dokonce o úplné znemožnění ji uspokojit.⁷⁷

Autoři C. N. Cofer a N. H. Appley upozorňují, že se pojem frustrace používá pro tři samostatné jevy, které jsou však navzájem spojeny:

- 1) Frustrace jako vnější situace, která blokuje uspokojení potřeby, mezi jedince a jeho cílem stojí překážka;
- 2) Frustrace jako vnitřní psychický stav se vznikem emocí a vnitřního napětí a motivace překonat překážku;
- 3) Frustrace jako zvláštní způsob chování, které se projevují mnohdy nevědomými pokusy vyrovnat se vzniklou situací a zbavit se tak tenze.⁷⁸

---

⁷⁴ KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization*, str. 37

⁷⁵ PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*, str. 254

⁷⁶ Zpravodajství. *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?* [online]

⁷⁷ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*, str. 56

⁷⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*, str. 121

Ze všech možných definic se mi jako nejlépe uchopitelná jeví definice M. Vágnerové: „*Jako frustrující označujeme situaci, kdy je člověku znemožněno uspokojit nějakou, subjektivně důležitou potřebu, ačkoli si myslel, že uspokojena bude. Frustrace je neočekávaná ztráta naděje na uspokojení. Taková situace vyvolává prožitek zklamání a stimuluje reakce zaměřené na vyrovnání nepříznivé bilance.*“⁷⁹ Čím menší je očekávání, tím méně bývá jedinec zklamán, a proto lidé často preventivně snižují své očekávání. Jedná se v podstatě o nejběžnější obrannou reakci, díky které lze předcházet frustraci.⁸⁰ Frustrace jako taková úzce souvisí s pocitem vlastní neúspěšnosti a společně s úzkostí je nedílnou složkou osobnostních konfliktů.⁸¹

Jako **zdroj** frustrace významný český psycholog, M. Nakonečný, uvádí například neočekávané překážky, reakce blízkých osob, nebo chybějící zdroje potenciálního uspokojení, ale i vlastní zábrany, nedosažitelné cíle a touhy a nízké sebehodnocení. Poukazuje zároveň na diferenci vnějších a vnitřních zdrojů frustrace. První tři zmíněné patří právě do těch vnějších a vlastní zábrany, nedosažitelné aspirace a neuspokojivé sebehodnocení bychom řadili do faktorů vnitřních.⁸²

J. T. Dollard, americký psycholog, sociolog a autor reaktivní teorie agrese, vnímá frustraci jako stavební kámen **agrese**. Frustrace dle něj vždy předpokládá vznik agrese.⁸³ I významný český psycholog, M. Nakonečný, zmiňuje agresi jako jednu z možných reakcí na frustraci. Nezůstává ale jen u agrese, jako další možné reakce uvádí racionalizaci, útěk, únik, manipulaci, regresi, rezignaci, identifikaci, také ale například může docházet k substitučnímu chování, tj. chování zaměřené na druhotné cíle, neboť dosažení hlavního cíle se stalo nemožné, a další.⁸⁴

---

⁷⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky, str. 14

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ ČAKIRPALOGLU, Panajotis. Úvod do psychologie osobnosti, str. 195

⁸² VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky, str. 14

⁸³ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*, str. 56

⁸⁴ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. [online]

Existují obecně dva druhy frustrace **existenciální** a **reaktance**. Existenciální frustrace může vést k depresím, a dokonce sebevraždám, jedná se o frustraci, kdy jedinec ztratil smysl svého života, může se dokonce objevit i u osob, které z fyziologického hlediska nestrádají, žijí v blahobytu, ale ztratili perspektivu. Druhý typ, tedy reaktance, je druh frustrace, který je vyvolán omezením osobních svobod jedince (případně jen pocitu z omezení). Vede k takzvané „naučené bezmocnosti“, tj. dle Nakonečného: „(...) vědomí, že jedinec nemůže kontrolovat určité životně důležité významné situace v dostatečné míře, což je spojeno opět se stavy deprese, demotivací a inaktivitou.“⁸⁵

Důsledky frustrace, podobně jako zažívání zátěže a stresu, může mít své pozitivní dopady, zejména pokud člověka motivují k podání ještě lepšího výkonu. Vést ale může i k řadě psychosomatických a psychickým onemocněním.⁸⁶

Frustrované osoby jsou náchylnější i k radikalizaci, neboť na frustrované jedince se často zaměřuje propaganda extremistických (teroristických) organizací. Míra prožívání frustrace je individuální, záleží na odolnosti jedince vůči frustraci, jde o tzv. **práh frustrační únosnosti**. Čím vyšší schopnost frustrační tolerance člověk má, tím lépe se s ní vyrovnává, a tím menší jsou její negativní následky. Tato tolerance může být snížena celou škálou faktorů, mezi které patří dědičné a typologické vlivy, ale i zdravotní stav jedince, věk, či životospráva.⁸⁷

2.4. Deprivace

Není pochyb o tom, že termín deprivace se s pojmem frustrace částečně překrývá. I deprivace znamená strádání nebo nedostatek, a jako taková také znamená nedostatečné uspokojování potřeb. Od frustrace se odlišuje zejména dobou svého trvání.⁸⁸ Pokud frustrace přetrvává delší dobu (může jít o týdny až roky) stává se deprivací.⁸⁹

---

⁸⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*, str. 122

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. [online].

⁸⁸ Vymětal, Jan. *Úvod do psychoterapie*, st. 30-31

⁸⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*, str. 122

Deprivací tedy rozumíme jakýsi vyšší stupeň frustrace, kdy, jak bylo výše naznačeno, budeme přetrvávající a dlouhodobou frustraci, tedy dlouhodobé neuspokojování určitých potřeb, nazývat deprivací. M. Nakonečný ale upozorňuje, že v experimentální psychologii je pojem deprivace používán v jiném významu.⁹⁰ K deprivaci může dojít u osoby, kteréhokoli věku. Deprimovaná může jakákoli potřeba.

Psychologický slovník P. Hartla rozeznává 5 typů deprivace. Jedná se o:

- 1) Deprivaci biologickou – nedostatek fyziologických potřeb, nedostatek kyslíku, vody, potravin aj;
- 2) Deprivaci motorickou – ve smyslu nemožnosti pohybu;
- 3) Deprivaci smyslovou – pobyt pod vodou;
- 4) Deprivaci sociální – ztráta sociálních kontaktů;
- 5) Deprivaci psychickou/ citovou – neuspokojování lásky a jistoty.⁹¹

2.4.1. Skupinová deprivace

S radikalizací může souviset i **tzn. skupinová deprivace**. Jak bylo již výše uvedeno, mezi faktory ovlivňující radikalizaci osob může patřit i nespokojenost obyvatel s vládou daného území či se společenskou situací v území, kde žijí. **Relativní skupinová deprivace** je rizikovým faktorem radikalizace a násilného extremismu, alespoň tolik dokazuje řada studií.⁹²

Pokud cítíme, že naše sociální skupina absentuje podstatné statky, ať už jde o peníze, spravedlnost, postavení nebo výsady, jedná se o takzvanou relativní deprivaci, tedy stav, kdy jedinec hodnotí svůj život a situaci neuspokojivě v porovnání s životní situací ostatních lidí či obecně v porovnáním s odlišnou sociální skupinou.⁹³ Vznik **relativní deprivace** vzniká obvykle v souvislosti s nedostatkem ekonomických potřeb. Deficit makroekonomických ukazatelů je známým podhoubím extremismu. Taková deprivace může vést ke vzniku různých

---

⁹⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*, str. 122

⁹¹ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*, str. 34

⁹² ROTTWEILER, Bettina a GILL, Paul. Individual Differences in Personality Moderate the Effects of Perceived Group Deprivation on Violent Extremism

⁹³ Sociologická encyklopedie. *Relativní deprivace* [online]

sociálních hnutí, které jsou symbolem naděje na nápravu utržených křivd. Relativní deprivace může být považována za potenciální příčinu sociálních hnutí a společenských protestů. V krajním případě může vnímání takové deprivace vést k **politickému násilí, a dokonce i k terorismu.**⁹⁴

Dle zahraniční studie je vnímání deprivace potřeb „naší sociální skupiny“ velice důležitá v procesu radikalizace, a to zejména pokud jde o radikalizaci muslimskou, anebo pravicovou. Výše uvedené potvrdil například výzkum v Nizozemsku, kde skutečně **pravicově radikalizované osoby potvrdily, že jejich sociální skupina strádá na některých z výše uvedených stacích.**⁹⁵

Výsledky zahraničních studií navrhují, že relativní skupinová deprivace a s ní související pocity nespravedlnosti mohou směřovat jedince k podpoře extremistických ideologií. Způsobuje tak zvýšenou ochotu připojovat se k extremistickým skupinám. Nicméně výsledky poukazují také na to, že zdaleka **ne všechny osoby zažívající relativní deprivaci budou a jsou radikalizovány.** Což znamená, že i **další faktory hrají v radikalizačním procesu důležitou roli,** zejména pak jde o rozdíly v osobnostech lidí, svou roli zde může sehrát i rozdílný frustrační práh. Zejména osobnostní rysy ovlivňují, jak kdo reaguje na změny ve svém prostředí, jak vnímá stresory a jiné vjemy.⁹⁶

---

⁹⁴ VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*, str. 571

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ ROTTWEILER, Bettina a GILL, Paul. *Individual Differences in Personality Moderate the Effects of Perceived Group Deprivation on Violent Extremism*

3. Radikalismus, extremismus, terorismus jako důsledek radikalizace

Výsledkem radikalizace často bývá vstup jedinců do extrémních, potažmo teroristických organizací a jako takové bývá jejím výsledkem násilná činnost, ať už ve formě extremismu či terorismu. Jejím výsledkem může být i radikalismus, který vzhledem ke své povaze je v porovnání s extremismem a terorismem mírný a v souladu s právním systémem.

Radikalizace ale nemusí být nutně společensky negativním jevem, ačkoli z výše uvedených kapitol mohl vyplývat opak. Výše se práce zabírala radikalizací násilnou. Existují skupiny osob i politické skupiny, které vychází z radikálních postojů, myšlenek a názorů, takové myšlenky přijímají a propagují. Zároveň ale mohou být ovlivněni i pacifickými ideologiemi, čímž se od násilného extremismu výrazně liší. Příklad výše uvedeného můžeme znova uvést Mahátma Ghándího a jeho „boj“ proti britské nadvládě, kterým dovedl Indii k nezávislosti.⁹⁷ Jeho odpor vůči britské nadvládě jistě můžeme považovat za radikální, podobně pak i způsob jeho boje je v podstatě radikální, není ale možné dehonestovat Ghándího osobnost a jeho činy tím, že ho prohlásíme extremistou, či dokonce teroristou. Je možné ho označit radikálem? Jistě ano. Jaký je tedy rozdíl mezi extremistou, radikálem a obecně mezi radikalismem a extremismem? To a více bude níže vysvětleno.

Společným jmenovatelem pojmů radikalismus, extremismus a terorismus je jistá nejednotnost v jejich vymezení. Shoda na definici těchto pojmů nepanuje ani mezi odborníky, často dokonce dochází ke stírání rozdílů mezi samotnými pojmy, či dokonce k vzájemným záměnám významů. Zároveň se na tyto fenomény dá pohlížet z různých úhlů pohledů, jak z politického, tak i z pohledu sociologického či psychologického, přispět nicméně může i kriminologie nebo filozofie. Jedná se o pojmy multioborové, nejednoznačné a různě interpretované, a proto se v odborné literatuře můžeme setkat s celou řadou definic. Situaci neusnadňuje ani „nadužívání“ těchto pojmů veřejností, potažmo médií, kdy se tato

---

⁹⁷ VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. Annual Review of Psychology, str. 565

slova využívají neuváženě. Kvůli neexistenci univerzálně platné definice, mohou být tyto pojmy chápány a používány různě, přičemž často může docházet i k dezinterpretaci.

V této kapitole se pokusím vymezit radikalismus, extremismus a krátce i terorismus. Vysvětlím rozdíly a souvislosti mezi pojmy a jejich vzájemné vztahy.

3.1. Historické kořeny pojmů – radikalismus a extremismus

Než dojde k vymezení samotného *radikalismu* a *extremismu*, považuji za důležité alespoň zmínit historii a kořeny těchto pojmů, neboť porozumění vývoje výše uvedených jevů může být k chápání jejich vzájemného vztahu klíčové.

Významy obou pojmů se začali mísit již v 19. století, kdy společně s pojmem *extremista* začaly být zejména v anglickém tisku využívány jako: „...*bojové termíny k označení nesmiřitelných a netolerantních pozic.*“⁹⁸ Podobně jsou rozdíly mezi pojmy stírány nejednotným vymezením napříč světem, kdy v anglosaských zemích má pojem *radikál* a *extremista* stejný význam. Rozdíly mezi těmito pojmy se věnuje samostatná podkapitola 3.3.

Níže si uvedeme vývoj a historii obou výrazů s cílem porozumět rozdílům v jejich významech.

Radikalismus je pojmově starší než extremismus. Ve svém původním významu se pojem radikalismus využíval v léčitelství, postupně se jeho význam ale proměňoval a vyvíjel, a to zejména v důsledku tehdejších událostí. Prvním krokem k dnešnímu pojetí mohl být rok 1688, který je neodmyslitelně spjat se Slavnou revolucí, jež vedla ke svržení Jakuba II., krále Anglie, Skotska a Irska. Důležitým mezníkem byla také éra Osvícenství ve Francii, kdy pojem začal být spojován s politickým postojem.⁹⁹

---

⁹⁸ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 16

⁹⁹ BÖTTICHER, Astrid. *Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism*, str. 74

Z lingvistického hlediska má radikalismus své kořeny v latinském slově *radix*, což v překladu znamená *kořen*.¹⁰⁰ Jednalo se původně o adjektivum, které se využívalo k označení *odvozenosti od něčeho*, směřovalo se jím *k původu*, tedy *ke kořenu daného*.¹⁰¹ Být radikálním v původním slova smyslu by tedy znamenalo *vycházet z podstaty, jít ke kořenům, jít k samotnému základu věci*.¹⁰² V konečné fázi svého vývoje byl termín využíván k popisu *odchylně se vyvíjejícího, vzdalujícího se od běžného, odlišného od tradičního*.

Přestože ještě v 19. století byl pojem „radikální“ spojen zejména s hnutím za rozsáhlé liberální reformy, dnes se tento jeho původní význam pozapomíná. Neprávň je často interpretovaný médii, a to jako synonymum ke slovu *extrémní*.¹⁰³

Extremismus je z hlediska vzniku pojmu o něco mladší než radikalismus, ale kořeny extremismu jakožto problému, fenoménu, sahají samozřejmě mnohem dále do lidské historie. Zpět ale k samotnému pojmu. Prvně byl pojem extremismus zaznamenán v roce 1865, kdy se objevil v anglosaské literatuře, a to v zásadě v podobném významu, jak ho interpretujeme dnes, tedy *být extrémní* ve smyslu vlastnosti či stavu. M. Leroy, francouzský právník a sociální historik, označil v roce 1921 výrazem *extremismus* rudé extremisty Leninovy strany.¹⁰⁴ Do německého slovníku se tento výraz dostal až v roce 1942.¹⁰⁵

Jakýmsi předchůdcem extremismus může být adjektivum *extrémní*, porozumění tomuto pojmu je podstatné pro pochopení samotného výrazu extremismus. Jedná se původně o latinský pojem *extremite*. Prvně byl použit v roce 1546, a to biskupem anglické katolické církve, jež ho použil k popisu svých

---

¹⁰⁰ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 80

SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 33

¹⁰¹ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 94

¹⁰² SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 33

¹⁰³ CHARVÁT, Jan. Pojem extremismus a jeho aktuální možnosti použití v České republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*, str. 93

¹⁰⁴ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 16

¹⁰⁵ BÖTTICHER, Astrid. Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism. *Perspectives on Terrorism*.

nepřátel.¹⁰⁶ Stará angličtina výraz extrémní (extreme) využívala k označení vysokého stupně nějaké vlastnosti či vzdálenosti, později jako krajní, končící, vymykající se zvyklostem. V českém jazyce bychom často jako ekvivalent použili slovo *mimořádný* nebo *značný*.¹⁰⁷

O sto let později se výraz začal využívat jako substantivum – *extrém*. Původní význam slova extrém, tedy ve své původní latinské podobě **extremitas**. Konkrétněji jde o spojení latinského slova „extremus“ a řeckého „trema“, jde o spojení slov *nejzazší* a *zlom/štěpení*.¹⁰⁸ Vzhledem k tomu byl pojem *extremistas* vymezen jako nejzazší obvod, konec či okraj, v širším významu bylo možné chápat *extremitas* jako něco krajního ve smyslu přehnaného, nepřirozeného.¹⁰⁹ Označuje chování mimo normu, mimo konvenci, nenormální jednání odlišující se od běžného, všeobecně uznávaného. Antonymem by pak byla umírněnost, zdrženlivost, rovnovážnost aj., přičemž souhrnně bychom tato slova mohli nazvat „**střed**“.¹¹⁰

3.1.1. Definice „středu“ a rozdíl mezi radikalismem a extremismem.

K definici **středu** v souvislosti s diskutovanými fenomény, je třeba vymezit oba jeho významy, rozeznáváme střed ve slabém a silném významu. V tom slabém budeme střed vnímat jako nevybočující průměr, všeobecně přijímaný souhlas, názor, sdílenou konvenci chování aj. V silném významu pak jako něco ústředního, hlavního, základního, jako původní energii.¹¹¹

Být radikálním, jak již bylo uvedeno, v původním slova slově znamená jít ke kořenům. Zastáncům slabého středu se proto radikalismus (střed v silném smyslu) bude zdát jako výstřednost, vybočení z normality, tedy jako extrém. Z hlediska

---

¹⁰⁶ BÖTTICHER, Astrid. Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism. Perspectives on Terrorism.

¹⁰⁷ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 15

¹⁰⁸ CHARVÁT, Jan. Pojem extremismus a jeho aktuální možnosti použití v České republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*, str. 92

¹⁰⁹ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 15 –16

SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 33

¹¹⁰ Tamtéž, str. 16

¹¹¹ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str 33

přijímaných společenských norem je radikalismus považován za extremismus, přestože jím není.¹¹² M. Bednář, autor této myšlenky, k tomuto podotýká:

„Je tomu tak proto, že se jeho středová podstata středu v silném smyslu původnosti, opravdovosti nároků zásadně odlišuje od již široce sdíleného středu ve slabém, nevlastním smyslu coby přijatelné nenáročné reality. Tak se radikalismus coby cesta k již téměř zapomenutým kořenům smyslu daného jsoucna či fenoménu z jejího zorného úhlu stává jakousi výstředností, krajností, přehnaností, tedy extrémem.“¹¹³

3.2. Definice extremismu a radikalismu

Radikalismus

Jedná se o politický postoj, který směřuje k ideovým kořenům, vyžaduje proto změny v současném systému, jak ekonomickém, sociálním a politickém.¹¹⁴ Jako takový je radikalismus rozmanitým fenoménem, jež balancuje mezi mainstreamem a extremismem.¹¹⁵ Budoucí stav společnosti má být podle radikálů podroben základním hodnotám. Nástroje k dosažení základních hodnot musí být přiměřené a cílený stav by měl být stabilní a dlouhodobý.¹¹⁶

Zatímco extremismus je z politologického hlediska chápán jako ideologie či aktivita směřující proti demokratickému zařazení, lze radikalismus dle J. Charváta chápat jako: „(...) *souhrn politických názorů, jejichž aplikace na společnost by vedla k rozsáhlým změnám, avšak **nikoli k likvidaci demokracie** jako takové.*¹¹⁷

Extremismus

V obecné rovině lze extremismus definovat například jako výrazné odchýlení od všeobecně uznávaných a v aktuální době přijímaných norem, přičemž, jak P. Barát dále uvádí, se takto definovaný pojem stává závislým na

---

¹¹² SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 33-34

¹¹³ Tamtéž, str. 34

¹¹⁴ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 80

¹¹⁵ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*, str. 81

¹¹⁶ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 80

¹¹⁷ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*.

uspořádání a stavu současné společnosti, v rámci které dochází k projevům extremismu.¹¹⁸

Možná nejčastěji se s termínem extremismus setkáváme v **politologii**, ani zde nicméně nepanuje terminologická shoda. V politickém prostoru lze adjektivum „extrémní“ zaměnit za „krajní“. Z tohoto pohledu bychom extremismem rozuměli ideově-politickou orientaci, jež je na pomyslné politické škále v krajních pozicích – rozeznávat bychom tak mohli levicový a pravicový extremismus.¹¹⁹ Politologie tedy chápe extremismus jako ideologii nebo aktivitu, která je nejvíce vzdálená od politického středu a která směřuje k nahrazení současného politického systému vlastní ideologií.¹²⁰

Politický extremismus definují i „otcové“ tzn. teorie extremismu, U. Backes a E. Jesse. Ti vymezují extremismus jako antitezi k demokratickému ústavnímu státu, přičemž v teorii extremismu pojem užívají jako označení všech antidemokratických názorů, postojů i činností.¹²¹ Z této definice vychází například i **Miroslav Mareš**, český profesor zabývající se fenoménem extremismu a terorismu, který přichází s následující konceptualizací extremismu:

- Extremismus jako nezvyklý, nepřiměřený a netolerantní politický názor, víra či aktivita;
- Extremismus jako násilná politická aktivita;
- Extremismus jako aktivita zaměřená proti demokratickému ústavnímu státu.¹²²

Vzhledem k výše uvedenému pojetí německých odborníků považuji za důležité ještě jednou poznamenat, že pojem extremismu jakožto *antiteze k demokracii a ústavnímu státu* se rychle rozšířil po celé Evropě, nicméně

---

¹¹⁸ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 33

¹¹⁹ BARŠA, Pavel, FIALA Petr. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, str. 29

SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 24

¹²⁰ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*, str. 9

¹²¹ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 61

SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 23

¹²² DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 62

důležitým bodem je, že v anglicky mluvících zemích se tato definice příliš neujala, neboť je pro podobné projevy využíván právě pojem radikalismus¹²³.

Zejména v extremismu politickém je hranice mezi extremismem a radikalismem nezřetelná, téměř až abstraktní. Obecně můžeme konstatovat, že politický radikalismus nepřekračuje hranice ústavnosti a demokracie, je zde zachována jakási loajalita k demokratickému uspořádání, přesto ale představuje přechodovou sféru k extremismu¹²⁴. U extremismu existuje předpoklad, že cílem extremistické ideologie, kterou se snaží prosadit na místo současného politického systému, bude vznik diktatury, konec demokratických poměrů, přičemž v takové alternativní realitě bude pravděpodobně docházet k porušování lidských práv.¹²⁵ Níže uvedené schéma vyobrazuje politický extremismus a radikalismus na škále politického spektra:

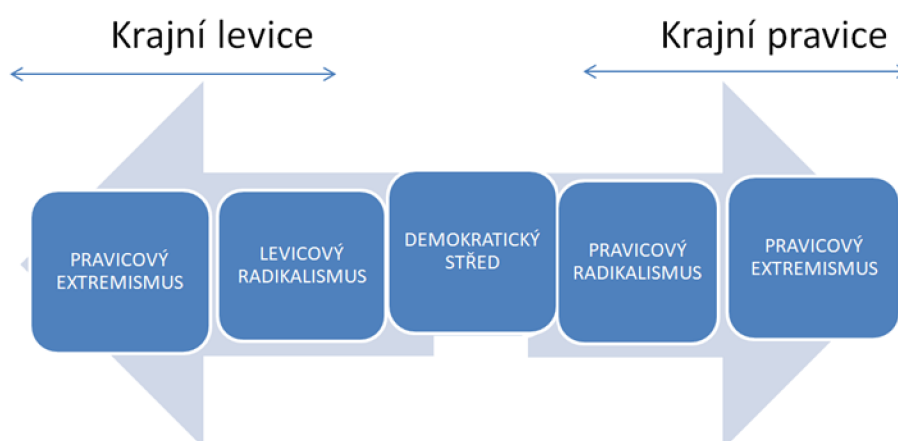

Schéma č. 4, model politického radikalismu a extremismu

V České republice ke zkoumání extremismu využíváme zejména politologický náhled, nicméně i sociologie, kriminologie, či psychologie nebo filozofie přispívají velkým dílem, a tak není divu, že se různá pojetí střetávají, viz konceptualizace profesora Mareše.

Psychologické pojetí pracuje zejména s osobností extremisty, respektive osobnosti pachatele činů s extrémistickým podtextem, zkoumají příčiny a důvody

¹²³ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 61–63

¹²⁴ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 24

¹²⁵ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*, str. 9-10.

vzniku extrémistických postojů a názorů, zkoumají osobní motivy extremistů k páčání činů, jež leží mimo společensky přijímané normy. Z protixtremistické politiky demokratických států je zkoumání psychologické podstaty extremismu požadavkem, i proto je psychologie zkoumána podstatně rasově motivované a xenofobní trestní činnosti, dále jen TČ.¹²⁶

Konceptů příčin je samozřejmě nespočetné množství, ale výstižným přehledem se mi jeví následující rozdělení 4 typů osobnosti pachatele:

- **Pachatel pro zábavu, tzv. „zážitkový extremismus“ z anglického „trillseeking hate crime“** – páčání TČ spojeno se zábavou a vzrušením z porušování zákonů, touha po moci a obdivu;
- **Pachatelé s tzv. „reactive hate crime“ motivací** – motivací je obrana jejich „světa“ a příslušných hodnot, chrání majoritu své společnosti proti minoritním příslušníkům;
- **Pachatelé s tzv. „mission hate crimes“ motivací** – jdou za hranice své skupiny, mají misionářské motivy související se sproveděním zla ze světa. Jejich snahou je sprovodit ze světa určité skupiny lidí, které vnímají jako zlo. Vyznačují se touhou po pomstě, jdou daleko za hranice vandalismu a zastrašování;
- **Pachatelé s tzv. „retaliatory hate crimes“ motivací** – motivací je jakási odplata za incidenty mířené vůči příslušníkům pachatelovy „skupiny“, takové akty vnímají jako jim provedenou křivdu. Reagují už na zprávu o provedených nepravostech, přičemž tato zpráva může být výplodem fake news, konspirátorů aj. Pravdivost zprávy pro ně není podstatná, jsou „zaslepení“ vlastním (zpravidla negativním) názorem na určitou skupinu lidí, která se odlišuje od jím přijímané normy, touží po pomstě. Odlišnost (rasa, národnost, náboženské či politické vyznání, sexuální orientace aj.) vnímá pachatel jako nebezpečí, a proto v něm vyvolává pocity odporu, strachu.¹²⁷

---

¹²⁶ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 39

¹²⁷ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 39

Sociologické a kriminologické pojetí charakterizuje extremismus jako mnohohvrstevný fenomén, který lze chápat jako souhrn sociální patologických jevů, tedy jevů, které porušují nejen právní, ale i sociální normy.¹²⁸ Hlavním zkoumáním extremismu z pohledu sociologie a kriminologie je zjišťování způsobu, projevů chování extremistických skupin a prosazování názorů ve společnosti. Hlavním nástrojem kriminologie pro vymezení extremismu je *koncept trestné činnosti s extremistickým podtextem*. V této souvislosti je důležité uvést, že extremismus není naší právní úpravou za trestný čin považován, proto pachatel jednající s extrémistickým podtextem, musí svým jednáním naplnit skutkovou podstatu konkrétního trestního činu, který je vymezen trestním zákoníkem, aby byl potrestán. Extremismus může pronikat do násilného chování různými způsoby, proto s ním může být spojována celá řada trestních činů. V praxi můžeme extremistický podtext vysledovat například u těchto (a mnoha dalších) trestních činů:

1. Obecné ohrožení;
2. Vydírání;
3. Hanobení národa, rasy a přesvědčení;
4. Vraždu;
5. Ublížení na zdraví;
6. Podněcování k národní a rasové nenávisti.¹²⁹

Ačkoli extremismus není ve většině zemí Evropské unie považován za právní pojem, jistou výjimku představuje Slovensko.¹³⁰ „V legislativě se přitom pod **extremismem** rozumí aktivity, které vyvíjí jednotlivci nebo skupiny osob s názory výrazně vybočujícími ze všeobecně uznávaných společenských norem, (...) které útočí proti demokratickým principům, společenskému uspořádání, životu, zdraví, majetku nebo veřejnému zájmu.“¹³¹

---

¹²⁸ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*, str. 25

¹²⁹ Tamtéž, str. 26

¹³⁰ Tamtéž, str. 43

¹³¹ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 23

Pro podobné účely definují extremismus i ostatní státy. Ve Velké Británii využívají na státní úrovni tuto definici:

- „*Hlasitá nebo aktivní opozice (odpor) vůči fundamentálním britským hodnotám, které zahrnují demokracii, právní stát, individuální svobody a vzájemný respekt a tolerance vůči různým vyznáním a přesvědčením. Do naší definice extremismu také zahrnujeme výzvy k smrti mířené vůči příslušníkům našich ozbrojených sil, ať už v naší zemi, nebo v zámoří.*“¹³²

Definice využívané v **českém prostředí**, tedy definice, kterou využívá ke své koncepční činnosti Ministerstvo vnitra, vymezuje extremismus následovně:

- Extremismem rozumíme takové vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance. Tyto postoje útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.¹³³

Výše uvedenou definici nalezneme ve většině učebnic kriminologie, neboť tuto definici užívají v ČR bezpečnostní složky. Mezi zmiňované ústavní principy pak patří úcta k právům i svobodám člověka a občana, také ale svrchovaný jednotný a právní stát, volná soutěž politických stran, jež odmítají násilí jako prostředek k prosazení svých vlastních zájmů. Neméně důležitými ústavními principy patří i ochrana menšin, svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech. Nesmíme ani opomenout nezdanitelnost, nepromlčitelnost, nezcizitelnost a nezrušitelnost jakožto hlavní principy základních lidských práv a svobod, které působí vůči všem lidem bez ohledu na barvu pleti, náboženské vyznání, sexuální orientaci, politické a jiné smýšlení atd.¹³⁴

---

¹³² HM Government. *Tackling extremism in the UK. Report from the Prime Minister's Task Force on Tackling Radicalisation and Extremism*, str. 1, pozn. vlastní překlad.

¹³³ Odbor bezpečnostní politiky. *Extremismus: Co je extremismus* [online]

¹³⁴ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*, str. 408

3.3. Rozdíl mezi radikály a extremisty

Jistá nejednotnost v terminologii pojmů radikalismus a extremismus a důvody záměn těchto výrazů byly výše již diskutovány. Podobně nejednotně se přistupuje i termínům radikál a extremist, jejichž významy jsou také často zaměňovány, či srovnávány a zejména masmédií překrucovány.

Základní rozdíl mezi radikály a extremisty spočívá v prostředcích, které využívají k prosazení svých názorů a postojů. Zatímco radikálové se pohybují v rámci ústavního pořádku a demokratického systému, dodržují a respektují zákonné normy a využívají legální prostředky k dosažení svých cílů, extremisté mnohdy překračují hranice zákona, vědomě se pohybují vně uznávané normy (i ty zákonné) a neváhají použít i nelegálních, dokonce násilných prostředků, aby docílili svého.¹³⁵

Cíle těchto dvou skupin se od sebe také odlišují. Extremisté usilují o svržení celého politického systému jako celku a nastolení nová pravidla, kdežto cíle radikálů spočívají, jak již bylo naznačeno výše, v reformách stávajícího politického demokratického systému. Radikálové tak představují legální politickou opozici vůči konkrétní vládě.¹³⁶

Zajímavým příspěvkem se mi také jeví tvrzení, že ne každý radikál se stane teroristou, ale že každý terorista prošel procesem násilné radikalizace.¹³⁷

3.4. Definice terorismu

Radikalizace je „(...) *hnacím motorem terorismu* (...)“¹³⁸ a také klíčovým momentem pro prevenci terorismu,¹³⁹ a přestože se tato práce má primárně věnovat právě tomuto fenoménu, je potřeba věnovat krátce pozornost i terorismu. Je to totiž právě radikalizace, která souvisí takřka se všemi formami terorismu

---

¹³⁵ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 54
CHARVÁT, Jan. Pojem extremismus a jeho aktuální možnosti použití v České republice.
Bezpečnostní teorie a praxe, str. 93

¹³⁶ SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě*, str. 54-55

¹³⁷ KVASNIČKOVÁ, Michaela a Štěpán VYMĚTAL. Vzdělávání policejních psychologů:
Psychologické aspekty radikalizace [online].

¹³⁸ *Terorismus* [online]. Bezpečnostní informační služba České republiky

¹³⁹ Tamtéž

(náboženský, politický aj.).¹⁴⁰ Pozornost bude věnována zejména pak jeho definici, neboť i s tímto pojmem bude tato diplomová práce pracovat.

Dle terminologického slovníku Ministerstva vnitra je možno terorismus definovat jako: „*Organizované použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím mají být splněny politické, náboženské nebo ideologické požadavky jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním měřítku.*“¹⁴¹

Za boj proti terorismu je v prostředí české republiky odpovědná Bezpečnostní informační služba, dále jen BIS, tj. zpravodajská služba ČR. Mezi její úkoly ze zákona patří zabezpečovat informaci týkající se organizovaného zločinu a terorismu,¹⁴² vypracovává strategii boje proti terorismu a je dle *usnesení vlády č. 1060/200* odpovědná za zpracování analytických a operativních informací souvisejících s terorismem.¹⁴³ Pro své účely definuje BIS terorismus následovně: „*Terorismus je násilná forma prosazování politických zájmů stoupenců určité radikální ideologie (politické, náboženské, nacionalistické, separatistické, ekologické a jiné), cílem násilností je zpravidla civilní obyvatelstvo.*“¹⁴⁴

Definice z platformy Evropské unie pak upravuje výčet „cílů“ teroristů, kterými jsou:

- Snaha o zastrašení obyvatelstva;
- Nepřiměřené přesvědčování vlády či mezinárodní organizace provést či se naopak zdržet určitého aktu/ činu;
- Vážně destabilizovat nebo dokonce ohrozit existenci fundamentálních politických, ekonomických nebo sociálních struktur států či mezinárodních organizací.¹⁴⁵

---

¹⁴⁰ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str.8

¹⁴¹ Ministerstvo vnitra České republiky. Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu, str. 85

¹⁴² ČESKO. § 5 odst. 1 písm. e) zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách...

¹⁴³ Bezpečnostní rada státu. Usnesení bezpečnostní rady státu ze dne 17. října 2006 č. 144.

¹⁴⁴ *Terorismus* [online]. Bezpečnostní informační služba České republiky

¹⁴⁵ *The EU's response to terrorism* [online]. European Council

Empirická část

4. Úvod do empirické části

Porozumění příčinám radikalizace a jejímu procesu je předpokladem pro detekci osob, a tedy i možnosti prevence. Detekce je přirozeně předpokladem k prevenci vůči tomuto stavu. Hledání možných protiopatření je úkolem neskutečně složitým, neboť se, jak již bylo zdůrazněno, jedná o proces, jež je inherentní osobnosti, je proměnný a velice individuální. Radikalizovaným/rekrutovaným osobám do hlavy nevidíme a mnohdy si postupného zradikalizování nevšimnou ani nejbližší takových osob. Případné násilné jednání za hranicí legálnosti, či dokonce spáchání teroristického činu může být často pro blízké pachatele skutečným překvapením.

Radikalizované osoby nelze jednoznačně a se stoprocentní jistotou kategorizovat a nelze ani jednohlasně stanovit konkrétní projevy, i přesto je ale nutné se takovýmto výzkumům věnovat, neboť každý výzkum může přinést do této problematiky nový náhled. Tato praktická část se pokusí vymezit projevy a aspekty radikalizace v pěti konkrétních případech. Níže bude zpracováno pět případů pěti politických extremistů. Zkoumány budou projevy jejich chování a příčiny násilného jednání. V závěru případových studií budou tyto projevy a příčiny srovnávány a generalizovány. Zkoumány budou také stanovené aspekty, tak aby bylo možné verifikovat či falzifikovat stanovené hypotézy.

Závěrem empirické části práce tedy bude komparace jednotlivých případů a zevšeobecnění skutečností daného souboru. K problémům, které z případových studií vyplynou, budou nabídnuta možná protiopatření a jiné možnosti řešení, a to zejména za pomoci zahraničních studií.

Cíl empirické části:

Cílem zkoumání je:

- 1) **Zjištění a pochopení procesu radikalizace** na základě analýzy jednotlivých případů radikalizace;
- 2) **Identifikace jednotlivých aspektů** procesu radikalizace;
- 3) **Zevšeobecnění hlavních příčin**, které k ní vedou.

Zkoumání konkrétních případů je nutné k identifikaci jednotlivých indikátorů, díky kterým je možné včasné a s vyšší pravděpodobností detekovat případy budoucí a formulovat možná opatření v oblasti prevence, řešení a odstraňování následků.

Předmět empirické části:

Předmětem zkoumání empirické části **je proces radikalizace**, který byl blíže představen v teoretické části této práce. Záměrem empirické části je prezentovat model radikalizačního procesu, aplikovat ho na konkrétní případy radikalizace a vymežit její hlavní příčiny a projevy radikalizovaných osob vybraného souboru.

Objekt:

Objektem empirické části této práce bude 5 případů radikalizace. Zkoumáno bude:

- Pět významných **případů projevů radikalizace**;
- Pět **radikalizačních procesů** konkrétních případů.

Metody:

Využito bude zejména těchto metod zkoumání:

- Studium odborné literatury;
- Komparace;
- Analýza;
- Generalizace;
- Případové studie.

Hypotézy:

Hypotéza 1: V rámci radikalizace mohou sehrát roli biologické aspekty (biologický aspekt)

Hypotéza 2: Spouštěčem zahájení procesu radikalizace jsou stavy frustrace a deprivace (sociologický aspekt)

Hypotéza 3: Důležitou roli v procesu radikalizace mohou mít blízcí přátelé radikalizovaných osob (sociologický aspekt)

Hypotéza 4: Analyzované osoby mají společné charakteristické či osobnostní rysy (psychologický aspekt)

Předběžné výsledky:

V jednotlivých radikalizačních procesech budou nalezeny shodné projevy. Příčinou radikalizace osob z vybraných případů bude prožívání frustrace a nespokojenost s jejich sociálním statutem. Důvody a příčiny frustrace se ale budou odlišovat. U jednotlivých případů bude možné pozorovat podobné projevy chování.

Biologické aspekty jako věk či pohlaví skutečně hrají v procesu radikalizace podstatnou roli. **Mladé generace** a zejména pak mladí **muži** mají větší tendenci se radikalizovat, nicméně i osoby středního staršího věku se mohou radikalizovat.

Stavy frustrace a deprivace jsou spouštěčem procesu a blízká známost s extremisty ovlivňuje radikalizační proces. Subjekty nejen že byly ve svém životě **silně deprivovány, pochází také z těžkých poměrů** – ať z hlediska materiálního (sociálně slabé poměry) či rodinného (rozvrácené rodiny).

Vzhledem k tomu, že ani rozsáhlejší výzkumy a odbornější studie, neidentifikovaly **společné charakteristické či osobnostní rysy**, které by předurčovaly možnou radikalizaci, domnívám se, že ani ve mnou vybraném souboru výše uvedené **nebude možné zjistit**. Předpokládám, že subjekty byly ve svém konání přičetné, a nejednaly pod vlivem duševních poruch.

Bude, dle mého názoru, možné vysledovat podobnosti zejména k **trestní minulosti** subjektů.

5. Případové studie

Případové studie se budou zabírat problematikou **procesu radikalizace**. Cílem je **identifikovat** sociální, psychologické a biologické **aspekty** tohoto procesu a **nastítnit** možná **protiopatření a možnosti detekce**, které by umožnily správně a včasné reagovat v dalších podobných případech.

Studie se zaměří na **politické extremisty** a procesy jejich radikalizace, které často vyúsťují ve specifické formy násilného chování. V každé případové studii bude proto radikalizační proces konkrétního případu ztvárněn v grafické schéma inspirující se v nejrozšířenějším modelu procesu radikalizace, kterým je **Schodiště k terorismu**. Studie tak popíše vývoj procesu radikalizace konkrétních případů a poukáže na to, že extremisté nejednají násilně pouze na základě pocitů frustrace a v důsledku deprivace, ale i s konkrétním politickým cílem. Útoky provedené bez definovaného politického cíle, které jsou výsledkem „výbuchu“ nakumulované frustrace, spadají spíše do oblasti psychopatologie, a nejsou tak předmětem těchto studií.

Radikalizované osoby často mají různé vzdělání, různé zaměstnání, jsou členy různých etnicit či státní příslušnosti, různí se i věk, pohlaví, sociální původ, u některých se vyskytuje zkušenost s kriminalitou u jiných nikoli. Přispět včasné detekci proto mohou tyto kritéria:

- Věk (propaganda je zaměřena spíše na mladou generaci);
- Pohlaví (radikalizování jsou spíše muži);
- Sociální status a zázemí (nespokojené (frustrované) osoby, spíše nižší vrstvy);
- Trestní minulost (častá zkušenost s drobnou kriminalitou, násilí, drogy).¹⁴⁶

Často se u radikalizace můžeme setkat i s dalšími významnými indikátory, mezi které patří nejen glorifikace násilí a zájem o militární témata a zbraně, ale také změny jména, změny vzhledu – od změn stylu oblékání po různé typy skarifikace či symbolická tetování. Sledovat lze ale také změny v chování či změny

---

¹⁴⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 62

v politické (i náboženské) praxi. Typické bývá vlastnictví propagandistických předmětů a písmeností.¹⁴⁷

Ne všechny tyto indikátory je možné v rámci níže uvedených případových studií zachytit (např. změny vzhledu, zejména jde-li o změny oblékání, či tetování aj.), a to zejména z důvodu nedostatku dat a relevantních zdrojů, které by bylo možné využít k podrobnějšímu zkoumání. Výše uvedené vnímání zároveň největším **limitem** těchto studií, a tedy této empirické části.

Sledováno nicméně bude několik jiných známých indikátorů, které mohou predikovat osoby náchylné k radikalizaci. Jedná se o tyto vybrané indikátory:

- Nízké vzdělání;
- Emocionální odsud od následků svých činů;
- Nejasná sexuální role;
- Zájem o militární téma (zbraně aj.);
- Změna jména, zvolení přezdívky;
- Agresivní projevy;
- Krize identity (snaha najít své místo ve společnosti, touha někam patřit);
- Negativní pocity a emoce (neuspokojování potřeb) vyústující ve frustraci;
- Politiko-společenské vlivy (společenské uspořádání státu, nálada ve společnosti, společenské trendy, sociopolitické kontexty aj.);
- Přátelská pouta.

V neposlední řadě je také třeba v rámci případových studií zkoumat jednotlivé aspekty radikalizace. Důraz bude proto kladen na získání informací potřebných k vyhodnocení výše stanovených hypotéz:

- Biologické aspekty, například věk a pohlaví;
- Stav frustrace a deprivace;
- Vliv přátel v radikalizačním procesu;
- Charakteristické a osobnostní rysy;
- Diagnostikované poruchy.

---

¹⁴⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 132-142

5.1. Případová studie č. 1 – případ Beate Zschäpeové

Beate Zschäpeová se narodila v roce 1975 v Jeně, narozena jako Beate Apel. Vyrůstala za skromných podmínek, matka se často oddávala alkoholu, a tak se o ni často starala babička. Během prvních 15 let svého života se svou matkou po Jeně šestkrát stěhovala, prožila také dva její rozvody, vždy přijala přímení nevlastního otce, ale svého biologického otce s rumunskými kořeny nikdy nepoznala.¹⁴⁸ Její otec měl být matčin spolužák, kterého potkala během svých studentských let v rámci svého dentálního studia.¹⁴⁹

Školu (desátý ročník) dokončila v roce 1991, když jí bylo 16 let a do pádu Berlínské zdi zřejmě žila klasickým pionýrským životem. Následně mezi lety 1992 a 1996 se vyučila zahradnicí, to ale již patřila do undergroundové komunity.

Bylo jí **čtrnáct let**, když se vydala na cestu „extremismu“. V roce 1989 se přidala k „dětskému“ gangu Die Zecken (v překladu *Klíšťata*), který sdružoval zejména levicově smýšlející teenagery, část jejich členské základny tvořily ale také osoby bez politické orientace, které hledaly ve skupině útočiště a možnost zabavení se. „*Klíšťata*“ se angažovala v několika útocích proti mladé skupině sdružující pravicově smýšlející neonacistické skinheady. Považuji za podstatné zdůraznit, že právě v této době bylo v **německých zemích zaznamenán výrazný růst extremismu a extremistických uskupení**, zejména pak toho **pravicového**. Právě rok 1989 byl pro tehdejší Východní Německo (Německá demokratická republika, dále jen NDR) poněkud zmatečným rokem, kdy docházelo k politickým i ekonomickým změnám v systému státu. Výše uvedené ovlivnily zejména listopadové události.¹⁵⁰ Právě v listopadu v roce 1989 vláda NDR podala demisi, byla bourána Berlínská zeď, byl také zveřejněn desetibodový plán předpokládající spojení obou německých států – a to je jen malý demonstrativní výčet z mnoha událostí.¹⁵¹ Na východě proto byly orgány veřejné moci staženy z veřejného prostoru, byly **rozpouštěny mládežnické kluby i sportovní asociace**. Netřeba

---

¹⁴⁸ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 2

¹⁴⁹ KOEHLER, Daniel. *Right-Wing Terrorism in the 21st Century: The 'National Socialist*

KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 2

¹⁵⁰ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 2

¹⁵¹ Chronologie [online]. Ústav pro studium sociálních režimů

zmiňovat, že takto vytvořené podhoubí je pro rekrutaci a i samotnou radikalizaci ideálním prostředím.¹⁵² Není tedy divu, že vznikaly dětské gangy, a nové extremistické skupiny.

Beate Zschäpeová se na **útocích** vůči mladým „pravičákům“ **aktivně podílela**, zejména pak v přípravě a obecně na jejich organizaci. Jako politická aktivistka se ráda účastnila nejen násilných akcí, užívala si ale i diskotéky a reggae a ska muziku, která byl pro levicově orientované osoby typická. Aktivně vystupovat jako levicový aktivista ale na tehdejším východě nebylo bezpečné, a to v důsledku růstu pravicového extremismu. Docházelo tak k častým potyčkám mezi těmito dvěma politickými křídly, některé končily fatálně.¹⁵³

V roce 1991 **potkala svého budoucího snoubence**, Uwe Mundlose, který se sám dříve identifikoval jako levicový aktivista, nicméně v devadesátých letech **byl již plně integrovaným pravicovým extremistou**. Ve snaze zaujmout Zschäpeovou společně vykradli místní klub mladých neonacistů. Mundlos byl znám pro svou inteligenci ale i velice konfliktní povahu, rád se podílel na různých protestech a rebéliích, snažil se tak ukojit svou touhu po dobrodružství.¹⁵⁴ Ještě v průběhu roku se Zschäpeová **přidala k neonacistické hnutí**, kde potkala i třetího z budoucího tria teroristů Uwa Böhnhardta. V této sestavě se společně stali členy NSU, neonacistické německé teroristické skupiny.¹⁵⁵ Toto byl klíčový moment, kdy se z levicové aktivistky zrodila pravicová extremistka.

Netrvalo dlouho a sama Zschäpeová se nejen účastnila neonacistických setkání, dokonce je i organizovala a participovala i na násilných činech, které byly z drtivé většiny vedeny vůči levicově orientovaným skupinám.¹⁵⁶ Vzhledem k její minulosti, měla tamější zpravodajská služba zájem na tom, aby se stala jejich informátorkou, nicméně z potenciálního seznamu informátorů ji kvůli nadměrné spotřebě drog vyškrtnuli.¹⁵⁷

---

¹⁵² KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 2

¹⁵³ Tamtéž, str. 2-3

¹⁵⁴ Tamtéž, str. 3

¹⁵⁵ KOEHLER, Daniel. *Right-Wing Terrorism in the 21st Century: The 'National Socialist*.

¹⁵⁶ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 3

¹⁵⁷ KOEHLER, Daniel. *Right-Wing Terrorism in the 21st Century: The 'National Socialist*.

Před absolvováním povinného vojenského výcviku se Mundlos se Zschäpeovou zasnoubil, nicméně v průběhu tohoto výcviku se s ním Zschäpeová rozešla a více se sblížila s jejich společným přítelem Böhnhardtem. Ani tako „aféra“ však přátelství tria nezpřetrhala a po návratu Mundlose z výcviku se trio opět shledalo. V průběhu několika dalších let zradikalizovali a organizovali násilnější a násilnější útoky, například roce 1996 položili ve sportovním areálu nefunkční bombu s namalovanou svastikou, v roce 1997 poslali několik balíků s falešnými bombami aj. Vybavení, potřeby a chemikálie k vytváření zmíněných bomb skladovali v prostorách pronajaté garáže, která ale byla v roce 1998 objevena a prohledána policií. A to byl další zlomový okamžik v životě Beate Zschäpeové. Celé trio se skrylo v undergroundu, kde založili vlastní teroristickou buňku.¹⁵⁸ Mezi lety 2000 a 2007 **spáchali celou řadu trestných činů s rasovým podtextem**. Vyšetřování byli pro 10 vražd. Zavraždili 8 osob tureckého původu, jednu osobu řeckého původu a německou policistku. Připisovány jim jsou i bombové útoky v přistěhovaleckých čtvrtích Kolína nad Rýnem a 15 přepadení bank.¹⁵⁹ Role a participace Zschäpeové na těchto činech je diskutabilní, neexistuje explicitní důkaz, který by dokázal, že se na vraždách aktivně podílela.¹⁶⁰ Její hlavní úlohou v teroristické buňce byla pravděpodobně správa uloupených peněz, péče o domácnost a zejména pak udržovat neutrální vztahy s okolím jejich společné domácnosti, díky čemuž mohla skupina nerušeně fungovat jako organizovaná teroristická buňka NSU.¹⁶¹ Během života v utajení, několikrát změnila své – prý až devětkrát, vystupovala například pod jménem: „Susann Dienelt“, „Lisa Pohl“ aj.

Po útocích se trojice několik let ukrývala, k jejich odhalení došlo v roce 2011. Mundlos a Böhnhardt těsně před dopadením spáchali sebevraždu, Zschäpeová založila požár v bytě, kde společně bydleli, a sama se přihlásila policii. Odsouzena byla v roce 2018, a to na zbytek svého života.¹⁶²

---

¹⁵⁸ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 4

¹⁵⁹ ZEMAN, Drahošlav. Za vraždy Turků potvrdil německý soud neonacistce Zschäpeové doživotí. In: *ČT 24* [online].

¹⁶⁰ Tamtéž

¹⁶¹ KOEHLER, Daniel. *Right-Wing Terrorism in the 21st Century: The 'National Socialist*.

¹⁶² ZEMAN, Drahošlav. Za vraždy Turků potvrdil německý soud neonacistce Zschäpeové doživotí. In: *ČT 24* [online].

Závěr 1. případové studie:

Zařazení: teroristka, představitelka krajně pravicové extremistické, neonacistické skupiny, členka teroristické skupiny Nationalsozialistischer Untergrund (NSU)

Zvolené jméno: média ji přezdívala „Nacistická nevěsta“, pro lepší krytí využíval několik jmen, např.: Susann Dienelt, Lisa Pohl aj.

Pohlaví: žena

Možné příčiny frustrace: ze sociálně slabších poměrů, matka alkoholička, 6x se stěhovala v rámci Jeny (neustálé změny prostředí), strach, že se stane terčem útoku, růst pravicového extremismu v tehdejší Německu

Věk při zatčení a okolnosti zatčení: 37 let, zadržena v roce 2011, odsouzena až 2018 k doživotí za účast na 10 vraždách – vraždy Turků, Řeka a policistky¹⁶³

Trestní minulost (před zatčením): členství v „dětském“ gangu *Die Zecken (Klíšťata)* – účastnila se útoku na mladé pravicové extremisty, později jako členka extremisticky pravicové scény vytvářela nefunkční bomby, účastnila se násilích přepadení a jiné

Diagnostikovaná duševní či jiná porucha: narkomanka

Osobnostní rysy: uměla se zapojit do společnosti a navazovat přátelské vztahy se svým okolím

Typ pachatele dle psychologického pojetí radikalizace: Pachatel s tzv. „reactive hate crime“ motivací – domnívám, že její pohnutkou mohla být snaha chránit německé hodnoty před migranty, které tyto hodnoty ohrožují

Shrnutí a vyobrazení jejího procesu radikalizace: Zschäpeová se začala radikalizovat ve velmi mladém věku, její snahy najít své místo ve společnosti ji přivedla do dětského levicového gangu, nicméně později se **vlivem svého přítele** přidala se k neonacistickému hnutí.

---

¹⁶³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 35

Ke „*Klíšťatům*“ se přidala ve velmi mladém věku, důvodem vstupu do tohoto gangu mohla být snaha vymanit se z běžného rutinního života. Hledala způsoby, jak naložit se svým volným časem, a pokud by nedošlo k jejímu přechodu k pravicovým extremistům, hodnotila bych ji z hlediska psychologického pojetí radikalizace jako **pachatelku „zážitkového extremismu“**. Změna stran má z mého pohledu dva důvody:

- **Strach hlásit** se k levicovému spektru politických myšlenek, neboť v tehdejší Německu byl zaznamenán skokový nárůst pravicového extremistu a vznik mnoha nenacistických skupin;
- **Vliv jejího přítele**, který se sice tvářil jako levičák, ale ve skutečnosti patřil do pravicového neonacistického hnutí (mohlo se dle mého názoru jednat o vysazeného rekrutanta).

V pravicovém undergroundu našla své místo a přátele, kteří ji možná byli rodinou více než ta vlastní. Zejména dva její přátelé se stali důležitou součástí jejího života. Společně spolu bydleli, plánovali i iniciovali útoky. Osobní vztahy mezi třemi přáteli byly blízké, o čemž svědčí i fakt, že jejich přátelství přežilo milostnou aféru v rámci tohoto tria.

Role v rámci vytvořené teroristické buňky měli rozdělené a na první pohled se zadají sobě rovné. Předpokládám, ale že za většinou plánů stojí zejména Uwe Mundlos, který byl znám poměrně vysokým intelektem, ale i konfliktní povahou, dle mého názoru byl nejmenovaným vůdcem. Své útoky pečlivě plánovali. Nejdříve vyráběli falešné bomby, později byli již útoky mířené přímějí a jejich důsledky byly fatálnější.

Proces a jednotlivé vývojové fáze radikalizace Beate Zschäpeové jsem se pokusila zachytit v níže uvedeném radikalizačním modelu, kdy jako vzor posloužil model Schodiště k terorismu:

Schéma č. 5, radikalizační proces B. Zschäpeové na modelu Schodiště k terorismu

5.2. Případová studie č. 2 – případ Anderse Behringa Breivika

Anders Behring Breivik se narodil 13.2. 1979 v Oslu, jeho matka byla zdravotní sestra a otec ekonom a diplomat, i proto se rodina přestěhovala do Velké Británie, nicméně matka se ani ne po roce s dětmi stěhuje zpět do Norska i přes protesty otce, který chtěl Andrese do své péče.¹⁶⁴

Ve čtyřech letech byl psychologicky vyšetřen. V posudku bylo konstatováno, že by pro něj bylo nejlepší, když by byl z rodiny odebrán. I přes obavu odborníků z Norského centra pro dětskou psychiatrii vyrůstal Andres s matkou. „...*chlapec se nachází ve velmi obtížném a nedostatečném výchovném prostředí své matky, která vykazuje hraniční strukturu osobnosti viditelné znaky deprese. Do dítěte projektuje své primitivní a agresivní sexuální fantazie, několikrát jej udeřila a často mu říká, že by si přála, aby byl mrtvý.*“¹⁶⁵ Jeho matka pocházela z velmi těžkých poměrů, již v mladém věku se musela postarat o celou domácnost včetně paralyzované matky.

V dětství mu bylo dopřáno dobrého vzdělání v elitních školách v Oslu, zejména díky otcově pozici, nicméně cítil, že v Norsku má vzhledem ke svému matce nízký sociální status, vědom si také byl materiálních rozdílů mezi jím a jeho spolužáky (do školky chodil například s vnukem norského krále). To ho frustrovalo, neboť aspiroval otcův elitní život. Jako dítě nebyl svým okolím zrovna oblíbeným, byl prý arogantní, hrubý a rád ubližoval slabším.¹⁶⁶

Ve třinácti letech se začal stýkat s pouličními umělci z graffiti subkultury pocházející z prostředí arabských migrantů. Ve snaze dominovat této skupině, začal vystupoval pod přezdívkou „Morg“.¹⁶⁷ V patnácti letech proto přerhal veškeré vztahy s otcem potom, co byl několikrát za tvorbu graffiti zadřen. Po nějaké době byl z této komunity vyloučen.

V šestnácti letech nastoupil do prestižní obchodní školy, tu však nedokončil. V tomto věku také začal aktivně cvičit a užívat i anabolické steroidy, začal být

---

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 189

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 189–190

¹⁶⁶ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str. 284

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 284

posedlý vlastním vzhledem a podstoupil i několik plastických operací. V tom samém roce vstoupil do Pokrokové strany, která je proti migraci. Již v tomto mladém věku se začaly projevovat jeho rasistické postoje.¹⁶⁸ Během studia pracoval jako telemarketer a obchodník. Po svém prvním úspěchu opustil školu s plánem stát se milionářem, což nakonec nevyšlo. Na poli politiky také plánoval velké úspěchy, chtěl se stát jedním z radních Osla, nebyl ale dobrým řečníkem, měl kriminální záznam a nejvíce času trávil v „kyberprostoru“, a nebyl proto stranou jako kandidát vybrán. To ho velice ponížilo, zejména z důvodu, že za kandidátku byla vybrána dívka, kterou ve straně poznal a se kterou se spřátelil.¹⁶⁹

V roce 2001 si založil společnost E–Commerce Group, která měla prodávat různé doklady, například diplom z jakékoli univerzity stál okolo 100 dolarů. Znova se tak pohyboval v podstatě za hranou zákona. Ve 27 letech se přestěhoval zpět k matce. Později ve svém manifestu uvedl, že to bylo v době, kdy již plánoval svůj útok. Přestěhování k matce měl být jakýsi úsporný režim, díky kterému mohl ušetřit.¹⁷⁰ V této době ovšem také téměř veškerý svůj volný čas hraním počítačových her.¹⁷¹ Byl v nich úspěšný. „*Jeho potřeba být součástí elity, potřeba úspěchu a spojení byly uspokojeny v tomto virtuálním světě.*“¹⁷² Ve virtuálním světě nahlédl i do světa muslimských extremistů, studoval Islám, Korán i historii křížových výprav. Zajímal se o anti-muslimské a anti-imigratské webové stránky. Přál si bojovat za „čistotu bílé Evropy“ a chránit ji před arabskými vlivy. Za nepřátelé považoval nejen muslimy, ale také norskou vládu a levicové strany, neboť je vinil za příliv migrantů.¹⁷³ Proto původně napadl vládní budovu v Oslu.

V roce 2009 založil zemědělskou firmu, a začal také skladovat ve sklepech domu jeho matky chemikálie. Aktivně také začal shromažďovat zbraně, navštívil za tímto účelem i Prahu, ale nebyl tam úspěšný.¹⁷⁴

---

¹⁶⁸ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*, str. 191

KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str. 285

¹⁶⁹ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str. 286

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 191

¹⁷¹ Tamtéž, str. 287-288 (study case)

¹⁷² Tamtéž, str. 288, pozn. vlastní překlad

¹⁷³ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str.289

¹⁷⁴ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str.291

Ve svém manifestu, který zanesl před svým útokem, napsal, že útok na vládní budovu je výsledkem devíti-letého plánování a získávání finančních prostředků.¹⁷⁵ Manifest 2083 – A European Declaration of Independence je dokumentem o 1500 stranách, který popisuje nejen veškerou přípravu na provedení teroristický útok, ale radí i dalším krajně pravicovým teroristům, jak vytvářet bomby, jak užívat různé typy zbraní aj.¹⁷⁶ Manifest symbolizuje jeho vidinu budoucího světa, obsahuje názory různých aktivistů, nebo například i texty jiných extremistů, například Teda Kaczynského. Věnuje se ale i sobě, svým zálibám, oblíbené muzice atd. Mimo jiné také píše o tajném templářském spolku, jehož je prý součástí. Jedním z hlavních témat manifestu je multikulturalismus a jeho vliv na národní identitu, kdy multikulturalismus tuto identitu oslabuje a podporuje tak islamistický extremismus.¹⁷⁷ V roce 2083 předpokládá úplné zbavení se vlivu džihádu a marxismu v Evropě.¹⁷⁸

Emocionální deprivace, frustrace a narcismus, nenávisť vůči ženám, touha po vyšším sociální statusu, vliv počítačových her, jeho fascinace zbraněmi a krajně pravicové názory a postoje ho vedly ke spáchání teroristického útoku.¹⁷⁹ Jeho útok měl za následek 77 mrtvých, když v roce 2011 zaútočil na vládní budovu (bombový útok), a následně pak na ostrov Utøya, kde probíhalo setkání mládežnické organizace norské sociálně demokratické Dělnické strany. Odsouzen byl na 21 let.

V loňském roce se Breivik pokusil o předčasné propuštění, jeho žádost norský soud zamítl: „*Protože se jeho psychický stav nezměnil, existuje zřejmé riziko, že se vrátí k chování, které vedlo k teroristickým činům 22. července 2011.*“ U soudu se uvedl nacistickým pozdravem a otevřeně se hlásil k extremistickým postojům a nadřazenosti bílé rasy.¹⁸⁰

---

¹⁷⁵ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str.192

¹⁷⁶ KUNDNANI, Arun. The Anti-Islamist: Anders Behring Breivik's Manifesto. In: *icct.nl*.

¹⁷⁷ KUNDNANI, Arun. The Anti-Islamist: Anders Behring Breivik's Manifesto. In: *icct.nl*.

¹⁷⁸ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*, str. 192

¹⁷⁹ KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist, str. 283

¹⁸⁰ ZELENÝ, Petr. Norský terorista Breivik zůstane v cele. Soud zamítl jeho žádost o podmíněčné propuštění. In: *ČT 24* [online]

Závěr 2. případové studie:

Zařazení: masový vrah, terorista, krajně pravicový aktivista, člen mládežnické norské pravicové pokrokové strany, v kontaktu s evropskou ultrapravicí

Zvolené jméno: přezdívka „Morg“ a „Fjordman“, přejmenoval se (Fjotolf Hansen)

Pohlaví: muž (s nejasnou sexuální rolí, údajně byl homosexuál, později však že výhradně heterosexuál¹⁸¹)

Možné příčiny frustrace: rodinná situace – rozvrácená rodina, komplikovaný vztah k rodičům, opakovaně se mu nedaří dosáhnout úspěchu, nedaří se mu dosáhnout elitního statusu, relativní deprivace – nedosahuje statusu, který si představuje (porovnává se s lépe zajištěnými spolužáky, s otcem)

Věk při zatčení: 32 let, teroristický útok na Oslo a na ostrov Utøya, 77 mrtvých, zraněno kolem 300 lidí, útok dle svých slov plánoval od svých 23 let

Trestní minulost (před útokem): zatčen za vandalismus

Diagnostikovaná duševní či jiná porucha: nepanuje konsensus mezi odborníky, nejprve mu byla diagnostikována paranoidní schizofrenie, dále disociální a narcistní porucha osobnosti, Aspergerův a Tourettův syndrom, považován za misionářského pachatele¹⁸² - vůči první klinické diagnóze se sám Breivik vymezil, považoval diagnózu schizofrenie: „(...) *nejhorší věc, která se mi může stát. Bylo to ultimátní ponížení. Odesláním politického aktivisty do psychiatrické léčebny je zlé a sadistické...Horší osud než smrt.*“¹⁸³

Osobnostní rysy: posedlý vlastním vzhledem, egoista, neomalený, arogantní, počítačový hráč, ubližoval slabším, „manické“ projevy (obrovské cíle, přijde mi, že si myslel, že za ním vše přijde samo), antifeminista

Typ pachatele dle psychologického pojetí radikalizace: Pachatel s tzv. „mission hate crimes“ motivací – chce zbavit celou Evropu vlivu Islámu

---

¹⁸¹ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*, str. 191

¹⁸² DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů*, str. 196–197

¹⁸³ Tamtéž, str. 196

Shrnutí a vyobrazení jeho procesu radikalizace:

A. Breivik prožil problémové dětství, byl poznamenán těžkým rozvodem rodičů. Zužoval ho nedostatek lásky i absence otce. Jeho aspirace po vysokém statusu a touha po úspěchu ho provázela celý jeho život. V žádné sociální skupině, kde se pokusil socializovat, neuspěl. Ve škole nebyl oblíbený a ani v pouliční „partě“ vandalů se neuchytil. Výjimkou představovaly jeho úspěchy v herním virtuálním světě, kde se těšil vysokými úrovněmi. Útěchu a smysl nacházel v ideologii pravicového extremismu, nicméně ani v „politické kariéře“ nebyl zrovna úspěšný.

Zajímavým faktorem v jeho osobnosti jsou jeho narcistické sklony a nejasná sexuální orientace. Jeho myšlenky a osobní filozofie jsou zachyceny v jeho manifestu. Posedlost virtuálním světem podporovala jeho fantaskní mysl, za fantaskní považují například jeho členství v tajném spolu Templářů, jejíž podstatou je pokračování v „křížových výpravách“. Nemyslím si, že svůj útok plánoval, tak dlouho, jak uvádí. Klíčovým momentem, dle mého názoru, bylo založení zemědělské firmy, díky které získal přístup k chemikáliím.

Níže je uveden model zachycující jeho radikalizační proces:

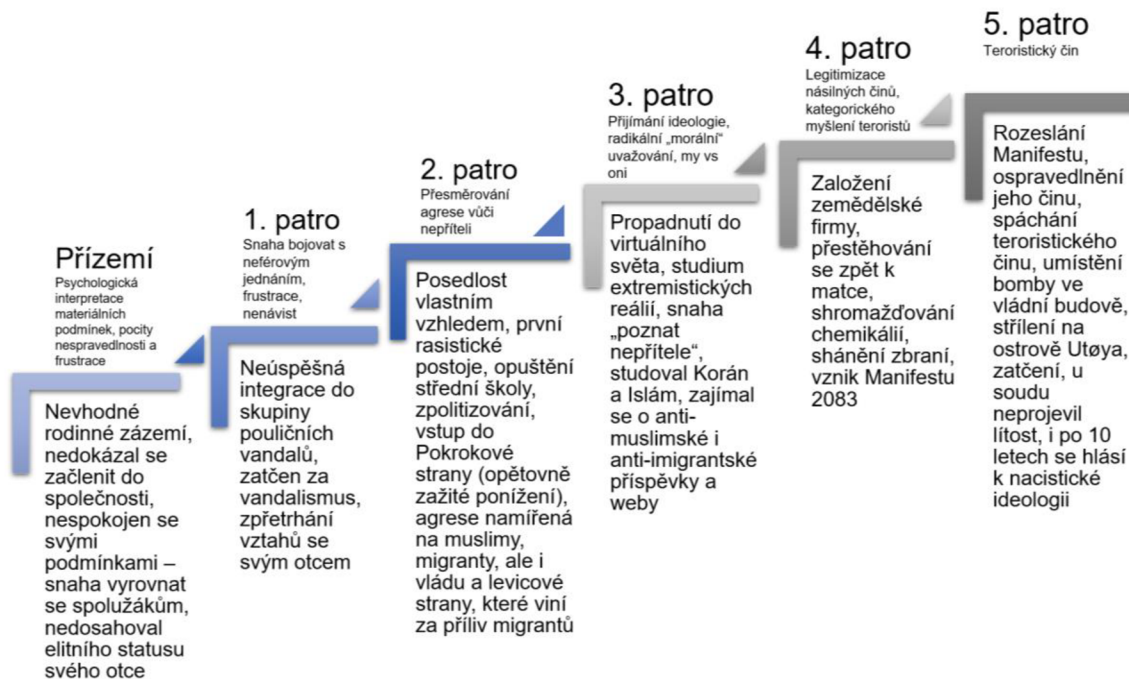

Schéma č. 6, radikalizační proces A. Breivika na modelu Schodiště k terorismu

5.3. Případová studie č. 3 – případ Jaromíra Baldy

Jaromír Balda zřejmě vždy inklinoval k rasistickým postojům¹⁸⁴, nicméně kolem roku 2015 se začal, dle slov jeho manželky, rodině oddalovat. Tehdy **Evropa začala čelit migrantským vlnám** a související krizi, **média se prakticky jinému tématu nevěnovala**. Ruku v ruce s migrantskou vlnou se začaly zejména po **internetu šířit dezinformace a konspirační teorie**, kterým bohužel Balda více a více propadal. „Míra se začal chovat jinak někdy v roce 2015 nebo začátkem roku 2016,“ říká Helena Baldová. „Večer se začal vytrácet od televize nahoru k počítači, který jsme měli v bývalém dětském pokoji, a zůstával tam dlouho zavřený. Někdy třeba do jedné v noci. Myslela jsem si, že se asi začal dívat na nějaké lechtivé věci na internetu, nenapadlo mě, co jiného by tam najednou mohl tak dlouho dělat.“¹⁸⁵ Následně se začal doma vyjadřovat k migrantské krizi a poprvé se tak u něj projevil nenávistivý postoj vůči migrantům, jeho xenofobie se stupňovala.

Nakonec se **dříve apolitický** Balda přidal ke krajně pravicovému hnutí Svoboda a přímá demokracie (dále jen SPD), což jeho rodinu šokovalo. Propagoval a veřejně podporoval stranu SPD – vylepoval letáčky, vyjadřoval se k aktuálnímu dění. K SPD ho přivedla Blanka Vaňová, která byla „starou rodinnou známou“. Jezdil na demonstrace Tomia Okamury a každých čtrnáct dní se účastnil městského zasedání. Z roku 2017 existuje záznam telefonního hovoru mezi Baldou a Vaňovou. Z telefonátu jsou evidentní Baldovy xenofobní názory, migranty přirovnal ke krysám a několikrát vykřikoval, že „po nich půjde“, tak jak si krysy zaslouží. Několikrát prohlásil: „(...) **My nebo oni!**“¹⁸⁶ Alarmující pro jeho rodinu byl jím poslaný hromadný e-mail **šířící překroucené informace o činech migrantů v okolních státech** naší republiky.¹⁸⁷

Jeho jednání vyvrcholilo dvěma „útoky“ na železnice, které mohly skončit velkým neštěstím, ačkoli to si ani dnes Balda nepřipouští. Za své jednání byl

---

¹⁸⁴ Případ českého teroristy? Je rozhodně špatně to zesměšňovat, říká soudce. In: *stream.cz*

¹⁸⁵ SVOBODOVÁ, Ivana. Jak se zrodil senior terorista. RESPEKT [online].

¹⁸⁶ PÁNEK, Jiří. Půjdu po nich jako po krysách, říkal senior viněný z teroru kvůli migrantům In: *iDnes.cz*. [online]

¹⁸⁷ Tamtéž

odsouzen ke čtyřem rokům ve vězení. Soud uznal, že byl během svého činu příčetný, nebyl tedy pod vlivem psychózy, nicméně mu diagnostikovali poruchu osobnosti. **Ze strachu** z migrantů i vlivem dezinformací, které se k němu dostávaly, se uchýlil k činu, jež byl soudem charakterizován jako teroristický. Vězení byl předčasně propuštěn za dobré chování. Má pětiletou podmínku a dochází na ambulantní léčbu na psychiatrii. Svého činu dnes lituje, nicméně jeho lítost byla směřována vůči lidem ve vlaku, nikoli k náboženské skupině, kterou pomluvil a popsal jako hrozbu. Jeho xenofobní a rasistické postoje zůstávají a **sám na sebe nahlíží jako na vlastence, nikoli jako na teroristu.**¹⁸⁸

Závěr 3. případové studie

Zařazení: první český odsouzený terorista, pravicový extremismus (vyznačující se rasistickými postoji, nenávisť k migrantům a Islámu), cílem jeho útoku bylo mobilizovat české občany a upozornit na nebezpečí, které představují migranti

Zvolené jméno: /

Pohlaví: muž

Možné příčiny frustrace: uvěření dezinformacím, strach z migrantské krize

Věk při zatčení a okolnosti zatčení: 70 let, způsobil dvě nehody vlaků s cílem vyvolat dojem, že se jedná o útok džihádistů (nikdo nebyl zraněn), odsouzen v roce 2018 na 4 roky vězení s nařízenou psychiatrickou léčbou

Trestní minulost (před zatčením): ne, „jen“ rasistické postoje (anticikanista aj.)

Diagnostikovaná duševní či jiná porucha: organická porucha osobnosti¹⁸⁹

Osobnostní rysy: rasistické postoje, sousedy popisován jako milý, ochotný

Typ pachatele dle psychologického pojetí radikalizace: Pachatel s tzv. „retaliatory hate crimes“ motivací – jeho motivací bylo mobilizovat české občany (svoji skupinu), migranti v něm vyvolávají pocity strachu, odporu, vnímá je jako

---

¹⁸⁸ Případ českého teroristy? Je rozhodně špatně to zesměšňovat, říká soudce. In: *stream.cz*

¹⁸⁹ KARTOUS, Bohumil. *No future: vezeme děti na parním stroji do virtuální reality?* Str. 147–148

zlo, je přesvědčen, že migranti budou na ulicích vraždit každého, kdo jim přijde do cesty a znásilňovat ženy, je přehlacen dezinformacemi a věří konspiračním teoriím

---

Shrnutí a vyobrazení jeho procesu radikalizace:

Případ Jaromíra Balda je v porovnání s ostatními případy specifický v několika faktorech. Radikalizován byl v seniorském věku a obrovskou roli zde sehrály dezinformace a konspirační teorie. Osobně se domnívám, že úplně vylučovat vlivy hnutí SPD nelze, neboť tato populistická strana a její program byl pro Baldu jakýmsi záchranným kruhem. Rád trávil čas ve společnosti lidí, kteří podporovali jeho nenávistivé postoje. Výše uvedené potvrzuje i jeho telefonát s Vaňkovou, kde zaznívají jeho rasistické názory a nehumánní postoje. Některé z rasistických poznámek Vaňová jen přešla, nicméně „přikyvovala“ a slova mu nevyvracela, i to může člověku s takovými názory postačit jako tichý souhlas. Jeho autorská píseň také mluví za vše, podobně pak jeho výroky vůči Romům.

Lze tedy konstatovat, že byl Balda obětí dezinformačních toků, obrovský strach mu zatemnil mysl a vedl jeho jednání. Jeho „útok“ nebyl výsledkem letitého plánování, ale spíše jakýmsi výbuchem nakumulovaného hněvu a frustrace, která byla rozbuškou jeho činu. Určitou úlohu mohla sehrát i jeho organická porucha osobnosti, soud ale rozhodl, že v době konání trestního činu byl příčetný. Lítost nad činem byla odborníky posouzena jako upřímná, nicméně si stále nepřipouští, že mohl skutečně někomu ublížit, je přesvědčen, že měl vše správně "vypočítané", bylo však potvrzeno, že bez zranění se činy obešly jen díky velkému štěstí.

Ve schématu níže je zachycen poměrně krátký úsek života prvního českého teroristy. Vyobrazuje přerod strachu a frustrace z nepříznivé socioekonomické situace, která v roce 2015 zasáhla Evropu. Migrací a celou řadou problémů z ní plynoucí pocítujeme i dnes, ale právě v roce 2015 byla migrace tím největším tématem, který byl následně zastíněn celosvětovou pandemií Covid-19, a v současné době zejména válkou na Ukrajině. Migranti se tak stali jeho „obětním beránkem“ a vinil je za všechno zlé a špatné, co se děje či může stát. Bojovat se proti nim rozhodl podporou šíření dezinformačních zpráv a i jednáním, které naplnilo skutkovou podstatu trestního činu terorismu.

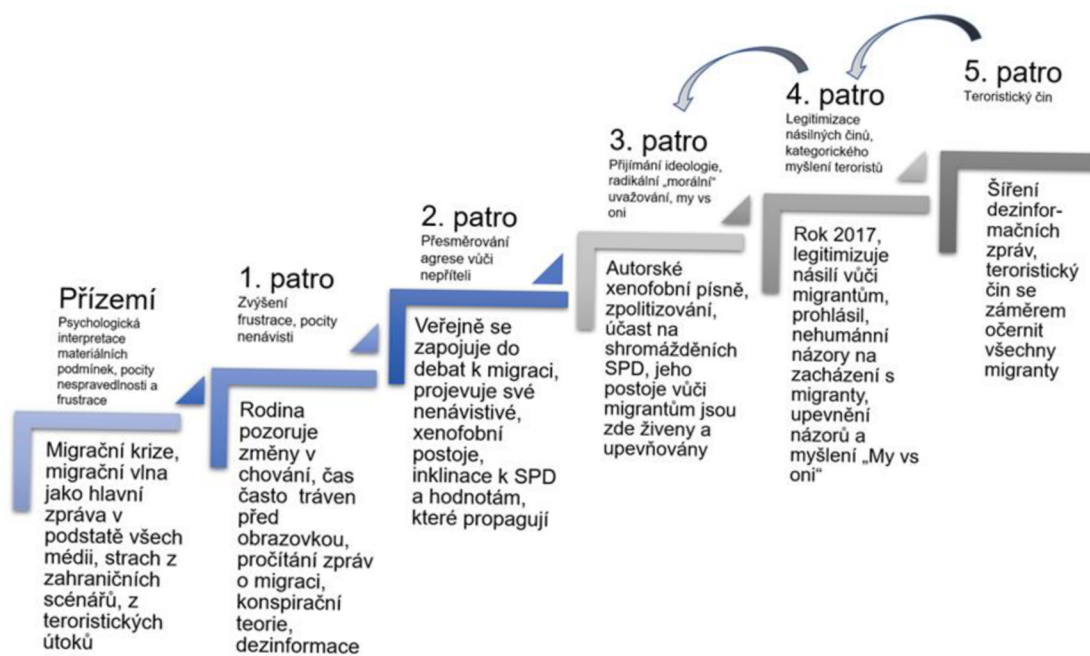

Schéma č. 7. radikalizační proces J. Baldy na modelu Schodiště k terorismu

5.4. Případová studie č. 4 – případ Matthewa Collinse

Matthew Collins se narodil v Londýně v roce 1972 do prostředí dělnické třídy. Jeho matka v domě vždy udržovala útulný a bezpečný, ale vyžadovala dodržování pravidel.¹⁹⁰ Collinsův **otec** na druhou stranu zanechal na jeho duši šrám, když v jeho pěti letech **utekl s jeho černošskou adolescentní chůvou**.¹⁹¹ I to mohl být mezník vzniku jeho pozdějších rasistických postojů. S jeho nástupem na druhý stupeň školy, nastoupily také pocity agrese a frustrace, také ale touha získat odpovědi na tázané otázky, ale nikdo nenabízel odpovědi, cítil se **přeslýcháný**:¹⁹² „*Podmínky se zlepšily, ale byl to nekonečný boj, abyste udrželi hlavy nad hladinou, hlídáte každou penny, kterou matka vydělala, a přitom přemýšlíte, že všechna ta nespravedlnost ve vašem životě tkví v tom, že jste bílý.*“¹⁹³ Retrospektivně sám sebe Collins popsal jako našťavaného, agresivního chlapce, co vyhledával konflikty a byl násilnický.¹⁹⁴

Již ve čtrnácti letech se dal na scestí v podobě extremismu, když se snažil **najít své místo ve společnosti**, a když ho jeho spolupracovníci na trzích utvrdili v jeho rasistických názorech, začala jeho cesta.¹⁹⁵ Důležitými momenty v procesu jeho radikalizace hrály dvě události. Prvně ho uchvátil pohřební průvod neonacistů na počest Rudolfa Hesse – sledoval muže a chlapce ve svém věku s kuráží a přesvědčením, jak si připomínají jednoho ze svých. **Tehdy pocítil touhu někam patřit, touhu mít leadera, co mu ukáže cestu**. Shodou náhod pár dní poté se na prahu jejich domu objevil BNP časopis. A tak poslal do BNP dopis, na základě kterého ho pozvali na jejich shromáždění, tak byla odstartována jeho extremistická „kariéra“.¹⁹⁶

"Krajní pravice mi poskytla bezpečné prostředí. Součástí takového členství bylo i násilí, ale to oni mě pozvedli. V patnácti mě s sebou brali do hospod.

---

¹⁹⁰ COLLINS, Matthew. *Hate: My Life in the British Far Right*

¹⁹¹ *Back from the Front: Inside the mind of a reformed UK far-right extremist*. [online].

¹⁹² KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*. str. 136

¹⁹³ COLLINS, Matthew. *Hate: My Life in the British Far Right*

¹⁹⁴ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 136

¹⁹⁵ Tamtéž

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 137

Vyzvedávali mě autem z domova, brali mě do klubů. Naučili mě věci. Zacházel se mnou, jako bych byl chytrý."¹⁹⁷

Po cestě extremismu pak kráčet následujících 6 let, přičemž polovinu z toho byl také informátorem antifašistické skupiny, i proto musel později odejít do zahraničí, čímž se mu podařilo zpřetrhat veškerá pouta s extremisty. Poměrně rychle se Collins dostal na vysokou pozici a pracoval v kancelářích BNP, zapojil se i do dalších jejich aktivit a více se ponořil do neonacistické ideologie. Nová identita, nová ideologie, nově získaný status, agresivní sklony a zažitá frustrace pozvedávala jeho touhu po dobrodružství a násilných akcích.

Zlomovým okamžikem působení v BNP **bylo přepadení protestu** proti otevření krajně pravicového knihkupectví. V roce 1989 několik starších dam pořádalo v místní knihovně komunitní shromáždění, které se BNP rozhodlo napadnout, v jejich řadách i s Collinsem. **Zklamáný z nerovného boje začal pochybovat**, utvrdila ho zejména glorifikace činu jeho přátel z BNP, realita nebyla taková, jak říkali. Místo odchodu z organizace se rozhodl anonymně předávat informace do antifašistického magazínu Searchlight.

*„Nemohl jsem jen tak skončit. Byl to můj život. **Tehdy bych jim odpustil všechno.** Byli moji jediní přáteli, můj sociální život, moji všechno. Byli to psychopati, ale byli to moji kamarádi.*"¹⁹⁸

Ve 21 letech se Collins podílel na dokumentárním filmu, který byl zaměřený na Combat 18, přestože Collins zůstal mimo kameru, někteří z jeho přátel ho poznali. Za pomoci Special Branch, oddělení britské policie, které se zabývá politickou bezpečností, terorismem aj., se ukryl v Austrálii, kde strávil 10 let. Do Británie se vrátil, aby bojoval proti extremismu.¹⁹⁹ V nynější době pracuje v organizaci HOPE not hate, jejich posláním je odhalování krajně pravicového extremismu a boj proti němu.²⁰⁰

---

¹⁹⁷ *Back from the Front: Inside the mind of a reformed UK far-right extremist.* [online]

¹⁹⁸ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*, str. 138

¹⁹⁹ ROBINSON, Abby. *Matthew Collins now – What happened to Stephen Graham's character in The Walk-In?* In: *RadioTimes.com* [online]

²⁰⁰ HOPE not hate. *About us* [online]

Závěr 3. případové studie:

Zařazení: hlavní výzkumník organizace HOPE not hate, informátor antifašistické časopisu, **bývalý pravicový extremist** – bývalý člen Národní fronty (dále jen NF), dobrovolník Britské národní strany (dále jen BNP), člen Combat 18²⁰¹

Zvolené jméno: /

Pohlaví: muž

Možné příčiny frustrace: narozen do „dělnické třídy“ – těžší životní podmínky, rodina opuštěna otcem, neustále v konfliktu ve škole, pocity odcizení, touha mít vůdce (být součástí něčeho „většího“), nuda

Věk při zatčení a okolnosti zatčení: nebyl zatčen, ve 21 letech se za asistence londýnské Policie skryl v Austrálii

Trestní minulost: ano – rvačky aj.

Diagnostikovaná duševní či jiná porucha: /

Osobnostní rysy: agresivní, konfliktní povaha

Typ pachatele dle psychologického pojetí radikalizace: Pachatel pro zábavu, tzv. „zážitkový extremismus“ – hledal možnost zabavení se, chtěl být součástí komunity a na střety s možnými rvačkami se těšil

---

Shrnutí a vyobrazení jeho procesu radikalizace:

Vznik rasistických postojů vůči menšinám mohla vzniknout již ve jeho raném dětství, když ho opustil otec. I přes to, že měl tři starší bratry a matka si později našla i přítele, chyběl mu v životě mužský vzor. Ve škole se často angažoval v konfliktech, pořád pocítoval hněv, který se často promítal v jeho agresi. Hledal své místo ve společnosti a někoho, kdo mu ukáže cestu. Útěchu našel v extremistické silně pravicové ideologii. Přestože ideologii přijal, toleroval, i se účastnil násilných akcí, útok na komunitní shromáždění v knihovně, které

---

²⁰¹ KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*. str. 136

organizovalo několik starších žen ho posunul o krok vzad. Na rozdíl od svých přátel nemohl takovýto akt glorifikovat a oslavovat, viděl ho jako nepřiměřený a zbabělý. Tak začal svůj dvojitý život, přestože jeho prvotním záměrem nebylo skupinu opustit, věřím, že v povědomí tušil, že tento dvojitý život mu nebude procházet dlouho.

I v tomto případě je níže přiloženo schéma, které na modelu „schodiště k terorismu“ zachycuje specifika radikalizačního procesu Matthewa Collinse. Je zde i zachycen proces jeho radikalizace. U Collinse nedošlo pravděpodobně nedošlo k upevnění kategorického myšlení, zatímco jeho přátelé přepadení, které ho znechutilo, heroizovali, legitimovali a glorifikovali, Collinsovo morální cítění mu nedovolilo vkročit do metaforického 4. patra, spíše jakoby udělal krok zpět.

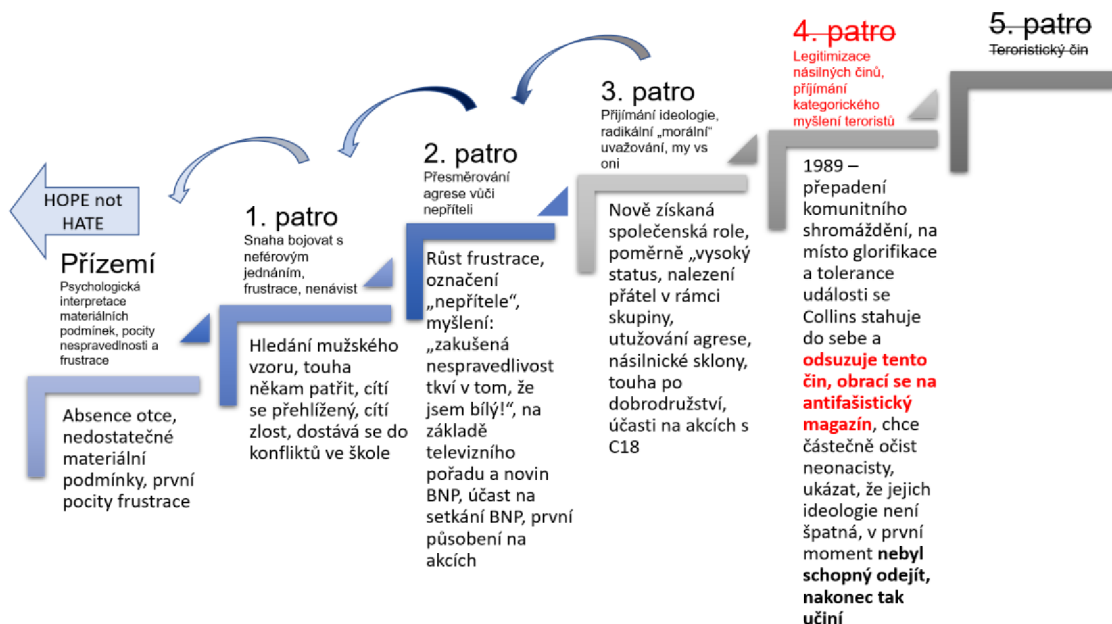

Schéma č.8, radikalizační proces M. Collinse na modelu Schodiště k terorismu

5.5. Případová studie č. 5 – případ Theodora Kaczynskiho

Theodore Kaczynski se narodil 22. května 1942 v Chicagu, Illinois. Jeho rodiče s polskými kořeny, Wanda a Theodor Richard Kaczynski, se o něm vyjádřili jako o šťastném dítěti, než byl hospitalizován a ponechán v nemocnici bez jejich doprovodu. Po jeho návratu zaznamenali změnu v jeho osobnosti.²⁰²

Ačkoli by se mohlo zdát, že vyrůstal ve spokojené rodině, byl utrápené dítě tlačené k akademickým úspěchům přehnaně ambiciózními rodiči.²⁰³ V roce 1952 se s rodiči přestěhoval a nastoupil do nové školy, ve které po naměření jeho IQ (167) přeskočil celkem dva ročníky (šestý a jedenáctý). Přestože dříve se dobře socializoval se svými vrstevníky, po přeskočení ročníku mezi starší děti nezapadl a byl údajně šikanován.²⁰⁴ Během školy si tak nezvládl osvojit některé sociální dovednosti, jejich nedostatek mu pak ztížil adaptaci na Harvardské univerzitě, kam nastoupil už v 16 letech.²⁰⁵ O matematiku, kterou studoval na univerzitě, se začal zajímat už na střední škole, kde patřil k těm nejlepším z ročníku. Někteří spolužáci ho popisovali jako outsidera, plachého a tichého. Jeho spolužáci z matematického a vědeckého kroužku ale poznali i jeho komunikativní tvář.²⁰⁶ Graduoval v roce 1962.

Na Harvardu se ještě více izoloval od svých nových spolužáků, moc se nezapojoval, přesto byl ostatními vnímán jako génius a když se občasně zapojil do konverzace, byl přátelský.²⁰⁷ Stejně jako každý student prvního ročníku absolvoval vyšetření lékařem, který ho hodnotil jako mimořádně stabilního a uvolněného.²⁰⁸

Dle odborníků byl začátek studia na Harvardu důležitým mezníkem pro jeho radikalizaci, kde sehrály roli zejména dva významné faktory. Prvním z faktorů bylo pravděpodobně kurikulum všeobecného vzdělání (Gen Ed.), které formovalo jeho myšlení a které: „(...) bylo jakýmsi kompromisem mezi humanistickým

---

²⁰² VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 14

²⁰³ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 71

²⁰⁴ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 15

²⁰⁵ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 71

²⁰⁶ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 18

²⁰⁷ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 19

²⁰⁸ Tamtéž, str. 26

*vštěpováním morální hodnoty a pozitivistickým přesvědčením, že vědění musí být hodnotově neutrální.*²⁰⁹

Fakulta v té době byla rozdělaná dvěma výraznými myšlenkovými proudy. První část ještě otřesená hrůzami druhé světové války zastávala názor, že lidstvo a hodnoty západního světa jsou předurčeny k destrukci, a to zejména kvůli pokroku vědy. Druhá část věřila, že díky vědě dojde lidská společnost ke svobodě, že přivede lidstvo do světa bez pověr, náboženství i filozofů, kde morálka nemá žádné opodstatnění. Po kombinaci těchto dvou proudů došel Kaczynski k názoru, že věda je největším a nezastavitelným nepřítelem lidstva a že tradiční morální postoje mají být opuštěny.²¹⁰ Toto uvědomění bylo důsledkem takzvané harvardské kultury zoufalství, jež byla typická všudypřítomným pocitem anomie, odcizení a deziluze, který nakazil Kaczynskiho, ale i mnoho jeho spolužáků.²¹¹

Druhým faktorem, zásadním momentem, a možná dokonce spouštěčem jeho budoucího radikálního smýšlení, byla jeho účast v experimentu psychologa H. A. Murraye. Experiment zahrnoval vystavení subjektů stresu, agresivnímu verbálnímu útoku a zesměšnění osobní filozofie. Vybraní studenti byli požádáni, aby napsali esej o svých životních postojích, a že následně budou esej s dalším studentem diskutovat. K „diskusi“ pak docházelo přes jednocestné zrcadlo a na subjekty byly připevněny elektrody, které monitorovaly jejich funkce.²¹² Záměrem studenta za zrcadlem bylo zaskočit subjekt, oklamat ho, rozhněvat ho, zesměšnit a brutalizovat jeho přesvědčení. Mnoho ze subjektů hlásilo pocity hněvu, nihilismu a odcizení.²¹³ Toto jednání bylo nahráváno a následně subjektům dokola pouštěno.²¹⁴ Kaczynski strávil v experimentu 3 roky, a to v letech 1959-1962.

V roce 1962 se přihlásil na Univerzitu v Michiganu, kde si dodělal magisterský diplom (1964) a doktorát (1967), zároveň mu zde také nabídli plat a učitelské místo. V roce 1967 začal učit na Univerzitě v Kalifornii, nebyl však

---

²⁰⁹ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 71, pozn. vlastní překlad

²¹⁰ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 26

²¹¹ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 71

²¹² VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 25

²¹³ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 71

²¹⁴ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 25

studenty příliš oblíbený, učil striktně podle učebnic a neodpovídal na dotazy studentů. V roce 1969 podal rezignaci a přestěhoval se zpět k rodičům. Dva roky na to, se odstěhoval mimo civilizaci do Montany do chaty bez elektřiny a bez přívodu vody, kterou postavil se svým bratrem.

Chtěl žít soběstačným životem, bez závislosti na technologiích, naučil se tak přežít v divočině a občasně navštěvoval místní knihovnu. Nakonec došel k závěru, že ani mírumilovně v přírodě žít nemůže, a to v důsledku industriálních projektů, které probíhaly v okolí jeho chaty. V roce 1975 začal tyto projekty sabotovat a v navazujících 17 letech vyrobil a zaktivoval 16 bomb. Má tak na svědomí 3 mrtvé a dalších 23 zraněných. Útoky byly cílené na americké vysokoškolské profesory a vlivné politiky.²¹⁵ Útoky se pokoušel odstranit „systém“ a pomstít se za všechna bezpráví, které kvůli systému zakusil. Někteří odborníci se shodují, že právě výroba pump a jeho první útoky byly určitým obranným mechanismem vůči pocitům frustrace a touze po pomstě, postupem času se však stal na takovém násilí závislí. Eskalace jeho útoků vyvrcholila vydáním manifestu „Industriální společnost a její budoucnost“, který nakonec vedl k jeho identifikaci, dopadení a uvěznění.²¹⁶

Zprvu se vyšetřovatelé domnívali, že jde o organizovanou teroristickou skupinu, nakonec ale zúžili pátrání na jednoho člověka, která se stal známý jako Unabomber. V roce 1985 se Unabomber prohlásil za člena teroristické skupiny Klubu svobody (FC), přičemž právě iniciály FC na bombách vždy zanechával. V roce 1995 byl ve Washington Post a na internetu publikován Manifest, publikace byla provedena pod nátlakem samotného Kaczynského, který hrozil dalším útokem.²¹⁷ Interpretace jeho manifestu se různí, zejména dvě interpretace se jeví jako nejpopulárnější – „green“ a harvardská. První interpretací je Kaczynski považován za ekoteroristu a jeho manifest za formu radikálního environmentalismu. Harvardská interpretace považuje Kaczynského gesta vůči environmentalismu za

---

²¹⁵ UNABOMBER. *Manifest*. Přeložil Evžen ŠVÁB, str. 222

²¹⁶ OLESON, J.C. & Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber, str. 72

²¹⁷ UNABOMBER. *Manifest*. Přeložil Evžen ŠVÁB, str. 223

neupřímné, a označuje jeho filozofie spíše jako kulturní primitivismus nebo také neoluddismus, který si osvojil během studia Gen Ed. na Harvardu.²¹⁸

Ted Kaczynski byl odhalen velkou náhodou, když jeho mladší bratr David se svou manželkou Lindou našli podobnosti mezi stylem psaní dopisů, které Ted bratrovi adresoval, a publikovaným manifestem. Za podpory své manželky Lindy, podezření ohlásil.²¹⁹

Závěr 5. případové studie

Zařazení: lone wolf, terorista, profesor matematiky „zakladatel“ tzn. anti technologického radikalismu, autor manifestu Průmyslová společnost a její budoucnost, ekoanarchista, proti levicové politice, proti industriaci²²⁰

Zvolené jméno: „FC“, média a FBI ho označila pseudonymem: Unabomber

Pohlaví: muž

Možné příčiny frustrace: vyrůstal v s náročnými rodiči (tlačen do studia a akademických úspěchů), v dětství byl kvůli nemoci izolován v nemocnici – zaznamenána změna osobnosti po jeho návratu, některé zdroje uvádí možnosti šikany ve škole – v důsledku přeskočení ročníků, v 16 letech se dostal na Harvard, kde zapojil do psychologického projektu, vystaven vlivům harvardské kultury zoufalství

Věk při zatčení: 54 let, od roku 1978 do roku 1995 podnikal bombové útoky, které mířil na americké vědce a akademiky, jeho cílem bylo vymanit americkou společnost ze spárů technologie, má na svědomí 3 vraždy a 23 zraněných²²¹

Trestní minulost: 17 let unikál před spravedlností během, kterých podnikl bombové útoky, před prvním útokem – bez záznamu

Diagnostikovaná duševní či jiná porucha: schizofrenie (ale shledán příčetným)

---

²¹⁸ FLEMING, Sean. The Unabomber and the origins of anti-tech radicalism

²¹⁹ UNABOMBER. *Manifest*. Přeložil Evžen ŠVÁB., str. 223

VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 12 a 67

²²⁰ FLEMING, Sean. The Unabomber and the origins of anti-tech radicalism.

²²¹ VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*, str. 28

Osobnostní rysy: introvertní povahy, geniální, přátelský, zdvořilý, klidný

Typ pachatele dle psychologického pojetí radikalizace: pachatel s tzv. „mission hate crimes“ motivací – snaha odprosit svět od technologií a vědy, vládního systému, pokoušel se o návrat k přírodě, touha po pomstě (vůči industriálním společnostem, nastavenému systému), zlo jsou vědy a technologie a každý, kdo je rozvíjí

Shrnutí a vyobrazení jeho procesu radikalizace:

Jako klíčové aspekty v radikalizaci Theodora Kaczynskiho považují tyto 4 okamžiky v jeho životě:

- Byl pod neustálým nátlakem, který vycházel z jeho vysoké inteligence. **Tlak na úspěch.**
- Sociální odcizení a s ním související pocity. Opět vychází z jeho vysoké inteligence, takoví jedinci bývají často svým okolím nepochopeni. **Mají problém se socializovat a zapadnout do skupiny.**
- Důležitým aspektem je i **vštěpování „kultury zoufalství“** kurikulem Gen Ed.
- Jeho **participace na neetickém psychologickém výzkumu** zkoumající osobnost

Snaha plnit vysoké cíle jeho rodičů vedla sice k akademickým úspěchům, ale jako mnoho jiných výjimečně nadaných dětí, ani on nenašel místo v běžném kolektivu. Jeho brzký příchod na Harvard propast mezi jím a vrstevníky, dle mého názoru, spíše jen prohloubil. Vystavení vlivu Gen ed. a účast na neetickém experimentu zanechaly na bystré mysli další šrámy, zde pravděpodobně vznikl jeho odpor k technologiím a vědě, které vnímá jako hrozbu lidské rasy.

Experiment jen prohloubil jeho pocity frustrace. Neustálé zesměšňování, vyvracení a brutalizování názorů účastníků experimentu by jen málokoho nechalo chladným. Nemohu se proto zbavit dojmu, že Unabomber je nezamýšleným produktem společnosti samotné. Opravdu nikdo neviděl nemorální stránku

prováděného experimentu a důsledky, které může na lidské mysl zanechat? Zejména jedná-li se o šestnáctileté ač nadané „dítě“.

Industriální projekty v něm odstartovaly hněv a touhu po pomstě, kterou namířil nejen vůči konkrétnímu industriálnímu podniku, ale i na vlivné politiky, vědce a profesory, pokusil se tak zbavit průmyslového systému. Své myšlenky a názory ztvárnil do formy Manifestu. Zaobíral se především tím, jak vláda a společnosti ovlivňují životní prostředí a člověka, přál si vystoupit ze systému a být svobodný.

Níže je uvedeno schéma procesu radikalizace Kaczynského.

Schéma č.9, radikalizační proces Teodora Kaczynského na modelu Schodiště k terorismu

6. Vyhodnocení případových studií

Tato kapitola empirické části se bude věnovat vyhodnocení a komparaci jednotlivých případů. V první podkapitole dojde ke komparaci jednotlivých případů a vytyčení specifík v každém z nich. Lze spatřovat mezi procesy radikalizace jednotlivých případů nějaké podobnosti? A v čem se naopak odlišují?

V dalších podkapitolách dojde k vyhodnocení detekčních kritérií a zvolených indikátorů. Zjištěná data budou komparována a následně i generalizována. Ke generalizaci závěrů bude využita **střední hodnota**, konkrétně bude využit **modus** (Mod(x)), tj. hodnota znaku v daném souboru s největší relativní i absolutní četností.

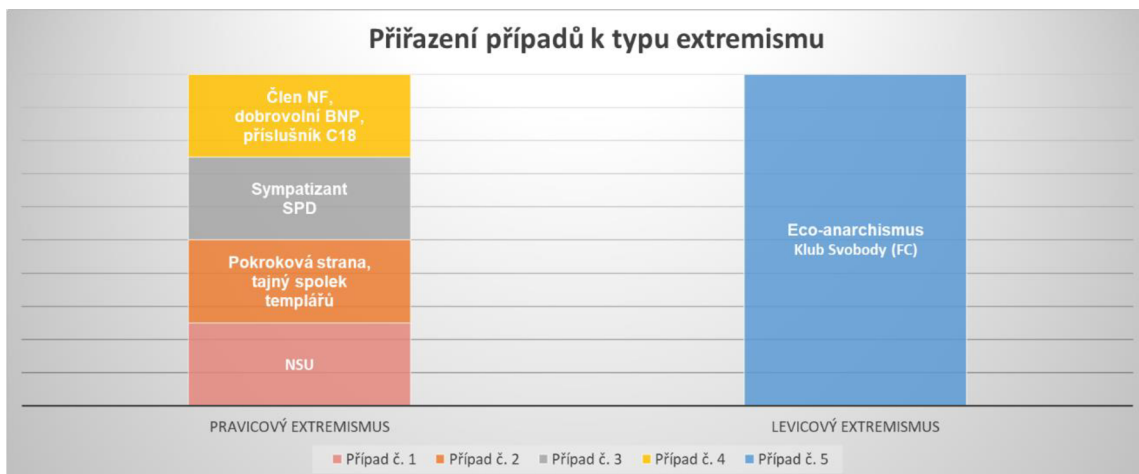
V neposlední řadě budou vyhodnoceny jednotlivé aspekty procesu radikalizace. Řešeny budou také vyvstalé problémy a nabídnuta budou různá protiopatření.

6.1. Specifika a jedinečnost procesu radikalizace v jednotlivých případech

V některých fázích a aspektech lze spatřovat jisté podobnosti mezi jednotlivými případy. Pro lepší přehled bylo zpracováno několik ručně vytvořených grafů, které zachycují podobnosti a rozdíly mezi jednotlivými případy. Níže je také přiložena pomocná tabulka, tabulka č. 1, s přehledem dat, která byla pro tvorbu grafických znázornění využita.

Porovnání případů z hlediska typologie extremismu

Z grafu č. 1 tedy vyplývá, že **4 z 5 případů** lze zařadit do politického **extremismu pravicového**, výjimkou je případ Teda Kaczynskiho, který svými anarchistickými sklony spadá do levicového politického spektra.

Graf č. 1, typy politického extremismu

Porovnání případů z hlediska teroristického činu a způsobu provedení

Graf č. 2 porovnává případy z hlediska spáchání a dokonání teroristického činu. Poněvadž se graf věnuje teroristickému činu, *případ č. 4* je ze znázornění vyřazen, neboť M. Collinse se žádného teroristického útoku neúčastnil/ nespáchal.

Zatímco *případy č. 1 a 5* se vyznačují **útoky v průběhu více jak 10 let**, *případy č. 2 a 3* byly spáchány **v krátkém časovém horizontu**.

Graf č. 2, způsob provedení teroristického činu

Nejčastějším způsobem provedených útoků bylo využití **po domácku vyrobených pump** – celkem ve třech případech, a také **užití střelných zbraní** v případech dvou. *Případy č. 1 a 2* využily k útokům **oba tyto prostředky**. *Třetí případ* z tohoto schématu způsobem provedení vybočuje.

Z dat je možné vyčíst, že **tři z pěti pachatelů** spáchali zločin **bez podpory organizovaného celku**, v případě *případu č. 1* se setkáváme se menším útvarem organizované skupiny, konkrétně s tříčlennou teroristickou buňkou NSU. Ostatní pachatelé sice aspirovali svým útokem politických cílů, nebylo ovšem potvrzeno, že by s nimi na činech někdo spolupracoval, či že by k činu byli pověřeni druhou osobou. Jedná se dle mého názoru o případy **seberadikalizace**.

Případy 2, 3 a 5 jsem zařadila do kategorie „lone wolf“, která označuje pachatele, kteří se sami rozhodli vzít „spravedlnost“ do vlastních rukou a spáchali čin/ činy bez podpory organizované skupiny. Zajímavou **podobností se vyznačují zejména případy č. 2 a 5**.

Oba pachatelé možná i jako formu ospravedlnění svých činů **vydávají manifest**, který dle jejich názoru jejich činy legalizuje, neboť jednali s vyšším cílem. A. Breivik dokonce ve svém manifestu přejímá některé z myšlenek T. Kaczynského. Oba pachatelé byli podezříváni z toho, že jsou součástí organizované skupiny, a dokonce se tak i oni sami snažili prezentovat, nicméně účast dalších pachatelů nebyla potvrzena, podobně tak vůbec existence organizací, ke kterým se přihlásili.

Srovnání případů z hlediska příčin frustrace

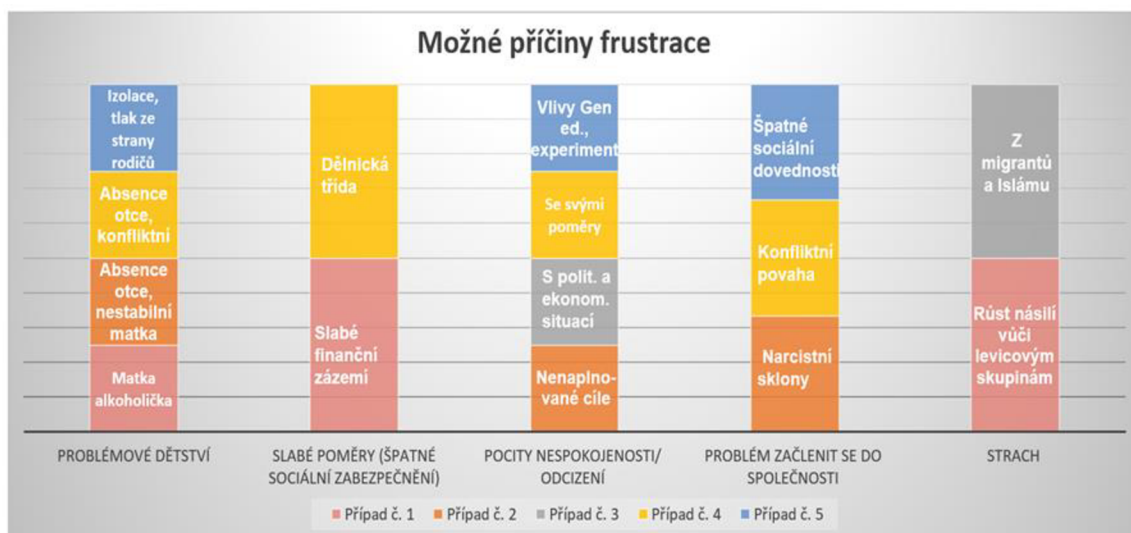
Další graf, **graf č. 3**, byl zpracován k porovnání možných příčin frustrace. Pro lepší přehlednost jsem vymezila pět okruhů, v rámci kterých jsem jednotlivé příčiny frustrace zkoumala. Jedná se o tato hlediska: **problémové dětství, špatné materiální podmínky, pocity nespokojenosti a odcizení, problémové začlenění do společnosti a zažívání strachu**.

1) Porovnání případů z hlediska materiálních podmínek

Ve čtyřech případech probíhala radikalizace v mladém, v podstatě školním, proto i prožité dětství mohlo být významným faktorem. U všech osob těchto **4 případů** lze konstatovat, že **prožily těžké dětství**, potýkaly se nejčastěji s **absencí otce**, kdy tato absence hrála dle mého názoru důležitou roli zejména v *případě č. 2 a č. 4*. Minulost s těžkým dětstvím je možné připsat i k případům *č. 1 a 5*.

Andres Breivik (*případ č. 2*) byl svěřen do péče nestabilní matce, a přestože v dětství otce často navštěvoval, zprětrhal s ním následně kontakt, celý život se nicméně snažil dosáhnout jeho elitního statusu. I Mathew Collins (*případ č. 4*) se ocitl bez otce. **Absence otce** mohla sehrát jak v jeho, tak i Breivikově následné radikalizaci podstatnou roli coby možný spouštěč. U Collinse mohly okolnosti odchodu jeho otce – útěk s mladou chůvou tmavé pleti, být také **důvodem vzniku jeho rasistických názorů**.

Ani představitelka *případu č. 1*, Beate Zschäpeová, nepoznala vlastního otce. Z jeho strany podělila rumunské kořeny, možná i jeho absence mohla být důvodem jejích xenofobních názorů, mohla ho vinit za poměry, ve kterých žila – s matkou alkoholičkou a jejím nestabilním životem.

Graf č. 3, možné příčiny frustrace

Problémové dětství bylo zaznamenáno i v *případě č. 5*. V předškolním věku byl Kaczynski izolován v nemocnici bez rodičů z důvodu nemoci, údajně se po jeho návratu změnilo jeho chování. I přehnané ambice rodičů ohledně svých synů mohly být jedním z faktorů, který ho dovedl k radikalizaci. T. Kaczynski byl velice nadaným dítětem, proto ho rodiče nechali přeskočit dva ročníky, což znamenalo opustit své dosavadní kamarády. Nová přátelství se staršími se mu nalézt nepodařilo.

2) Porovnání případů z hlediska materiálních podmínek

U **dvou případů** byly zaznamenány slabé sociální a materiální poměry na hranici chudoby – *případy č. 1 a 4*.

3) Porovnání případů z hlediska zažívání pocitu nespravedlnosti a odcizení

S pocity nespravedlnosti či pocity odcizení mohly být dle mého názoru příčinou frustrace či relativní deprivace u **4 případů**. Důvody nespokojenosti se od sebe částečně odlišují.

- Zatímco v *případě č. 2* pocity nespravedlnosti a frustrace vychází z **vysoce kladených cílů, nedosáhnutí úspěchů a elitního statusu**;
- V *případě č. 3* byly pocity nespokojenosti prožívány zejména **vzhledem k politické a ekonomické situaci** v České republice, potažmo Evropě. Nespokojenost v tomto případě plyne konkrétně z přílivu migrantů do Evropy a postojem evropských států k situaci;
- Pocity odcizení a nespokojenosti byly zaznamenány i v *případě č. 4*, zejména **vzhledem k finančním poměrům**;
- *Případ č. 5* je v tomto ohledu specifický, neboť k pocitům odcizení mohlo docházet zejména **vlivem experimentu**, jehož cílem bylo zesměšňovat, verbálně napadat a kritizovat osobní morální hodnoty pozorovaného účastníka subjektu.

4) Porovnání případů z hlediska začlenění do společnosti

Problémy začlenění se do společnosti byly zjištěny zejména u *případů č. 2, 4 a 5*. Důvody těchto problémů vidím jako vysoce individuální, a proto se od sebe i konkrétní případy liší. Společné ale mají, že jejich představitelé do společnosti nezapadali případně jejich interakce v ní nebyla úspěšná.

5) Porovnání případů z hlediska prožívání strachu

V neposlední řadě je v grafu uvedena další možná příčina, kterou je **strach**. Ten pocítoval zejména J. Balda vůči migrantům a Islámu, podobně se ovšem mohla cítit i B. Zschäpeová, které se původně hlásila k levicové skupině, ale

vlivem změn státního aparátu došlo k nárůstu pravicového extremismu a společně s ním k vlně násilí vůči levicově smýšlejícím lidem.

Níže přikládám souhrnnou tabulku s daty, na základě, kterých výše uvedená porovnání vznikla.

Pomocná tabulka - přehled specifik základních informací k případům					
	Případ 1	Případ 2	Případ 3	Případ 4	Případ 5
Zařazení	Členka teroristické buňky NSU, pravicový extremismus - neonacismus	Terorista, lone wolf, pravicový extremismus	První český terorista, pravicový extremismus	Bývalý pravicový extremist, výzkumník "Hope not hate"	Terorista, lone wolf, hlásí se k anarchismu, nenávisť vůči technologiím/ vládě
Možné příčiny frustrace	Těžké dětství, materiální strádání, strach projevat levicové myšlení	Těžké dětství, rozvrácená rodina, nenaplnění stanovených cílů	Dezinformace, strach z migratské krize	Těžší sociální podmínky, rodina opuštěna otcem, konflikty ve škole, pocity odcizení	Izolace v nemocnici v útlém věku, nároční rodiče, nesnadná socializace (přeskočil ročníky), Gen ed., experiment kontroly mysli
Věk při zatčení a okolnosti zatčení	37 let, účast na 10 vraždách, po sebevraždě svých společníků vypálila společný byt a sama se přihlásila policii	32 let, bombový útok na vládní budovu, následně "aktivní střelec", 77 mrtvých, zraněno kolem 300 lidí, při zatčení se nebránil, vydání manifestu	70 let, skácení stromů na kole - vykojení dvou vlaků		54 let, 3 zabití a 23 zraněných, 17 let podnikal bombové útoky, vydání manifestu

Tabulka č. 1, přehled specifik základních informací k případům

6) Porovnání případů z hlediska diagnózy

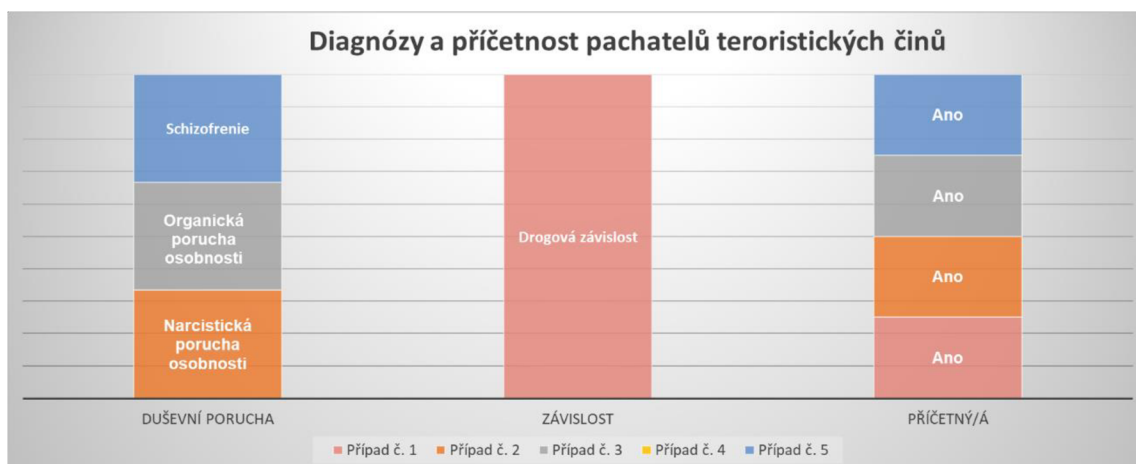
Posledním ze sledovaných faktorů jsou diagnózy a jejich následné posouzení soudem. Neexistuje zatím konsensus nad tím, zda extremisté/ teroristé trpí některou z poruch osobnosti. Vyhodnocení je zachyceno v tabulce č. 2 a grafu č. 4.

Diagnózy a přičetnost					
	Případ 1	Případ 2	Případ 3	Případ 4	Případ 5
Duševní poruchy	Ne	Narcistní porucha osobnosti aj.	Organická porucha osobnosti	Ne	Schizofrenie
Závislost	Drogová závislost	Ne	Ne	Ne	Ne
Příčetný	Ano	Ano	Ano	Neposuzováno	Ano

Tabulka č. 2, diagnostikované duševní, jiné poruchy a přičetnost

V mnou vybraném souboru byla ve **třech případech** pachatelům diagnostikována **duševní porucha**, nicméně všichni souzení pachatelé byli shledáni jako **příčetní**. Diagnóza tedy nehrála roli v jejich následném potrestání.

V jednom z případů byla zaznamenána drogová závislost. *Případ č. 4* opět není v grafu uveden, neboť mu nebyla diagnostikována žádná duševní nemoc, nepotýkal se ani s žádnou závislostí.

Graf č.4, diagnózy a přičetnost

6.2. Komparace procesů radikalizace konkrétních případů:

Níže uvedená tabulka vyobrazuje proces radikalizace všech zkoumaných procesů. U každého případu byl výše vytvořen model procesu radikalizace. Všechny tyto vytvořené modely byly přeneseny do níže uvedené tabulky, která tak shromažďuje, dle mého názoru, nejpodstatnější mezníky v radikalizaci osob vybraného souboru případů. Obdobně jako výše uvedených modelů vyjadřuje tabulka všech 6 fází modelu F. M. Moghaddamema: Schodiště k terorismu.

Ve **čtyřech případech** radikalizace z vybraného došlo k postoupení **k vrcholnému patru** metaforického schodiště, tedy k teroristického činu.

V předposlední fázi skutečně došlo k **upevnění kategorického myšlení** u **4 z 5 případů**:

- *Případ č. 1* – návrat přítele z vojny, znovushledání tříčlenné skupiny a počátky plánování bombových útoků, pokládání falešných pump – s cílem zastrašit;
- *Případ č. 2* – plánování útoku, shánění chemikálií, psaní manifestu;

- *Případ č. 3* – upevnění myšlení „*my vs oni*“, legitimizace násilí vůči migrantům a jejich dehumanizace, považuje za nutné „zbavovat“ se jich všemi možnými prostředky;
- *Případ č. 4* – nedošlo k upevnění kategorického myšlení, nedokázal heroizovat násilnou potyčku s proti nim protestujícími seniory;
- *Případ č. 5* – závislost na násilí, studium chemických učebnic, příprava a plánování bombových útoků.

Čtvrtá fáze, tedy 3. patro, je skutečně typická **přijutím ideologie a konkrétního morálního závazku**. U některých případů lze pozorovat upevňování nových morálních postojů vzešlých z nově přijaté ideologie, a to zejména v souvislosti s darováním vyššího statusu v dané skupině, pocity sounáležitosti a nalezením přátel a smyslu. Tato fáze se vyznačuje touhou po pomstě a živením nenávistivých postojů vůči nepříteli a glorifikace násilí vůči nim.

- *Případ č. 1* – nová přátelství v rámci extremistické skupiny, participace;
- *Případ č. 2* – virtuální svět, pocity úspěchu, snaha poznat „nepřítele“, prohloubení nenávisti;
- *Případ č. 3* – živení nenávisti, podpora nehumánních názorů, pocit, že je slyšen;
- *Případ č. 4* – nová role, vyšší status, touha po dobrodružství, zapojování se do konfliktů, stupňování agrese;
- *Případ č. 5* – život mimo systém mu nestačí, touha po pomstě, sabotáže industriálních projektů.

Třetí fáze spojená **se vznikem agrese** a jejím přesměrování vůči nepříteli, navazováním kontaktů s extremisty:

- *Případ č. 1* – poznání Uwa Mundlose, zapojení se k pravicovým extremistům;
- *Případ č. 2* – zpolitizování, vstup do Pokrokové strany, nedaří se mu dojít úspěchu – růst frustrace, pocity zesměšnění;
- *Případ č. 3* – zapojování se do politických debat, projevuje xenofobní a nenávistivé postoje a názory, snaha politicky se zapojit;
- *Případ č. 4* – pocity nespravedlnosti, růst frustrace, kontaktování BNP;

- *Případ č. 5* – snaha vymanit se ze systému, nenávisť vůči technologiím a strach z věd.

Druhá fáze je typická **růstem frustrace**:

- *Případ č. 1.* – nárůst pravicového extremismu v Německu, strach projevovat levicové názory, setkání s Uwem Mundlosem, již integrovaným pravicový extremistou;
- *Případ č. 2* – úplné zpřetrhání vztahů s otcem, vandalismus, opět neúspěšná socializace, růst frustrace;
- *Případ č. 3* – změny chování, názorů a postojů, čas trávený online, uvěření dezinformacím;
- *Případ č. 4* – absence mužského vzoru, konflikty ve škole, pocity odcizení, touha někam patřit, cítí zlost;
- *Případ č. 5* – možné vlivy Gen ed. a důsledky experimentu, opakované ponižování a zesměšňování.

V první fázi lze u všech spatřovat životní podmínky **spojené s frustrací** a dalšími negativními pocity, jako například strach, pocity osamocení, pocity nespravedlnosti či odcizení. V některých případech měly vliv ekonomicko-politické vlivy ve státě zkoumaných případů:

- *Případ č. 1.* – materiální strádání, změny prostředí, těžké dětství;
- *Případ č. 2* – kontrast jeho života s nestabilní matkou a životem, který by mohl mít s otcem, rozvrácená rodina;
- *Případ č. 3* – strach z migrantské krize, nespokojenost s vládou;
- *Případ č. 4* – špatné materiální podmínky;
- *Případ č. 5* – izolace v souvislosti s hospitalizací v útlém věku, velmi vysoká inteligence, tlak rodičů, neúspěšná socializace

	PŘÍZEMÍ	1. PATRO	2. PATRO	3. PATRO	4. PATRO	5. PATRO
Případ č. 1	Materiální strádání, těžká socioekonomická situace v tehdejší Německu, změny ve státním aparátu, nárůst extremismu	Nárůst pravicového extremismu, strach hlásit se k levicové ideologii, seznámení se s Uwem Mundlosem - pravicovým extremistou	Časté navštěvování neonacistických barů, účast na schromážděních, přijetí xenofobního postoje, názory proti státní politice, proti levičářství	Nová přátelství, participace i organizace násilných akcí, pravicová ideologie přijata jako morální závazek	Návrat Mundlose z vojny, upevnění přátelství tria, plánovanější a násilnější útoky - od pokládání falešných bomb, po funkční	Založení teroristické buňky, vraždy, bankovní přepadení, vytvoření krytí pro celou domácnost tria
Případ č. 2	Nevhodné rodinné zázemí, nespokojen se svými podmínkami – relativní deprivace = snaha vyrovnat se spolužákům, nedosahoval elitního statusu svého otce	Neúspěšná integrace do skupiny pouličních vandalů, zatčení za vandalismus, zpretrhání vztahů se svým otcem	Posedlost vlastním vzhledem, rasistické postoje, zpolitizování, vstup do Pokrokové strany, agrese namířená na muslimy, migranty, ale i vládu a levicové strany, které viní za příliv migrantů	Propadnutí do virtuálního světa, studium extremistických reálií, snaha „poznat nepřítele“, studoval Korán a Islám, zajímal se o anti-muslimské i anti-imigrantské příspěvky a weby	Založení zemědělské firmy, přestěhování se zpět k matce, shromažďování chemikálií, shánění zbraní, vznik Manifestu 2083	Rozeslání Manifestu, spáchání teroristického činu, u soudu neprojevilo lítost, i po 10 letech se hlásí k nacistické ideologii
Případ č. 3	Migrační krize, migrační vlna jako hlavní zpráva v podstatě všech médií, strach z teroristických útoků	Rodina pozoruje změny v chování, pročítání zpráv o migraci, vliv konspiračních teorií a dezinformací - všemu věřil	Veřejně se zapojuje do debat k migraci, projevuje své nenávistivé, xenofobní postoje, inklinace k SPD a hodnotám, které propagují	Autorské xenofobní písně, zpolitizování, účast na shromážděních SPD, jeho postoje vůči migrantům jsou zde živěny a upevňovány	Legitimizuje násilí vůči migrantům, nehumánní názory na zacházení s migranty, upevnění názorů a myšlení „My vs oni“	Šíření dezinformačních zpráv, teroristický čin se záměrem očernit všechny migranty
Případ č. 4	Absence otce, nedostatečné materiální podmínky, první pocity frustrace	Hledání mužského vzoru, touha někam patřit, cítí se přehlížený, cítí zlost, dostává se do konfliktů ve škole	Růst frustrace, označení „nepřítele“, myšlení: „zakušená nespravedlivost tkví v tom, že jsem bílý!“, na základě televizního pořadu a novin BNP, účast na setkání BNP, první působení na akcích	Nově získaná společenská role, poměrně „vysoký status, nalezení přátel v rámci skupiny, utužování agrese, násilnické sklony, touha po dobrodružství, účasti na akcích s C18	Přepadení komunitního shromáždění, nelegalizuje násilí, neglorifikuje čin - nedochází u upenění kategorického myšlení	
Případ č. 5	Izolace v nemocnici – rodiče si všimají osobnostních změn, tlak na akademické úspěchy, neúspěšná socializace se staršími žáky, brzký nástup na Harvard	Vystaven vlivům Gen ed, účast v experimentu kontroly mysli (pocitý hněvu, odcizení aj.), snaha vymanit se ze spáru technologií a systému, anarchistické sklony	Nenávist vůči technologiím a systému, odstěhování se mimo civilizaci, industriální projekty poblíž jeho bydli – agrese namířená vůči industriálním firmám	Touha po pomstě (industriální firmy), znovuzapojení se do „systému“, sabotáže projektů,	Stává se závislým na násilí, plánuje další a další bombové útoky, mezi jeho cíle patří intelektuálové, vysokoškolské profesori a politici, cílem je vymanit americkou společnost ze spáru technologie	Bombové útoky, různé cíle, dokončení manifestu – nenávist technologií a levičářství, publikace manifestu online – vydírání úřadů

Tabulka č. 3, přehled všech radikalizačních procesů sledovaných případů

Rozdíly v radikalizačních procesech jednotlivých případů

- **Případ č. 1** se liší zejména ve dvou faktorech:
  - Změna politického smýšlení od levicového po pravicové významnou roli, dle mého názoru, hrály již **radikalizované blízké osoby**.
- Rozdílným faktorem, které odlišuje **případ č. 2** od těch ostatních spočívá v:
  - Elitním statusu otce, přičemž příznačná případu je touha po vysokém statusu a úspěchu a domnívám se, že právě v tomto případě absence otce hrála největší roli v jeho radikalizaci.

- Jako **výrazně odlišný** považují **případ č. 3**, který se od ostatních odlišuje ve všech možných aspektech:
  - Počátek radikalizace v **seniorském** věku vlivem **dezinformací**;
  - Frustrace plynoucí zejména ze **strachu z migrantů a** nespokojenost se státní politikou;
  - Teroristický čin J. Baldy se liší nejen provedením, je zároveň i výsledkem, „výbuchem“, nakumulované frustrace a strachu.
- **Případ č. 4** se v tomto případě zásadně odlišuje, neboť jak je na první podle z tabulky zřejmé, že:
  - **Radikalizační proces** v tomto případě **nebyl dokončen**. Nedošlo k upevnění takzvaného kategorického myšlení, a tedy ani postupu do nejvyššího poschodí, které symbolizuje teroristické činy.
- **Případ č. 5** se od ostatních významně liší v následujících:
  - Jako jediný pojednává o osobě vysokoškolského vzdělání;
  - Vystaven vnějším negativně psychologickým jevům jako je izolace (v souvislosti s hospitalizací v nemocnici z důvodu nemoci v útlém dětském věku), účast v experimentu, vliv Gen ed.;
  - Bojuje proti systému, hlásí se k anarchismu, spadá tedy do levicového spektra.

Rozdíly byly zaznamenány i ve srovnání **osobnostních rysů a v typu pachatele** (dle psychologického hlediska).

Osobnostní rozdíly mezi jedinci a typologie pachatele					
	Případ 1	Případ 2	Případ 3	Případ 4	Případ 5
Osobnostní rysy	Společenská	Egoista, neomalený, hrubý, arogantní	Popisován jako ochotný, milý, v případě politických témat vzteklý	Agresivní, konfliktní povaha, soucitný	Klidný, v jednání slušný, zdvořilý, introvertní
Typ pachatele	„Reactive hate crime“	Misionářský pachatel	Pachatel s tzv. „retaliatory hate crimes“ motivací	Pachatel pro zábavu	Misionářský pachatel

Tabulka č. 4, osobnostní rozdíly a typologie pachatele

Pravděpodobně je agresivní a konfliktní povaha není předurčujícím faktorem radikalizace, i osoby vyznačující se „pozitivními vlastnostmi“ spadly do procesu radikalizace, v rámci které přijímaly násilnické a agresivní sklony, které mnohdy vyústovaly v nezákonné jednání.

Ve vybraném souboru se můžeme, dle mého zhodnocení setkat se všemi psychologickými typy pachatelů – od zážitkového typu po misionářský typ.

Podobnosti mezi radikalizačními procesy jednotlivých případů

U všech případů, viz graf. č. 1, je možno pozorovat boj s **frustrací**, která plynula z jejich osobního, materiálního nebo společenského života.

Z hlediska pozorování procesu radikalizace a typologie pachatele zaznamenávám **největší podobnosti mezi případy č. 1 a 4**. Jako obdobné také vidím *případy č. 2 a 5*, zatímco případ č. 3 se vymyká.

- Podobnost **případů č. 1 a 4** spočívá v následujícím:
  - **Složitě dětství** vyznačující se **absencí otce**, tato absence mohla, dle mého názoru, vést ke vzniku **xenofobních postojů**;
  - V obou případech došlo k **nalezení přátelských vztahů** a vyššího statutu a smyslu v extremistické skupině;
  - Vyznačují se také obdobnou **touhou být součástí skupiny, touhou akci** a dobrodružství;
  - V případě č. 4 nedošlo k upevnění kategorického myšlení, přestože Collinse nesouhlasil s praktikami jeho skupiny, ještě dlouho zůstával součástí C18, právě kvůli **přátelům**, které mimo skupinu neměl. V tom spatřuji podobnost se Zschäpeovou, která považovala své společníky za **rodinu** (údajně s činy společníků nesouhlasila, přesto se ale svou úlohou na útocích podílela – neexistuje důkaz, že by se nepodílela). V obou případech „**šli s proudem**“;
  - Zajímavé paralela tkví také v tom, že v obou případech částečně vybočovali ze své skupiny. Collinse se stal informátorem „nepřítel“ a i Zschäpeová byla „kandidátkou“ na informátora;
  - **Participace na násilných akcích jako součást skupiny.**

- Podobnost **případů č. 2 a 5** spočívá v následujícím:
  - Nepochopení svým okolím, **neúspěšná socializace**;
  - **Studium reálií, politických textů** aj.;
  - Problémy se ženami, sklony k **misogynii** v důsledku neúspěšně navázaných vztahů;
  - Jednají s „**vyššími cíli**“, sepsání **manifestu** – snaha publikovat a zvěčnit své názory;
  - **Touha po pomstě, bez lítosti** vůči obětem – **misionářské pohnutky** (typ pachatele);
  - Jednali sami, přesto se snažili skrývat za „**organizovaná hnutí/ tajné spolky**“, kterých údajně byli součástí. O svých činech se vyjadřovaly v množném čísle: „my usilujeme o,“ aj. Přesto jim nikdo podporu nevyjádřil a existence spolků nebyla potvrzena;
  - V obou případech byli diagnostikovány **duševní poruchy**, v obou případech pachatelé byli **shledáni příčetnými**, a tedy plně zodpovědnými za své činy. Oba se **vymezili vůči svým diagnózám**;
  - Ani jeden z nich ani po letech uvěznění **nemění své postoje**.

6.3. Vyhodnocení detekčních kritérií:

U sledovaných subjektů byla v první řadě sledována čtyři detekční kritéria: věk, pohlaví, sociální status/ zázemí a trestní minulost. Kritéria byla vyhodnocena a zachycena v tabulce č. 1:

Souhrn kritérií usnadňující detekci radikalizace					
Kritérium:	Případ 1	Případ 2	Případ 3	Případ 4	Případ 5
Věk	14 let	16 let	67 let	15 let	16 let
Pohlaví	žena	muž	muž	muž	muž
Sociální status/ sociální zázemí	Ze slabých sociálních poměrů, matka alkoholička - nevhodné prostředí pro výchovu dítěte, 6x se stěhovala (neustálé změny prostředí)	Rozvrácená rodina, nestabilní matka - nevhodné výchovné prostředí, absence otce (zpřetrhání vztahů), dobré materiální podmínky	Důchodový věk, běžné materiální a sociální podmínky (manželka, děti, součástí vesnické komunity)	Dělnická třída - slabé sociální poměry, absence otce (nevhodný odchod od rodiny), pocity frustrace a agrese v dětství	Izolace v nemocnici v útlém věku, tlak rodičů (nutnost úspěchu), nedostatečná socializace, brzké osamostatnění se od rodiny (Harvard)
Trestní minulost	ano	ano	ne	ano	ne

Tabulka č. 5, detekční kritéria a vztah ke konkrétním případům

- 1) První uvedené kritérium, **věk**, splňuje mnou stanovený předpoklad, který byl postaven na řadě jiných odborných studií a výzkumů. **U vybraného souboru případů je krizovým věkem 16. rok života.** Obecně v širším kontextu souboru lze tvrdit, že k radikalizaci nejčastější dochází ve starším školním věku, na rozhraní puberty a adolescence.

Statistický soubor: {14, 16, 67, 15, 16}
Mod(x): {16}

- S vysokou pravděpodobností, **jsou mladé osoby k radikalizaci náchylnější.**

- 2) Kritérium **pohlaví** také splňuje svůj předpoklad i v případě vybraného souboru.

Statistický soubor: {žena, muž, muž, muž, muž}
Mod(x): {muž}

- **K radikalizaci jsou náchylnější muži než ženy.**

- 4) **Sociální status a sociální zázemí** je kritériem velice proměnným a závislým na pohledu zpracovatele. Jedinci ze zkoumaných případů se s jednou výjimkou se vyznačují **spíše nižším vzděláním**, a pochází také **z těžkých rodinných podmínek**, které mohou být dle mého názoru zdrojem nespokojenosti a frustrace. Nízké vzdělání i složité poměry v rodině se spolupodílí na utváření sociální statutu. Dávají nám také možnost určitým způsobem hodnotit sociální zázemí.

- Aby bylo možné lépe vyhodnotit výše uvedený slovně rozmanitý soubor, je třeba vytvořit číselnou škálu a jednotlivá data k nim přiřadit.

Bodová škála 1-9:

1 = špatné materiální/ socioekonomické podmínky, 2 = rozvrácená rodina, 3 = nízké vzdělání, 4 = náročné prostředí v rodině, 5 = špatná socializace s vrstevníky, 6 = vysoká inteligence, 7 = běžné/ dobré materiální a sociální podmínky, 8 = vysoké vzdělání, 9 = důchodový věk

- **Případ 1:** Slabé sociální poměry (1), rozvrácená rodina (2) nevhodné rodinné prostředí (4), nízké vzdělání (3)
- **Případ 2:** Dobré materiální zázemí (7), rozvrácená rodina (2), psychicky nestabilní matka (4), špatná interakce s ostatními – touha být součástí skupiny a být úspěšný (5), nízké vzdělání (3)
- **Případ 3:** Důchodový věk (9), běžné materiální podmínky (7), nízké vzdělání (3)
- **Případ 4:** Dělnická třída (1), odchod otce od rodiny (4), agrese ve škole, časté konflikty, snaha najít místo ve společnosti (5), nízké vzdělání (3)
- **Případ 5:** Vysoká inteligence (6), tlak rodičů (4), nezvládnutá socializace ve škole (5), vysoké vzdělání (8)

Statistický soubor: {1., 2., 4., 3., 7., 2., 4., 5., 3., 9., 7., 3., 1., 4., 5., 3., 6., 4., 5., 8}

Mod(x): {3, 4}

Lze tedy konstatovat, že:

- Radikalizované osoby **nedosahují** obvykle **vysokého vzdělání**;
- Pozorovat můžeme zejména jejich **rodinné zázemí**, které lze charakterizovat jako **problémové**.

Obecně lze tvrdit, že:

- Radikalizovaní jedinci **pochází** spíše **z nižších vrstev** společnost.

4) Ve třech z pěti zkoumaných případů byla zaznamenána zkušenost s **drobnou kriminalitou**, **násilím** či **drogovou závislostí** ještě před zradikalizováním.

- Osoby mající **zkušenost s drobnou kriminalitou**, **násilím** či **s drogami** více **inklinují k radikalizaci**.

Statistický soubor: {ano, ano, ne, ano, ne}

Mod(x): {Ano}

6.4. Vyhodnocení určených indikátorů:

Stejným způsobem jako výše byly vyhodnoceny i mnou určené indikátory. Indikátory byly zkoumány i z hlediska pravděpodobnosti, která umožní lépe porovnávat jednotlivé indikátory. Cílem je tedy stanovit v jaké procentuální hodnotě byl konkrétní indikátor ve vybraném souboru zastoupen. Pro výpočet procentuální hodnoty bude využit následující vzorec:

$$P = \frac{N_A}{N}$$

- P = procentuální hodnota
- N_A = četnost výskytu indikátoru ve vybraném souboru
- N = maximální možný výskyt indikátoru

Vyhodnocení zvolených indikátorů, nejčastější hodnota a pravděpodobnost výskytu indikátorů u zvoleného souboru případů							
Indikátor:	Případ č. 1	Případ č. 2	Případ č. 3	Případ č. 4	Případ č. 5	Mod(x):	P (%)
Prožívání negativních pocitů	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	100%
Krise identity	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	60%
Změna jména, zvolení přezdívky	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	40%
Agresivní projevy	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	100%
Emocionální odsun od následků svých činů	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	80%
Nejasná sexuální role	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	60%
Nízké vzdělání	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	80%
Zájem o militární téma (zaujatost zbraněmi aj.)	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ne	40%
Politiko-společenské vlivy	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	80%
Přátelská pouta	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	60%
Počet projevů indikátorů:	8	9	6	6	5	8	

Tabulka č. 6, vyhodnocení indikátorů

Na základě výše uvedené tabulky č. 6, lze konstatovat, že **nejčastějším indikátorem** jsou **agresivní projevy** a prožívání **negativních pocitů**, a to samozřejmě v rámci vybraného souboru 5 případů.

V **80 %** lze u extremistů z vybraného souboru sledovat **emocionální odsun od následků svých činů**, vyznačující se zejména nedostatkem projevení lítosti směrem k pozůstalým, příznačný tedy může být jakýsi nedostatek empatie.

V jednom případě lze naopak sledovat lítost k „obětem“ a znechucení z vlastních činů, v tomto případě vedly tyto emocionální projevy k pozastavení radikalizačního procesu, zpochybňování přijaté ideologie a následné deradikalizaci.

Takto procentuálně velké zastoupení má i další z indikátorů, a to **nízké vzdělání a politicko-společenské vlivy**, vyznačující se v prvním případě nárustem pravicového extremismu jakožto důsledku změn v politickém aparátu tehdejšího Německa, v případě druhém a třetím šlo zejména o vládní politiku a její liberální postoje vůči migrantům přicházející zejména z muslimských států. V pátém případě bylo klíčové vystavení vlivů Gen ed. a pozitivní postoje společnosti k rozmachu technologií.

Nejasná sexuální role, krize identity a přátelská pouta k radikalizovaným osobám jsou také indikátory často se projevující.

Nejasná sexuální role je zaznamenána u 3 případů, za nejasnou sexuální roli u **případu č. 1** považuji přetrvávající sexuální vztah s oběma muži v rámci tříčlenné domácnosti. Krize identity je pak pojena s nejasnou společenskou rolí, příznačná je touha být součástí „něčeho většího“, neúspěšná socializace v rámci svého okolí a snaha najít sebe sama. Čtyři z pěti případů se takovou krizí, dle mého názoru, potýkaly. U zpolitizování a přijetí extremistického názoru hrála blízká přátelství roli zejména v **1. a 3. případě**, nicméně nalezení přátelských vazeb byl velice důležitým aspektem i v **případě č. 4.**

U méně než poloviny sledovaných subjektů byl vyzorován výskyt dalších dvou indikátorů. Jeden související se změnou identity – tedy se změnou jména a druhým byl zájem o militární témata, zbraně aj.

Z výše uvedené tabulky je také patrné, že k radikalizaci stačí **výskyt poloviny z vybraných indikátorů**. Je možné, že mnou vybrané indikátory jsou více **příznačné právě pro pravicové extremisty**, u kterých lze sledovat větší zastoupení vyskytujících se indikátorů než u zástupce levicového extremismu. Tento předpoklad může potvrzovat i fakt, že u specifických a lehce vybočujících případů č. 3 a 4 byl zaznamenán menší výskyt těchto indikátorů. Tato domněnka by mohla být potvrzena zkoumáním většího souboru.

6.6. Související problémy a návrh řešení

V ČR nejsou ujasněny předpoklady pro aplikování prevence vůči politické radikalizaci.²²² Dokumentem, který se souhrnně věnuje hrozbě extremismu a s ním související radikalizací je Audit národní bezpečnosti, jehož součástí je SWOT analýza, v rámci které byly určeny silné i slabé stránky ČR z hlediska prevence.

Součástí případových studií je vytyčení problémů a jejich možných řešení, čímž se bude zabírat tato podkapitola. Vytyčila jsem proto 4 problémy, které vyplývají z výše uvedeného textu.

Problémy s detekcí radikalizace:

1. Těžko stanovitelná cílová skupina preventivních programů

Stanovit cílovou skupinu, tak aby prevence byla efektivní, je úkolem neskutečně složitým. Cílová skupina by **neměla být příliš široce pojata**, měla by být naopak, co **nejkonkrétnější**. Problémem v určení cílové skupiny je proměnlivost a široce a obecně vymezená detekční kritéria, která sice umožňují lépe stanovit cílovou skupinu, ale vytváří tak velice rozsáhlou skupinu. Existuje také obrovské množství případů, které vybočují. Možných indikátorů, které mohou předurčovat radikalizaci, je skutečně velké množství a navíc je potřeba počítat s jedinci, kteří mají vysoký frustrační práh, nebo disponují jistou odolností proti manipulaci, a jsou tedy vůči radikalizaci ve své podstatě „imunní“.

Podchytit radikalizaci ještě před jejím počátkem se prozatím může zdát nemožným úkolem. Je nicméně důležité **pokračovat ve výzkumech**, které by mohly vést k určení cílové skupiny. Jde-li o politický extremismus musí být **detekční kritéria** a **indikátory** tvořeny v kontextu konkrétních států, neboť kulturní hodnoty, společenské normy a sociopolitické kontexty jsou jedinečné v každém státě, je proto třeba k nim k takto přistupovat.

Monitoring vývoje extremismu je potřeba stále obezřetně sledovat, určovat spojitosti se současnými událostmi a pokoušet se predikovat jeho další

---

²²² Ministerstvo vnitra České republiky. *Audit národní bezpečnosti*, str. 34

směřování. Určení společenských trendů může vést i k odhalování radikalizace jako takové.

Obecnou prevencí proti radikalizaci by mohla být výuka zaměřená na rozpoznávání manipulace, populismu a dezinformací. Směřuji tím zejména na výuku ve školách, neboť kritické myšlení, schopnost porozumět obsahu textu je v dnešní informacemi přehlcené době zásadní nejen v otázkách radikalizace a politického extremismu. Nicméně zejména osoby, které nedisponují výše uvedenými schopnostmi mohou být snadnými terči propagandistických a rekručních (náborových) programů.

V neposlední řadě je podstatné na problematiku radikalizace stále upozorňovat, reagovat na dezinformační scény a ukazovat souvislosti a kontexty překrucovaných faktů. Důraz by přitom měl být kladen na využívání moderních a populárních sociálních sítí:

- Podcasty (Spotify, Stream, Youtube atd.), využití populárních sociálních sítí (Tiktok, Instagram, Facebook, Twitter), využití influencerů aj.

2. Nedostatek efektivních detekčních nástrojů

S výše uvedeným souvisí i nedostatek efektivních detekčních nástrojů. Nalezení efektivního detekčního nástroje by představovalo zásadní průlom v problematice radikalizace:

Výjimku, tedy efektivní detekční nástroj, představuje **projekt SAIRO** (Systém analytické identifikace radikalizace osob), který umožňuje skrze monitoring a vyhodnocování identifikačních faktorů určit osoby náchylné k radikalizaci nebo osoby, které šíří radikalizační myšlenky. Je nicméně **vytvářen pro prostředí věznic**, tedy pro dobře monitorované a do jisté míry neměnné prostředí. Pracovníci si s vězni vytváří objektivní vztah, dokážou proto identifikovat změny v jejich chování a případnou radikalizaci lépe než například policisté v ulicích. Nalezení obdobného detekčního nástroje, který by bylo možné využít i mimo kontrolované prostředí by představovalo významný průlom boji proti násilnému extremismu.

Projekt SAIRO vzešel ze systému **RAN** (Radicalization Awareness Network). Jedná se o systém Evropské unie, který sdružuje odborníky z celé Evropy, jejichž společným cílem je úspěšně předcházet radikalizaci a násilnému extremismu.²²³ Soubor více než 200 soupisů metod a postupů, které mohou posloužit jako inspirace pro vytvoření vlastních metodik zohledňující žádaná specifika.²²⁴ Stále ovšem neexistuje jednotná metodika, která by detekci komplexně řešila.

Řešení lze tedy spatřovat:

- V efektivnějším využívání RAN (Sítě pro zvyšování povědomí o radikalizaci);
- Vytváření metodik pro konkrétní prostředí, kde by mohlo být možné detekovat radikalizaci:
  - metodiky pro pedagogické pracovníky (prostředí škol), sociální pracovníky, vychovatele (prostředí dětských domovů, výchovných ústavů aj.);
  - Metodiky pro vedoucí pracovníky subjektů kritické infrastruktury, tvrdých cílů aj. (zamezení zradikalizování osob pracujících v tomto prostředí);
- Aktualizování Auditů o národní bezpečnosti;
- Vytvoření samostatného typového plánu pro terorismus a extremismus včetně možné prevence;
- Rozvoj deradikalizačních programů.

3. Snadný recruitment (náborování) za pomoci internetu

Dnešní doba příznačná kybernetickým prostorem je prostředním zcela ideálním pro rekrutaci nových členů i v případě extremismu. Veliký potenciál má zejména **online radikalizace**, která se vyznačuje značnou rezistencí, schopností přežít a revitalizovat v novém prostředí a podmínkách.²²⁵

---

²²³ DANICS, Štefan. Informace o RAN EU a participaci PA ČR na RAN CZ, str. 140

²²⁴ Migration and Home Affairs. *Collection of inspiring practices* [online]

²²⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace*, str. 64

Vzestup technologie a vznik nekonečného on-line prostředí představuje nové příležitosti nejen v rámci organizovanému zločinu a terorismu, ale také extremismu. Skrze internet mohou **jednoduše propagovat** své názory a postoje a také **uplatňovat své náborové techniky**. Ačkoli v určité fázi rekrutace/radikalizace jedince je *face to face* komunikace nezbytná, jsou sociální média bránou, jak se dostat k informacím o hodnotách a postojích různých extremistických skupin.

Online radikalizace může být také prvním krokem k navázání kontaktu s extremisty, nebo i k seberadikalizaci. Například v *případě č. 3* je možno prvky online radikalizace sledovat, neboť představitel tohoto případu byl ve své podstatě obětí dezinformačních zpráv, které mylně posoudil jako pravdivé. Kybernetický prostor byl významnou součástí radikalizace i v *případě č. 2*. Studium islámských reálií, politických textů, extremistických manifestů probíhalo v tomto případě právě „online“, v tomto „světě“ našel A. Breivik zmínky o tajném Templářském spolku, k němuž se následně hlásil jakožto člen. Média jsou a vždy byla nástrojem často používaným k radikalizaci, či šíření názorů, například ohlédneme-li se k **případům č. 4 i 5**.

Internet také umožňuje **snazší komunikaci**. Zajímavým typem komunikace je například využívání herních konzolí – kreativita v tomto prostoru nezná hranice, a nahrává tak mnohým extremistům. Existuje skutečně jen málo možností, jak takové konverzace zachytit a zabránit jim.

Problémem v této oblasti je již zmiňovaná revitalizace. Podaří-li se odborníkům dešifrovat komunikaci mezi extremisty, nebo odhalit rekrutační nástroje, je jen otázkou času, než budou vymyšleny nové způsoby a taktiky.

Možná řešení vidím v následujícím:

- Projednávání problému s IT odborníky, kteří mají vhodné znalosti i v oblasti bezpečnosti;
- Rozvíjení jednotky Europolu pro oznamování internetového obsah;
- Analyzování webů publikující dezinformace či konspirační teorie;
- Vymazávání dezinformačních obsahů, případně varování občanů před známými dezinformačními weby;

- Vznik programu hodnotící relevanci navštěvovaných webových stránek;
- Spoty varující před radikalizací.

4. Strach veřejnosti hlásit podezření

Zásadních změn v chování mají největší šanci si všimnout blízké osoby. Mnohdy ale ani důvodná podezření nejsou příslušným orgánům hlášena. Důvodem může být **nejistota**, strach ze zesměšnění, strach z přiřknutí stigmatu informátora nebo denuncianta – tedy jedinec se obává, že by se jeho tvrzení obrátilo proti němu. V této souvislosti je třeba alespoň zmínit **nedostatečné povědomí veřejnosti** o tomto tématu.

Nejjednodušším a přesto efektivním nástrojem prevence radikalizace může být právě **zvýšení povědomosti o tomto fenoménu**, seznámení občanů s taktikami a praktikami extremistů. Do boje proti násilnému extremismu se tak může zapojit v podstatě každý. Důležité je věnovat pozornost svému okolí, nebýt pasivní a podílet se na veřejném životě a být aktivním občanem.

V přístupu k radikalizaci není třeba být paranoidní, důležité je více si všímat, co se děje kolem nás a objektivně a kriticky myslet. Pro zvýšení povědomí lze využít jak prezenční přednášky ve školách, tak formu distančních přednášek online, či poutavá videa a spoty publikované online. Příkladem může být projekt Ministerstvo vnitřní bezpečnosti Spojených států amerických, které vytvořilo materiály pro veřejnost v souvislosti s aktivním střelcem, publikované byl spot RUN.HIDE.FIGHT., které se dostalo do globálního povědomí lidí.

Využívání online prostoru k prevenci radikalizace má obdobný potenciál jako jeho využívání k rekrutování. Jako další možné preventivní kroky považují:

- Vytvoření českých webových stránek s možností vkládat dotazy;
- Šíření myšlenky projektu HOPE NOT HATE, vytvoření české iniciativy;
- Zapojení širší veřejnosti – na preventivních programech musí participovat nejen státní ale i nestátní sektor.

7. Vyhodnocení empirické části a diskuse

Radikalizace je jedinečným procesem a existují různorodé pohnutky, motivy i spouštěče. Empirická část této práce si kladla za cíl **pochopit proces radikalizace, identifikovat jednotlivé aspekty** procesu radikalizace a **zevšeobecnit hlavní příčiny**, které k ní vedou.

V rámci přídových studií byly stanoveny detekční kritéria a identifikátory, které by mohly usnadnit včasnou detekci osob. Nastíněny byly problémy a také možná řešení a protipatření.

Na základě analýzy z výše uvedených případových studií lze konstatovat následující:

1) Je pravděpodobné, že proces radikalizace je zpravidla dlouhodobým, velice individuálním, proměnným a jedinečným fenoménem, který se s vysokou pravděpodobností skutečně skládá z několika na sebe navazujících fází.

- Počáteční fáze radikalizace jsou spojeny s frustrací a jejím růstem;
- V rámci radikalizace může docházet k zpolitizování a přijetí extremistické ideologie;
- Legalizace násilí vůči nepřátelské skupině často vyústí v participaci na násilných aktech vůči nepřátelským skupinám;
- Upevnění kategorického myšlení je předstupněm teroristického činu;
- Je možné předpokládat, že v případě politického extremismu, hraje v případě plánování a provedení teroristického činu významnou roli seberadikalizace či spolupráce v úzké skupině lidí. I přes sympatizaci či možné členství v extremistických organizacích nebylo potvrzeno, že by teroristické útoky byly plánem konkrétních extremistických skupin, a pachatelé byli jen vybranými „loutkami“ k provedení činu;
- Útoky mohou být spojeny s vydáním manifestu, tedy se snahou ukázat společnosti důvody k boji;

2) **Proces radikalizace se vyznačuje sociálními, psychologickými i biologickými aspekty.**

- **Biologické aspekty:**

- Z analýzy vyplývá, že **mladé osoby jsou k radikalizaci náchylnější;**
- K radikalizaci jsou náchylnější **spíše muži** než ženy.

- **Psychologické aspekty:**

- Extremisté mohou trpět poruchami osobností, či jinými duševními nemocemi. Ve svých činech ale bývají **příčetní** a jsou tedy zodpovědní za své konání;
- V charakteru sledovaných osob **nebyly nalezeny charakterové podobnosti;**
- Radikalizované osoby mají nicméně často **sklony k násilí a agresivním projevům** vyznačují se nesnášenlivostí vůči konkrétní skupině osob a rasistickými či xenofobními názory;
- Společné **osobnostní rysy lze spatřovat v agresivních projevech** vůči nepříteli a prožívání negativních pocitů – pocity odcizení, strachu aj.

- **Sociální aspekty:**

- Radikalizované osoby **nedosahují** obvykle **vysokého vzdělání;**
- Pozorovat můžeme zejména jejich **rodinné zázemí**, které lze charakterizovat jako **problémové;**
- Radikalizovaní jedinci **pochází** spíše **z nižších vrstev** společnosti
- Osoby mající zkušenost **s drobnou kriminalitou**, násilím či s drogami **více inklinují k radikalizaci;**
- **Přátelská pouta** s radikalizovanými osobami může být důvodem k zradikalizování, nová přátelství v rámci extremistické organizace přispívají k rychlejšímu utužování názorů a přijetí kategorického myšlení.

3) **Příčinou radikalizace je zpravidla frustrace, která je výsledkem neuspokojování potřeb.:** „*Jako frustrující označujeme situaci, kdy*

je člověku znemožněno uspokojit nějakou, subjektivně důležitou potřebu, ačkoli si myslí, že uspokojena bude. Frustrace je neočekávaná ztráta naděje na uspokojení. Taková situace vyvolává prožitek zklamání a stimuluje reakce zaměřené na vyrovnaní nepříznivé bilance.“²²⁶

- Častou příčinou frustrace u **mladých osob** může být **složitě, těžké či jinak problémové** dětství. **Neuspokojování** materiálních **potřeb**, potřeby pocitů bezpečí či lásky, ale i prožívání chudoby může přerůst ve frustraci. Frustrace může být často spojená s dalšími **negativními pocity** plynoucími z nedosahování stanovených cílů, a tak jsou neuspokojovány potřeby po úspěchu, vytouženého sociálního statusu. Zdrojem frustrace může být například strach, pocity odcizení, nebo i nespokojenost plynoucí ze **sociopolitických kontextů** (například i s rozhodnutími vlády, politiky aj.)

Vyhodnocení hypotéz a diskuse:

Došlo k verifikaci těchto hypotéz:

Hypotéza 1: V rámci radikalizace mohou sehrát roli biologické aspekty

Vliv genetiky v radikalizačním procesu nebyl potvrzen žádnými z rozsáhlých výzkumů a studií. Ani tato práce není výjimkou. Z biologických znaků lze sledovat zejména věk a pohlaví radikalizovaných osob, a přestože příčinná souvislost mezi těmito znaky a radikalizací není úplně jednoznačná, lze konstatovat, že mladí lidé, zejména spíše mladí muži jsou k radikalizaci náchylnější.

Hypotéza 2: Spouštěčem zahájení procesu radikalizace jsou stavy frustrace a deprivace

Stavy frustrace či deprivace byly zaznamenány u všech mnou zkoumaných případech. Není přitom zásadní, zda se jedná o frustraci/ deprivaci fyziologických potřeb či emocionálně definovaných potřeb. Příčin a spouštěčů frustrace může být skutečně celá řada, od materiálního strádání po nedostatečně uspokojenou

---

²²⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky, str. 14

potřebu po úspěchu aj. Velice důležitým faktorem je, dle mého mínění, frustrační práh jednotlivce. Jinak formulováno, záleží zde hodně na individuální schopnosti odolnosti vůči stresorům a odolnosti jako takové. Významný vliv zde ale také mohou mít sociopolitické kontexty, nálada veřejnosti a další společenské vlivy.

Hypotéza 3: Důležitou roli v procesu radikalizace mohou mít blízcí přátelé radikalizovaných osob

U některých případů mohou blízká přátelství skutečně hrát významnou roli. Dle sociologické teorie sociálních sítí může radikalizace úzce souviset s mezilidskými vztahy. Dle případových studií lze skutečně vysledovat vliv přátelských pout na radikalizaci.

Výše uvedené je zachyceno v tabulce č. 6. Tento vliv lze vysledovat hned u tří případů z vybraného souboru. Domnívám se, že klíčovou roli v radikalizaci v *případě č. 1*, sehrál Uwe Mundlos, který přivedl Beate Zschäpeovou k pravicovému undergroundu. V *případě č. 3* došlo k zpolitizování J. Baldy, jehož postoje a názory byly utužovány i vlivem rodinné známé. V *případu č. 4* začala mít blízká přátelství vliv až v průběhu radikalizačního procesu, byla to právě dlouhodobá přátelství, kvůli kterým zpočátku nedokázal opustit extremistickou skupinu, které byl součástí.

K **falzifikaci** došlo u následujících hypotéz:

Hypotéza 4: Analyzované osoby mají společné charakteristické či osobnostní rysy (psychologický aspekt)

Ačkoli je možné, jak bylo výše uvedeno, sledovat určité osobnostní rysy, jako například násilné či agresivní projevy, nejedná se vyloženě o popis charakteru radikalizovaných osob. Z tabulky č. 4 je patrné, že se od sebe vlastnostmi sledované subjekty liší, obdobně se odlišuje i motivace jednotlivých pachatelů. Tabulka č. 2 a graf č. 4 zachycuje výskyt duševních poruch, závislostí a posouzení přičetnosti. I přes výskyt diagnóz nelze jednoznačně konstatovat, že političtí extremisté jsou do jednoho lidé potýkající s psychopatií. Takový závěr by, dle mého názoru, problém politického extremismu bagatelizoval.

Považuji za nezbytné podotknout, že ke zkoumání osobnostních a charakteristických rysů by bylo zapotřebí jiného typu dat, stejně tak nástrojů k jejich získání (např. rozhovor se subjektem, případně záznamy s rozhovory, posudky psychologů, psychiatrů aj.). Nicméně i přesto se i hodnocení charakterů druhých zdá jako velice subjektivní, a proto nerelevantní.

Závěr

Radikalizace může být předstupněm násilného extremismu, a její důsledky mohou proto představovat významnou hrozbu všem vyspělým demokratickým státům. Efektivní boj proti radikalizaci je stále předmětem výzkumů a studií, a to zejména díky její schopnosti revitalizace. Radikalizace je jevem, který se dotýká celé společnosti, takže každý tak může sehrát důležitou roli zejména, jde-li o její prevenci.

Tato diplomová práce se pokusila popsat radikalizační proces v širších kontextech. V teoretické části se proto věnovala nejrůznějším teoriím a různým modelům radikalizace, jejím příčinám i důsledkům. Poznatky z teoretické části se pak promítly v empirické části, kde bylo posuzováno celkem pět případů radikalizace. Tyto případy byly navzájem porovnávány a aplikovány na jeden z představených modelů radikalizace. Zkoumány byly souvislosti a podobnosti mezi jednotlivými fázemi radikalizačních procesů stanovených případů. Analyzovány byly nejen konkrétní aspekty radikalizace popsané v teoretické části, ale i možné příčiny a důvody vzniku radikalizace v jednotlivých jedinečných případech. Zkoumání bylo zaměřeno i na detekční kritéria a předem stanovené indikátory, jejichž definování je klíčem k efektivní detekci. Je evidentní, že proces radikalizace je skutečně dynamickým avšak velice individuálním fenoménem, který je velice proměnný a závislý na celé řadě faktorů, od sociopolitických kontextů, kulturních a osobních hodnot, až po celkovou spokojenost se svým počínáním a odolnost vůči stresu a frustraci.

Efektivní detekce radikalizace by mohla být zásadním nástrojem její prevence. Je ovšem velice složité vytvořit detekční nástroj, který by komplexně dokázal detekovat osoby náchylné k radikalizaci, a to zejména z důvodu nejasného cílového zaměření, ale také z důvodu obrovského množství možných indikátorů a příčin samotné radikalizace.

Výsledky byly v závěru empirické části práce komparovány, srovnávány, vyhodnoceny a diskutovány. Vytyčeny byly také problémy jež vzešly z empirické části a nastíněna byla možná řešení. V neposlední řadě byla pozornost věnována

jednotlivým aspektům radikalizace. Právě jejich posouzení, zejména pak posouzení psychologických aspektů považuji za největší limity této práce, neboť nebylo možné získat relevantní a důvěryhodná data potřebná ke kvalitnímu a objektivnímu zhodnocení.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

BAKKER, Edwin. *Jihadi Terrorists in Europe, their Characteristics and the Circumstances in which they Joined the Jihad: an Exploratory Study*. [online]. The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael, 2006. [cit. 04.02.2023]. ISBN-10: 90-5031-113-X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/278157534_Jihadi_Terrorists_in_Europe_their_Characteristics_and_the_Circumstances_in_which_they_Joined_the_Jihad_an_Exploratory_Study

BARŠA, Pavel, FIALA Petr et al. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-2101798-8.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. [online]. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). [cit. 04.02.2023] ISBN 978-80-271-0599-6. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=h-W4DwAAQBAJ&pg=PT29&dq=frustrace&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiKleWC3sD4AhUJgv0HHXNEDtAQ6AF6BAgDEAI#v=onepage&q=frustrace&f=false>

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. [online]. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 9788024740331. [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=c2LK5I2sXIUC&pg=PA10&dq=%C3%BAvod+do+psychologie+osobnosti&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwjRzdZPz_78AhVLgv0HHX9dCiEQ6AF6BAgNEAI#v=onepage&q&f=false

COLLINS, Matthew. *Hate: My Life in the British Far Right*. [online]. London: BiteBack Publishing, 2011. [cit. 04.02.2023]. ISBN 978-1-84954-202-9 Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=wOutAwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Hate:+My+Life+in+the+British+Far+Right&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiQyl6E9Pf8AhVBi8MKHWQ4BHIQuwV6BAgJEAc#v=onepage&q&f=false>

CROSSETT, Chuck a Jason A. SPITALETTA. *Radicalization: Relevant Psychological and Sociological Concepts*. [online]. Johns Hopkins University: APL–Applied Physic Laboratory, 2010. [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://info.publicintelligence.net/USArmy-RadicalizationConcepts.pdf>

DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. [online]. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5

DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie masových vrahů: příběhy temné duše a nemocné společnosti*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5599-1.

ŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 8090154905.

HM Government. *Tackling extremism in the UK. Report from the Prime Minister's Task Force on Tackling Radicalisation and Extremism*. [online]. Cabinet Office: 2013. [cit. 04.02.2023]. Dostupné z:
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/263181/ETF_FINAL.pdf

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

CHRISTMANN, Kris. *Preventing Religious Radicalisation and Violent Extremism: A Systematic Review of the Research*. [online] © Youth Justice Board for England and Wales, 2012. [cit. 04.02.2023]. Dostupné z:
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396030/preventing-violent-extremism-systematic-review.pdf

KARTOUS, Bohumil. *No future: vezeme děti na parním stroji do virtuální reality?* Praha: 65. pole, 2019. ISBN isbn978-80-88268-30-7.

KING, Paul W. *Climbing Maslow's Pyramid*. [online]. Leicester: Matador, © 2009. [cit. 04.02.2023] ISBN 978-1848761-124. Dostupné z:
https://books.google.cz/books?id=EGIHAAAQBAJ&pg=PP1&dq=From+Traitor+to+Zealot&hl=en&sa=X&ved=2ahUKewiQourb__z8AhUpBxAIHSAtBjwQ6AF6BAgGEAI#v=onepage&q=From%20Traitor%20to%20Zealot&f=false

KOEHLER, Daniel. *From Traitor to Zealot*. [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2022. ISBN 9781108918626. [cit. 04.02.2023] Dostupné z:
<https://books.google.cz/books?id=EGIHAAAQBAJ&pg=PA136&dq=matthew+c ollins&hl=en&sa=X&ved=2ahUKewiwy6uunvX8AhWPk4sKHft2A0oQ6AF6BAgGEAI#v=onepage&q&f=false>

KOEHLER, Daniel. *Right-Wing Terrorism in the 21st Century: The 'National Socialist'*. [online]. Oxfordshire: Routledge, 2017. ISBN 9781138542068. [cit.

04.02.2023] Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=1w8xDQAAQBAJ&pg=PT129&dq=Beate+Zsch%20h%C3%A4pe&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiHyO22nOD8AhXMhP0HHQuxB2k4ChDoAXoECAkQAg#v=onepage&q=Beate%20Zsch%C3%A4pe&f=false>

KRUGLANSKI, Arie W., BÉLANGER, Jocelyn J. a Rohan GUNARATNA. *The Three Pillars of Radicalization: Needs, Narratives, and Networks*. New York, NY: Oxford University Press, 2019. ISBN 9780190851125.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu*. Praha: MV, odbor bezpečností politiky a prevence kriminality, 2016

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1997. ISBN 978-80-200-0592-2.

OLESON, J.C. a Chase, ALSTON. Book Review of Harvard and the Unabomber: The Education of an American Terrorist. In: *Western Criminology Review*. [online]. Old Dominion University: 2004, č. 5(1), str. 70-74.[cit. 4. 02. 2023]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/251312399_Book_Review_of_Harvard_and_the_Unabomber_The_Education_of_an_American_Terrorist

PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3

SLEPECKÝ, Jaroslav. *Bezpečnostní prostředí v Evropě – radikalizace, terorismus a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2019. ISBN 978-80-7556-053-7.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. [online] Brno: Mendelova univerzita, 2020. ISBN isbn978-80-7509-723-8 (online) [cit. 04.02.2023] Dostupné z: <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/10/14-Psychologie-terorismu.pdf>

SRB, Vladimír a Petra HIRTLOVÁ et al. *Radikalismus a jeho projevy v současném světě: sborník z mezinárodní vědecké konference ARC-VŠPSV, 10.-11.5.2007 [v Kolíně]*. Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd. 2007. ISBN 978-80-86879-08-6.

UNABOMBER. *Manifest*. Přeložil Evžen ŠVÁB. Olomouc: Votobia, 1997. Malá díla. [cit. 04.02.2023]. ISBN 80-7198-177-x. Dostupné z: <https://plsvk.files.wordpress.com/2014/04/unabomber-manifest.pdf>

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky. [online]. Praha: Portál, 1999, ISBN: 80-7178-802-3. [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <http://msk.comehere.cz/pspompr.pdf>

VALEMONT, Pamela L. *Theodore Kaczynski: Unabomber*. © Wednesday: 2019. ISBN: 978-0-244-18748-4 (Tištěná verze) [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=s7jLDwAAQBAJ&pg=PA17&dq=Theodore+Kaczynski&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi30OfgpfD8AhVv_CoKHf8YDwkQ6AF6BAgFEAI#v=onepage&q&f=false

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4.

VYMĚTAL, JAN: Úvod do psychoterapie, 2. vydání. [online]. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). [cit. 04.02.2023]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=OnWAlidhcqrQC&pg=PA153&dq=Obecn%C3%A1+psychoterapie&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi4mpm50f78AhW0gv0HHQHRAx4Q6AF6BAgHEAI#v=onepage&q&f=false>

Časopisecké články:

BÉLANGER Jocelyn J., MOYANO, Manuel, MUHAMMAD, Hayat et al. Radicalization Leading to Violence: A Test of the 3N Model. *Frontiers in Psychiatry – Sec. Social Neuroscience*. [online]. 2019, č. 10. [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00042>

BORUM, Randy. Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research. *Journal of Strategic Security*. [online]. 2011, roč. 4, č. 4, str. 37-62. [cit. 5.2. 2023]. DOI: [dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.2](https://doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.2). Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1140&context>

BÖTTICHER, Astrid. Towards Academic Consensus Definitions of Radicalism and Extremism. *Perspectives on Terrorism*. [online]. JSTOR. 2017, roč. 11, č. 4, str. 73–77. [cit. 4. 02. 2023]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26297896>.

DANICS, Štefan Informace o RAN EU a participaci PA ČR na RAN. *Bezpečnostní teorie a praxe*. [online] 3/2019, str. 135-142. [cit. 4. 02. 2023]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-content/uploads/2019/12/Informace-o-RAN-EU-a-participaci-PA-%C4%8CR-na-RAN-CZ.pdf>

FLEMING, Sean. The Unabomber and the origins of anti-tech radicalism. *Journal of Political Ideologies*. [online]. 2022. č. 27, str. 207-225, [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: DOI: 10.1080/13569317.2021.1921940

CHARVÁT, Jan. Pojem extremismus a jeho aktuální možnosti použití v České republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. [online]. 2017, č. 2, str: 91-108. ISSN 1801-8211. [cit. 4. 02. 2023]. Dostupné z: <https://veda.polac.cz/wp-saktu%C3%A1In%C3%AD-mo%C5%BEnosti-pou%C5%BEit%C3%AD-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice1.pdf>

KRZYSZTOF Izak. Anders Behring Breivik. A case study of a far-right terrorist – a lone wolf (Part I). *Publishing house: Terrorism – studies, analyses, prevention*. [online]. 2022, č. 2, str. 280-314. [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: DOI: 10.4467/27204383TER.22.027.16347

KUNDNANI, Arun. The Anti-Islamist: Anders Behring Breivik's Manifesto. In: *icct.nl* [online]. International Centre for Counter-Terrorism. 2012. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://icct.nl/publication/the-anti-islamist-anders-behring-breiviks-manifesto/>

LYGRE, Ragnhild, JARLE, Eid, LARSSON, Gerry a Magnus RANSTROP. Terrorism as a process: A critical review of Moghaddam's "Staircase to Terrorism". *Scandinavian journal of psychology* [online]. 2011, č. 52(6). [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: DOI:10.1111/j.1467-9450.2011.00918.x

PÁNEK, Jiří. Půjdu po nich jako po krysách, říkal senior viněný z teroru kvůli migrantům. In: *iDnes.cz*. [online]. 8.1. 2019. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/jaromir-balda-teroristicky-utok-soud-vlaky-stromy.A190108_111453_praha-zpravy_iri

ROBINSON, Abby. Matthew Collins now – What happened to Stephen Graham's character in *The Walk-In*? In: *RadioTimes.com* [online]. 4.10.2022, © 2023. [cit. 05.02.2023] Dostupné z: <https://www.radiotimes.com/tv/drama/matthew-collins-the-walk-in-now/>

ROTTWEILER, Bettina a GILL, Paul. Individual Differences in Personality Moderate the Effects of Perceived Group Deprivation on Violent Extremism: Evidence From a United Kingdom Nationally Representative Survey. *Frontiers in Psychiatry – Sec. Personality and Social Psychology*. [online]. 2022, č. 13. [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: doi.org/10.3389/fpsyg.2022.790770

SILKE, Andrew. Holy Warriors: Exploring the Psychological Processes of Jihadi Radicalization. *European Journal of Criminology*. [online]. 2008, roč. 5, č. 1. DOI: 0.1177/1477370807084226. [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/238721660_Holy_Warriors_Exploring_the_Psychological_Processes_of_Jihadi_Radicalization

SVOBODOVÁ, Ivana. Jak se zrodil senior terorista. *RESPEKT*. [online]. 2019. *ISSN 1801*. [cit. 4. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/jak-se-zrodil-terorista-aneb-okamurovci-na-kolejich>

VAN DEN, Bos. Unfairness and Radicalization. *Annual Review of Psychology*. [online]. 2020, č. 71, str. 563–588. [cit. 5.2. 2023]. Dostupné z: [doi/10.1146/annurev-psych-010419-050953](https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010419-050953)

ZELENÝ, Petr. Norský terorista Breivik zůstane v cele. Soud zamítl jeho žádost o podmíněčné propuštění. In: *ČT 24* [online]. Česká televize, 1.1. 2022. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3436510-norsky-terorista-breivik-zustane-v-cele-soud-zamitl-jeho-zadost-o-podminecne-propusteni>

ZEMAN, Drahošlav. Za vraždy Turků potvrdil německý soud neonacistce Zschäpeové doživotí. In: *ČT 24* [online]. Česká televize, 19.8. 2021. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3356964-za-vrazdy-turku-potvrdil-nemecky-soud-neonacistce-zschapeove-dozivoti>

Zákonná úprava:

Ministerstvo vnitra České republiky. *Audit národní bezpečnosti*. [online]. Praha: 2016. [cit. 4. 2. 2023] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>

Bezpečnostní rada státu. Usnesení bezpečnostní rady státu ze dne 17. října 2006 č. 144. [online] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/cinnost/zaznamy-z-jednani/usn-144-06.pdf>

ČESKO. § 5 odst. 1 písm. e) zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky – znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. ©AION CS 2010-2023 [cit. 4. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-153#p5-1-e>

Webové portály:

Centrum proti hybridním hrozbám. *Radikalizace* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, © 2023. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>

HOPE not hate. *About us* [online]. Londýn: HOPE not hate Limited. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://hopenothate.org.uk/about-us/>

Chronologie [online]. Ústav pro studium sociálních režimů, 2008-2023. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/listopad-1989/chronologie-de/>

Back from the Front: Inside the mind of a reformed UK far-right extremist. [online]. INDEPENDENT, 9.10.2011. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/back-from-the-front-inside-the-mind-of-a-reformed-uk-farright-extremist-2334059.html>

KVASTIČKOVÁ, Michaela a Štěpán VYMĚTAL. *Vzdělávání policejních psychologů: Psychologické aspekty radikalizace* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, © 2023 [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vzdelavani-policejnich-psychologu-psychologicke-aspekty-radikalizace.aspx>

Migration and Home Affairs. *Collection of inspiring practices* [online]. European Commission, 2020. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices_en

Odbor bezpečnostní politiky. *Extremismus: Co je extremismus* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 25.11.2010, © 2023 [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Případ českého teroristy? Je rozhodně špatně to zesměšňovat, říká soudce. In: *stream.cz* [online]. 7.6. 2021 [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/teren/jsem-vlastenec-ne-terorista-jaromir-balda-je-z-vezeni-doma-a-promluvil-64190512>

Sociologická encyklopedie. *Hnutí sociální* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 21. 9. 2020. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hnut%C3%AD_soci%C3%A1ln%C3%AD

Sociologická encyklopedie. *Relativní deprivace* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 21. 9. 2020. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Deprivace_relativn%C3%AD

Terorismus [online]. Bezpečnostní informační služba České republiky, © 2023. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/terorismus/>

The EU's response to terrorism [online]. European Council: Council of the European Union, 15.12. 2022. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/>

Zpravodajství. *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?* [online]. Evropský parlament, 2021. [cit. 05.02.2023]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>